

A transformación e cohesión social da música.

Proxecto Banda-Escola de Música

Xosé Fernández Arias

(autor)

Miriam Elena Cortés López

Silvia Alonso Pérez

(titoras)

Curso Académico 2024-2025

Máster en Servizos Culturais 3ª edición

A transformación e cohesión social da música.

Proxecto Banda-Escola de Música

Xosé Fernández Arias

(autor)

Miriam Elena Cortés López

Silvia Alonso Pérez

(titoras)

Curso Académico 2024-2025

Máster en Servizos Culturais 3ª edición

“la educación musical puede y debe ser
una herramienta de transformación social.”

[“a educación musical pode e debe ser
unha ferramenta de transformación social.”]

(Violeta Hemsy de Gainza, 2004)

“Las bandas de música han sido, y siguen siendo, una escuela popular que
transmite valores, cultura y educación musical a las comunidades.”

[“As bandas de música foron, e seguen sendo, unha escola popular que transmite
valores, cultura e educación musical ás comunidades.”]

(Puchaicela, 2019, p. 10)

RESUMO

Este traballo de fin de máster analiza o papel transformador e cohesionador da música no contexto sociocultural galego, a través do desenvolvemento dun proxecto de formación dunha Banda-Escola de Música. A investigación céntrase na capacidade da música, concretamente das bandas e escolas de música, para fomentar a participación cidadá, fortalecer a identidade local e impulsar dinámicas de integración interxeracional, sociais e educativas para a mocidade. A primeira parte do traballo ofrece unha contextualización histórica da banda como formación musical e da educación musical. A continuación, analízase o caso concreto do concello de Palas de Rei (Lugo), tomando como exemplo a súa tradición musical e o seu tecido asociativo. Finalmente, preséntase unha proposta organizativa, pedagóxica e social que integra a escola de música, banda e pobo, entendéndoa como un proxecto educativo e comunitario que aposta pola continuidade xeracional, a aprendizaxe colaborativa e o desenvolvemento cultural sostible.

Palabras clave

Música; Banda; Escola de Música; Palas de Rei; Educación; Social; Comunidade.

RESUMEN

Este trabajo de fin de máster analiza el papel transformador y cohesionador de la música en el contexto sociocultural gallego, a través del desarrollo de un proyecto de formación de una Banda-Escuela de Música. La investigación se centra en la capacidad de la música, en concreto de las bandas y escuelas de música, para fomentar la participación ciudadana, fortalecer la identidad local y promover dinámicas de integración intergeneracional, sociales y educativas para la juventud. La primera parte del trabajo ofrece una contextualización histórica de la banda como formación y de la educación musical. A continuación, se analiza el caso específico del municipio de Palas de Rei (Lugo), tomando como ejemplo su tradición musical y su tejido asociativo. Finalmente, se presenta una propuesta organizativa, pedagógica y social que integra la escuela de música, la banda y al pueblo, entendiéndola como un proyecto educativo y comunitario comprometido con la continuidad generacional, el aprendizaje colaborativo y el desarrollo cultural sostenible.

Palabras clave

Música; Banda; Escuela de Música; Palas de Rei; Educación; Social; Comunidad.

ABSTRACT

This master's thesis analyzes the transformative and cohesive role of music in the Galician sociocultural context through the development of a project for the formation of a Band-Music School. The research focuses on the capacity of music, specifically of bands and music schools, to foster civic participation, strengthen local identity, and promote intergenerational, social, and educational integration dynamics for youth. The first part of the project provides a historical contextualization of the band as a group and of musical education. The specific case of the municipality of Palas de Rei (Lugo) is then analyzed, taking its musical tradition and associative network as examples. Finally, an organizational, pedagogical, and social proposal is presented that integrates the music school, the band and the village, understanding it as an educational and community project committed to generational continuity, collaborative learning, and sustainable cultural development.

Keywords

Music; Band; Music School; Palas de Rei; Education; Social; Community.

1) INTRODUCCIÓN	3
BLOQUE 1. PLANO TEÓRICO	5
2) CONTEXTUALIZACIÓN HISTÓRICA	5
2.1. O concepto de Banda como formación	5
2.2. O concepto Escola de Música	9
2.3. O modelo Banda-Escola	12
3) A MÚSICA EN PALAS DE REI	15
3.1. Contexto histórico	15
3.2. A música na vila	16
3.3. As bandas de Palas de Rei	21
3.4. Consideracións en materia de patrimonio cultural	24
BLOQUE 2. CASO PRÁCTICO. Rexurdimento da Banda-Escola de Palas de Rei	26
4) PROXECTO BANDA-ESCOLA DE PALAS DE REI	26
4.1. Ideación do proxecto	27
4.1.1. Plantexamento expositivo	27
4.1.2. Obxectivos e liñas estratéxicas	27
4.1.3. Proposta de valor	28
4.2. Preproducción	29
4.2.1. Modelo de xestión	29
4.2.2. Destinatarios	30
4.2.3. Oferta educativa	32
4.2.4. Fases do proxecto educativo	35
4.3. Producción	36
4.3.1. Organización e planificación	36
4.3.2. Infraestrutura	37
4.3.3. Plan financeiro	39
4.3.4. Estratexia de visibilidade	42
4.3.5. Viabilidade	43
4.4. Posproducción	44
4.4.1. Avaliación e seguimento do proxecto	44
5) CONCLUSIÓN	46
6) BIBLIOGRAFÍA	47
7) RECURSOS EN REDE	49
8) FONTES DOCUMENTAIS	51
9) APÉNDICES	53
9.1. APÉNDICE I. <i>Epitoma rei militaris</i>	53

9.2.	APÉNDICE II. <i>Crónica de los Reyes Católicos</i>	54
9.3.	APÉNDICE III. <i>De Institutione Musica</i>	55
9.4.	APÉNDICE IV. <i>Le institutioni harmoniche</i>	56
9.5.	APÉNDICE V. <i>Capítulo IV-Instances et projets</i>	57
9.6.	APÉNDICE VI. <i>Orde do 11 de marzo de 1993</i>	58
9.7.	APÉNDICE VII. <i>Guía Rápida da Guía de las Escuelas Municipales de Música</i>	64
9.8.	APÉNDICE VIII. <i>Estatutos AA. CC. Musical Palas de Rei (1985)</i>	67
9.9.	APÉNDICE IX. <i>Primeiros integrantes da Banda de Palas de Rei</i>	78
9.10.	APÉNDICE X. <i>Primeiros integrantes da Banda de Albá.</i>	78
9.11.	APÉNDICE XI. <i>Primeiros alumnos/as da Escola Musical Xuvenil de Palas de Rei.</i>	79
9.12.	APÉNDICE XII. <i>Anecdótico da Banda de Palas de Rei e da de Albá</i>	80
9.13.	APÉNDICE XIII. <i>5 Ws</i>	81
9.14.	APÉNDICE XIV. <i>Encomium Helenes</i>	84
9.15.	APÉNDICE XV. <i>Artigo 85 da Ley 7/1985 LBRBL</i>	85
9.16.	APÉNDICE XVI. <i>Artigo 253 da Ley 30/2007, de Contratos del Sector Público</i>	89
9.17.	APÉNDICE XVII. <i>Fases do proxecto</i>	90
9.18.	APÉNDICE XVIII. <i>Circular 12/2006</i>	91
9.19.	APÉNDICE XIX. <i>Tarifas</i>	92
9.20.	APÉNDICE XX. <i>Índice de ilustracións</i>	93

1) INTRODUCCIÓN

A motivación principal deste Traballo de Fin de Máster (TFM) xorde da necesidade de revitalizar o tecido social e educativo a través da creación dun proxecto que vincule a aprendizaxe musical co compromiso comunitario: unha Banda-Escola de Música. Este proxecto pretende responder á falta de espazos locais de formación e participación musical, ofrecendo unha alternativa enriquecedora tanto no plano artístico como no social.

A proposta busca xerar impactos positivos a distintos niveis. En primeiro lugar, promove o acceso á educación musical como dereito cultural, favorecendo a inclusión e a igualdade de oportunidades. En segundo lugar, contribúe á dinamización social, económica e cultural da contorna, fomentando a participación activa da cidadanía e o diálogo interxeracional. Ademais, a creación da Banda-Escola pretende reforzar a identidade local e recuperar e preservar unha parte do patrimonio cultural do pasado, facilitando a súa transmisión ás novas xeracións.

Os obxectivos principais deste TFM céntranse en promover a educación musical comunitaria, estimular a creatividade individual e colectiva, favorecer a socialización a través da práctica musical en grupo e crear un espazo interxeracional onde convivan aprendizaxes, experiencias e valores compartidos. Trátase dunha proposta integradora que sitúa á música como eixe de transformación persoal e social.

A metodoloxía empregada artículase arredor da investigación histórica, contextual e educativa de carácter cualitativo, combinando a revisión documental (arquivos, prensa e entrevistas) e observacións en contextos reais. Tendo en conta a escasa bibliografía referente ao contexto histórico musical, e en concreto bandístico na vila de Palas de Rei destaca a información obtida polos boletíns informativos de *Palacio do Rei* así como o libro *Bandas de Música de Galicia* de Iglesias Alvarellos (1986). Así mesmo, preséntase un deseño de intervención educativa baseado en principios pedagóxicos activos e colaborativos, adaptado á realidade sociocultural da localidade de Palas de Rei (Cancela Montes, 2015, pp. 28-31).

Canto á estrutura do traballo, esta organízase en dous grandes bloques: en primeiro lugar (Plano Teórico), realízase unha contextualización histórica da banda como formación e da evolución da ensinanza musical, explorando o concepto de Banda-Escola como modelo integrador para rematar o bloque cunha contextualización social e cultural de Palas de Rei; seguidamente, no segundo bloque (Caso Práctico) descríbese o proxecto proposto, os seus fundamentos, obxectivos e proposta educativa, así como as directrices organizativas, financeiras e de visibilidade a

seguir para levar a cabo o proxecto e que este goce de boa saúde a longo prazo. Por último, atopamos un amplo apartado de apéndices para referenciar histórica, legal e organizativamente ambos bloques, no que tamén se poderá atopar un índice de ilustracións (APÉNDICE XX).

BLOQUE 1. PLANO TEÓRICO

2) CONTEXTUALIZACIÓN HISTÓRICA

2.1. O concepto de Banda como formación

Segundo o dicionario da RAG (Real Academia Galega), *banda* é un “conxunto musical de instrumentos de vento e percusión”. Partindo desta acepción pódese establecer unha liña histórica e evolutiva do término e da formación en si. A conformación da agrupación variou en función da época e do país, podendo atopar exemplos moi dispares do que hoxe en día se coñece como banda, como por exemplo *La Grande Band*, unha agrupación de 24 violíns formada durante o reinado de Luís XIV en Francia ou *The King's Private Band* (Inglaterra), un grupo de 24 frautas (Astruells, 2003).

Podemos determinar segundo Della Fonte (2003) no capítulo 16 *I protagonisti di oggi e le nuove tendenze* (Protagonistas actuais e novas tendencias) que a banda moderna é unha formación musical equilibrada, que se distingue das bandas militares tradicionais pola súa riqueza e a súa versatilidade. A súa formación inclúe unha ampla gama de instrumentos de vento madeira [frautas 1-2 máis piccolo, óboes 1-2, fagotes 1-2, clarinetes 7-9 (clarinete en Mib, entre 4 ou 6 clarinetes en Sib e Clarinete baixo en Sib) e 4 saxofóns (2 altos, tenor e barítono)], complementados por unha sección de metais composta por trompas (4), trompetas (3-4), trombóns (3: 2 tenores e 1 baixo), bombardinos (1-2) e tubas (1-2). A percusión xoga un papel fundamental, incorporando tanto instrumentos clásicos como percusión afinada e nalgúns ocasións electrónica. A banda actual non é só un conxunto escolar ou militar, senón unha orquestra de vento que ofrece un son homoxéneo e potente, reflectindo as novas tendencias e a profesionalización do xénero.

As primeiras manifestacións de bandas musicais cunha finalidade definida xurdiron na Idade Antiga, na Antiga Roma, durante o reinado de Teodosio I (379-395 a.C.), cando se estableceron as primeiras bandas militares. A súa función era marcar o ritmo da marcha dos soldados. Estes primeiros grupos tiñan unha instrumentación limitada (Della Fonte, 2016, p. 15), utilizando trompetas rectas (*tubas*), *lituus* e *buccinas* ou *cornus* romanos, tal e como recolleu Flavio Vegecio Renato no seu tratado *Epitoma rei militaris* (tamén coñecido como *De re militari*) escrito entre o ano 383 e 450 d.C. (APÉNDICE I).

Na Idade Media, durante as Cruzadas, a música militar europea enriqueceuse coa incorporación de trompetas, sacabuches, cherimías, tamborís ou atabais, importados maioritariamente polos exércitos sarracenos, que empregaban diversos instrumentos de vento e percusión (Astruells, 2012). O emprego destes instrumentos (*Figura 1*) e a súa función está recollido na *Crónica de los Reyes Católicos* de Diego de Varela (s. XV). Un exemplo deste está na coroación de Isabel a Católica en Segovia ou a chegada da devandita raíña a Íllora durante a Guerra de Granada (APÉNDICE II) (Moya, 2012).

Figura 1: Tapiz da conquista de Tánxer

Ata a invención da imprenta musical (1501), a música improvisábase e transmitíase de forma oral, sen notación escrita, e dependía en gran medida dos xogares e trobadores, que introducían instrumentación como o laúde, a frauta, o rabab, o rebec ou a zanfona. Co paso do tempo, estes músicos ambulantes colleron prestixio, tocando tanto nas igrexas como nas cortes.

Durante a época do emperador Maximiliano I (1459-1519), a música militar alemá estivo dominada pola familia dos shawms e os sacabuches, como se reflicte no gravado da (*Figura 2*) de Albrecht Altdorfer

Figura 2: Desfile triunfal do emperador Maximiliano I

No Renacemento musical (s. XVI), a Escola Veneciana xogou un papel fundamental na evolución instrumental (Della Fonte, 2016, p. 15). Compositores compuxeron obras nas que os instrumentos de vento xogaban un papel de maior relevancia. Este foi o motivo polo que xurdiron agrupacións con instrumentos como shawms, chirimías, cornetas ou sacabuches, establecendo un precedente na música para bandas. Exemplo disto foi a composición da ópera *Orfeo* (1607) de Claudio Monteverdi, na que nun movemento desta (a *tocata*) inclúe unha banda composta por trompetas, cornetos e sacabuches.

Durante este século, os instrumentos de vento evolucionaron significativamente, pasando de fabricarse nunha soa peza a construírse en tres partes, o que mellorou a súa afinación e flexibilidade. Estes cambios provocaron a aparición de instrumentos como o óboe (derivado dos shawms) e o fagot (derivado das bombardas).

Neste momento, as bandas dividíanse en dous tipos segundo o seu emprego:

- Música militar: empregándoas nas marchas para a disciplina militar, con instrumentos como tambores e pífanos (fautas travesas pequenas).
- Capelas musicais: Encargándose da música nas igrexas e cortes aristocráticas.

Compositores como Bach e Händel (Barroco musical) escribiron música para instrumentos de vento. En 1749, Haendel compuxo *Music for the Royal Fireworks* (Música para os reais fogos de artifício), unha obra para banda con 24 óboes, 12 fagotes, 9 trompetas, 9 trompas, 3 timbais e 2 serpentóns (Della Fonte, 2016, p. 19).

As bandas de vento (máis aló do mundo militar) tiveron o seu auxe na segunda metade do século XVIII coa *Harmoniemusik* (Figura 3), crescendo en tamaño e importancia. O clarinete incorporouse como instrumento esencial, aumentando así a variedade e posibilidades tímbricas da formación (Della Fonte, 2016, p. 34). O seu repertorio consistía principalmente en arranxos de óperas feitos normalmente polo propio director da banda ou composicións orixinais como as serenatas,

Figura 3: Sexteto de vento da Garda Holandesa na procesión fúnebre de Guillermo IV

divertimentos, partitas, casacións, suites, etc. Estas obras adoitan ter un carácter lixeiro e entretido, empregándose principalmente para amenizar ceas e actos cerimoniais e sociais da aristocracia e da corte, aínda que tamén ofrecían concertos privados, como a *Grand Écurie du Roi* formada durante o reinado de Luis XIV e composta exclusivamente por instrumentos de vento e percusión; porén, comezaron a desaparecer a finais dese século debido ao auxe da burguesía e dos novos gustos musicais desta clase social. En Alemaña desapareceron arredor de 1790, e en Inglaterra durante as guerras napoleónicas. En Viena a aristocracia deixou de financiarlas polas dificultades económicas da guerra, e aínda que algunhas sobreviviron, acabaron sendo substituídas por orquestras (Astruells, 2012).

Despois da Revolución Francesa (1789) as bandas militares pasaron dunha función unicamente militar a unha función máis cultural e civil, cun repertorio máis amplo. Ademais impulsouse o desenvolvemento das bandas modernas, ampliando o seu tamaño e papel nos eventos patrióticos. Antes as bandas militares francesas estaban compostas por un sexteto de instrumentos de vento (2 clarinetes, 2 trompas e 2 fagotes), pero co paso do tempo incorporaron novos instrumentos, como a familia do saxofón, os pistóns nos instrumentos de vento-metal e a tuba (1835), conseguindo maior riqueza tímbrica e melloras na flexibilidade (Della Fonte, 2016). A *Musique de la Garde Impériale* (1804) é un exemplo desta evolución, fundada durante o Imperio de Napoleón Bonaparte, reorganizábase segundo os vaivéns políticos (monarquía, imperio e república) baixo diferentes nomes (*Garde Impériale*, *Garde Royale*, *Garde Nationale* ou *Garde du Roi*) (Figura 4) e evoluciona como formación coas incorporacións instrumentais anteriormente sinaladas.

Figura 4: *Garde Royale*, *Garde Nationale* ou *Garde du Roi*

Figura 5: *Musique de la Garde Républicaine*

No 1871 pasouse a chamar *Musique de la Garde Républicaine* (Figura 5) e foi unha das primeiras en seguir un modelo moi similar ao actual (Astruells, 2012).

Esta banda francesa influenciou á cultura bandística de España, un exemplo disto foi a *Banda de los Guardias Alabarderos* (Figura 6) (De la Fuente, 2022) quizás a primeira banda militar moderna de España a cal tiña unha función cerimonial acompañando actos de Estado, celebracións relixiosas e desfiles (González, 2001).

Figura 6: *Banda de los Guardias Alabarderos*

Por outra parte, as bandas municipais conformáronse ante unha necesidade da sociedade de ofrecer entretemento e participar activamente na cultura local. Estas bandas estaban compostas nun principio por músicos afeccionados e xurdiron ante a expansión urbana durante a Revolución Industrial como unha necesidade de reunir á comunidade cunha finalidade ociosa. Ante o éxito deste modelo os gobernos locais comezaron a financiarlas sendo consideradas como un ben público e unha ferramenta de cohesión social. A isto hai que engadirlle a influencia do modelo da banda militar na creación destas en canto a súa evolución como formación e tamén na profesionalización, tras a disolución ou redución das bandas militares nalgúns países, moitos destes músicos incorporáronse ás bandas municipais. En España destacan como primeiras bandas municipais profesionais a de Barcelona (1886), Valencia (1903), Madrid (1909), segundo Adame Martínez (1967), ou a de Alicante (1912) (Soler Compañ, s. f.).

Ao longo do século XX, as bandas municipais serviron tamén como Escolas de Música, formando xeracións de músicos locais que nalgúns casos, pasaron a incorporarse a bandas e orquestras profesionais.

2.2. O concepto Escola de Música

Neste apartado do traballo preténdese recoller unha escolma de momentos históricos destacables do ensino musical en Europa, para plasmar a liña evolutiva desta disciplina dende a Antiga Grecia ata as escolas rurais dos séculos XX-XXI. Optouse por centrar este apartado no contexto europeo debido á importancia que tivo Europa no desenvolvemento das institucións musicais e pedagóxicas. O continente europeo foi berce de numerosos modelos de ensino musical (como os conservatorios, as escolas catedralicias ou as bandas militares, municipais e populares) que influíron decisivamente na estrutura e organización do ensino musical noutras partes do mundo. Comprobarase que o ensino musical non só é unha forma de expresión artística, senón que tamén actúa como elemento estrutural do pensamento e da educación, elemento de cohesión social, inclusión, transmisión cultural e dinamización comunitaria. A ensinanza musical como outras disciplinas tamén evoluciona ao mesmo tempo que os cambios políticos, sociais e culturais de cada época. Co paso dos séculos a súa aprendizaxe é máis especializada, sendo nos comezos unha disciplina para educar ao individuo para unha participación activa na sociedade para posteriormente especializarse dende un punto de vista teórico e despois ser enfocada cara unha formación técnica dentro das diferentes especialidades musicais.

Comezase pola Antiga Grecia, onde a música era considerada unha disciplina fundamental dentro da educación. Estaba integrada no concepto de *paideia* (formación integral do individuo como cidadán) ensinouse xunto á ximnasia, xeometría, gramática, retórica, matemáticas e filosofía. Personaxes ilustres da

época como Platón defenderon o seu valor educativo e espiritual. Este afirmaba en *A República* que “a educación musical é importantísima debido a que o ritmo e a harmonía penetran até o interior da alma máis que cousa ningunha e apodéranse dela co máximo vigor” (Platón, 2019, 401d, p. 281), polo tanto debería formar parte da educación dende a infancia. A docencia desenvolvíase en centros públicos ou baixo titores privados, e aínda que non existían institucións musicais especializadas, impulsouse o seu estudo como base para o equilibrio persoal e a vida cívica. Tamén houbo músicos profesionais que transmitiron os seus coñecementos oralmente.

Durante o goberno do Imperio Romano a palabra de *paideia* foi substituída pola de *humanitas*. No ámbito educativo musical cabe destacar a aportación de Boecio coa súa obra *De Institutione Musica* (s. VI d.C.) (APÉNDICE III). Nela céntrase na dimensión filosófica e matemática da música dende un punto de vista teórico. Non obstante, neste período o seu ensino comezou a orientarse cara a unha aplicación máis práctica ademais de ser unha ensinanza que adoitaba realizarse no ámbito privado a través dos titores (*nutritor*) (Mark, 2013).

Na Idade Media a música europea estivo moi relacionada coa liturxia cristiá e consecuentemente a súa aprendizaxe tamén. Os mosteiros, igrexas e catedrais foron os centros onde se ensinaba a música aos futuros clérigos, xunto á aritmética, xeometría e a astronomía (*quadrivium*). *De Institutione Musica* segue a ser unha das principais referencias teórico musicais.

Durante este período xorden as escolas corais, onde se formaba dende unha idade temperá aos nenos e nenas no canto coral. Estes espazos xa comezaban a ter unha función social ofrecendo educación e valores a través da música e moitos deses nenos proviñan de familias sen recursos. En España destacan a Escolanía de Montserrat (fundada no s. XIII) e a do Mosteiro do Escorial (1567) (Noone, 1998).

A partir do s. XV comeza a ter maior presenza a música profana (madrigais, suites, villancicos) e consecuentemente a súa educación tamén, xa que se comeza a impartir fóra do ámbito eclesiástico, en capelas reais e academias como a *Accademia Filarmonica di Verona* (1543), a *Accademia Nazionale di Santa Cecilia* (Roma, 1585), ou a *Accademia Filarmonica di Bologna* (1666). Nestas promocionábase a música como un arte cun enfoque baseado na estética, na filosofía e na teoría e estaba enfocado á alta sociedade (nobres e intelectuais); paralelamente tamén se fundaron os primeiros conservatorios, en Nápoles, o *Conservatorio di Santa Maria di Loreto* (1537) ou o *Conservatorio di Sant’Onofrio a Porta Capuana* (1578). Nestes en contraposición ás academias o seu alumnado eran nenos orfos ou en situación de pobreza que recibían unha formación profesional cun enfoque práctico enfocado á técnica instrumental. Estas

institucións estaban fundadas pola Igrexa ou ordes relixiosas a diferenza das academias que tiñan unha perspectiva humanista.

A medida que pasaban os anos a formación musical cada vez era máis especializada diferenciándose a formación de compositores, intérpretes e teóricos; destaca a figura do mestre de capela como figura fundamental na educación musical. A todo isto hai que engadir a aparición da imprenta musical (1501), que permite a publicación de partituras e metodoloxías didácticas como *Musicae activae micrologus* de Andreas Ornithoparchus (1517), *Declaración de instrumentos musicales* de Juan Bermudo (1555) ou *Le institutioni harmoniche* de Gioseffo Zarlino (1558) (APÉNDICE IV), manual de referencia durante séculos, incluso no Barroco (Small, 1978). Nel expóñense diferentes aspectos da música como a harmonía, contrapunto, modos e afinación dende un punto de vista teórico (Reese, 1959).

Durante o século XIX institucionalízase o ensino musical coa fundación do *Conservatoire de Paris* (1795) o primeiro conservatorio público moderno que asentou as bases do sistema de ensinanza musical profesional en Europa (The Editors of Encyclopaedia Britannica, s.f.). A este seguirano o *Conservatorio Giovanni Battista Martini* de Bolonia (1804), a *Royal Academy of Music* de Londres (1822) e o *Real Conservatorio Superior de Música de Madrid* (1830), entre outros (Cox & Stevens, 2016).

A finalidade destas institucións era formar músicos profesionais, seleccionando á xente con talento musical mediante méritos e audicións. A diferenza do enfoque práctico-instrumental dos conservatorios napolitanos do s. XVI implantouse unha metodoloxía académica e regulada, con programas estruturados e métodos escritos. O ensino era impartido por profesores especializados e a formación organizouse en niveis e materias independentes tal e como se pode comprobar no libro de Constant Pierre: *B. Sarrette et les origines du Conservatoire national de musique et de déclamation* (1895) (APÉNDICE V), centrándose na interpretación e teoría da música clásica académica, incluíndo repertorios sinfónicos, operísticos e militares. A avaliación do alumnado realizouse de forma sistemática mediante exames e audicións dentro dun currículo centralizado que incluía materias como solfeo, harmonía, contrapunto, a especialidade instrumental ou canto. O seu propósito era preparar músicos para orquestras nacionais, bandas profesionais, teatros de ópera e ensinanza musical, contribuíndo así á profesionalización e estandarización da educación musical moderna.

O acceso a estas institucións estaba reservado para a elite, estendéndose gradualmente a sectores máis amplos da poboación. Paralelamente a este tipo de ensinanza xorden novas formas de educación informal como academias privadas, clases particulares e as sociedades musicais, como a *Societat Musical d'Algemés*

(Valencia, 1817), quizás a máis antiga de España. Era unha agrupación de músicos locais que se organizaban para o ensino musical e a interpretación en concertos populares ou a *Societat Musical Banda Primitiva de Lliria* (Valencia) con documentación oficial de carácter societario datada no 1838. Porén, no 1819 fundouse a *Banda Primitiva de Lliria* coñecida tamén como "El Clarín" polo pai franciscano Fray Antonio Albarracín Enguidanos. É considerada a banda de música civil máis antiga de España (VV. AA., 2016), sendo o modelo máis similar á Banda-Escola (neste caso baixo o nome de sociedade musical), que se expoñerá no punto 2.3. No caso galego destaca a *Real Sociedad Económica de Amigos del País de Santiago de Compostela* e a súa Escola de Música fundada no 1877 e refundada no 1953 como o Conservatorio Rexional de Santiago de Compostela (Freitas de Torres, 2016).

No século XX, en España, prodúcese unha expansión no ámbito municipal e autonómico das escolas de música como espazos accesibles e populares. Estes centros non só forman músicos, senón que reforzan a vida comunitaria, promovendo a participación da mocidade e das familias. A partir da década dos 80, coa descentralización do ensino, moitas comunidades autónomas impulsaron o seu propio sistema organizativo de escolas e conservatorios, reforzando a formación musical básica. Tamén desenvólvense novas metodoloxías educativas cun enfoque máis participativo, físico e emocional como a Orff, Kodály, Dalcroze, Suzuki ou a Gordon (Díaz & Giráldez, 2007) centradas na experiencia musical, a expresión corporal e a inclusión do alumnado dende pequenos, buscando o desenvolvemento íntegro do alumnado (Hemsey de Gainza, 2004).

Hoxe en día, as escolas de música adoptan unha grande variedade de formas: centros públicos, academias privadas, proxectos comunitarios, escolas rurais, plataformas dixitais ou iniciativas inclusivas para persoas con discapacidade. A tecnoloxía permitiu novas formas de acceso á ensinanza e a pedagogía musical segue a evolucionar cara modelos de participación, creación e transversalidade.

2.3. O modelo Banda-Escola

Cando se fala de modelo Banda-Escola faise referencia a unha metodoloxía musical que leva implícita unha organización que vai máis aló dunha colaboración entre unha escola de música e unha agrupación instrumental. É unha estrutura deseñada para garantir que a aprendizaxe musical e a participación activa nunha banda estean conectadas dende os inicios. O alumnado non só aprende a linguaxe musical ou a dominar o seu instrumento na aula, senón que este modelo lles proporciona un lugar para aplicalo todo: a Banda.

“Las bandas de música no solo actúan como vehículos de difusión cultural, sino también como espacios formativos y de convivencia comunitaria” (Cancela Montes, 2015, p. 18).

Algunhas das principais características deste modelo dual son:

- **Acceso universal á música** ao non esixir probas de ingreso a este tipo de centros este modelo permite unha maior democratización, ao contrario dos conservatorios.
- **Ensinanza non regrada** (Costa, 2019, p. 471). Estes centros poden expedir credenciais dos estudos sen que estas teñan validez académica, tal e como se reflicte na segunda disposición adicional da *Orde do 11 de marzo de 1993 pola que se regulan as condicións de creación e funcionamento das escolas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia* (APÉNDICE VI); ao contrario que os conservatorios das principais cidades galegas dependentes da Xunta de Galicia, que si que expiden certificados e titulacións con validez académica.
- **Progresión continua** do alumnado cara un obxectivo claro, a través dun proceso de aprendizaxe gradual que culmina coa incorporación á banda.
- O **enfoque pedagóxico** xira en torno a unha aprendizaxe activa e creativa baseada na importancia da motivación e do goce musical co profesor como guía e facilitador. Co obxectivo de que o alumnado desenvolva as súas habilidades artísticas, persoais e sociais.
- A **flexibilidade, diversidade e adaptabilidade** (Costa, 2019, p. 471). Podendo mergullarse en diferentes estilos de música (clásica, tradicional, jazz, contemporánea, popular ou urbana) con proxectos interdisciplinares (danza, teatro, poesía, etc.) e dunha docencia tanto individual como colectiva.
- **Formación en valores** (Costa, 2019, p. 476), tanto no aspecto disciplinario, como a responsabilidade e a cooperación a través do traballo en grupo.
- **Cohesión interxeracional** grazas á convivencia de músicos de diferentes idades, promovendo a colaboración e a renovación xeracional.
- **Participación comunitaria** (Costa, 2019, p. 474), sendo a banda quen actúa como axente dinamizador da vida cultural local, participando en festas, espectáculos, actos cívicos e actos sociais; xerando sentimento de pertenza e identidade colectiva entre os seus integrantes.

A *Guía de las Escuelas Municipales de Música* (FEMP e Ministerio de Educación, 2010) é un exemplo de orientación á hora da creación, organización e mellora deste tipo de centros, ademais de poder observar ao longo dos seus catro capítulos algunha das características anteriormente citadas e a súa importancia en canto a súa función social (capítulo 1), as actividades que se promoven (capítulo 2), a súa organización e xestión (capítulo 3) e o tipo de ensino e aprendizaxe que debe ofrecer

(capítulo 4). Esta guía será un dos documentos base para a elaboración do “BLOQUE 2. CASO PRÁCTICO” onde se desenvolverá o proxecto propio do traballo.

O documento anteriormente citado contén unha *Guía Rápida* (FEMP e Ministerio de Educación, 2010, pp. 77-82) (APÉNDICE VII) como resumo dos puntos máis destacables que definen este tipo de institucións.

A continuación citaranse algúns dos exemplos máis representativos do modelo Banda-Escola:

A nivel internacional, hai países como EEUU que institucionalizaron as bandas como parte do sistema educativo. Estas bandas participan en actividades e concursos escolares de moitos institutos e universidades. Destaca a University Interscholastic League (UIL) de Texas cun dos sistemas de bandas escolares máis prestixiosos e competitivos do país (Mark & Gary, 2007). Ao igual que o exemplo de Xapón, cos clubs de bandas de música dos institutos e universidades, que na maioría dos casos non forman parte do currículo oficial, senón que se desenvolven como *bukatsu* (clubs extracurriculares), destacan as prefecturas de Hiroshima, Tokio e Kansai (Hebert, 2012).

No contexto estatal (España), a Comunidade Valenciana é un referente en canto ao modelo Banda-Escola. Non só por ser a exportadora no territorio nacional do modelo das sociedades musicais a principios do s. XIX que máis tarde derivarían na Banda-Escola, senón por contar cunha ampla rede educativa que inclúe aproximadamente a 600 centros de ensino musical segundo a *Federación de Sociedades Musicales de la Comunidad Valenciana* (FSMCMV, s.f.).

En Galicia comezou a consolidarse o modelo Banda-Escola a partir da década dos 1980. Porén, en Santiago de Compostela comezou a xurdir a mediados do século XIX unha academia de música dependente dun hospicio que a súa vez estaba vinculada á Banda de Santiago, coma un dos primeiros exemplos do modelo Banda-Escola en Galicia (Cancela Montes, 2015, pp. 283-291). Hoxe en día a Federación Galega de Bandas de Música Populares (FGBMP, s.f.), fundada en 1985, representa a case 100 bandas e máis de 7.000 músicos federados, algúns dos exemplos máis notables son as Bandas-Escolas de Silleda, Lalín, Meaño, Merza (Pontevedra), Visantoña (A Coruña) ou o proxecto de escolas mancomunadas de Rábade, Begonte, Outeiro de Rei e Friol (Lugo) xestionadas pola Asociación Músico Crisanto.

Débese destacar outro modelo importante polos exemplos tan influíntes nas súas comunidades, ademais de ser un modelo moi similar ao da Banda-Escola (se non fora porque está enfocado a outro tipo de formación musical), este modelo baséase na *Metodología Orquesta-Escuela (MOE)* (Atela, 2023). Esta metodoloxía deu exemplos tan destacados como *El Sistema* (Venezuela) fundado por José Antonio Abreu no 1975, quizás o modelo máis influente de Orquesta-Escola do mundo,

Batuta (Colombia), *Neighbourhood Orchestras* (Reino Unido) ou a *Fundación Acción Social por la Música* (España), que desenvolve proxectos educativos e sociais con nenos en situación de vulnerabilidade nos barrios de Madrid a través da *Orquesta DaLaNota*.

Despois destes datos pódese dicir que o modelo Banda-Escola actúa como unha unidade formativa e artística que promove o ensino musical, a participación da comunidade e a continuidade xeracional na práctica musical.

3) A MÚSICA EN PALAS DE REI

3.1. Contexto histórico

Falar de Palas de Rei é abrir unha porta ás diferentes etapas históricas de Galicia. Este concello lucense, situado na comarca da Ulloa (Monterroso, Antas de Ulla e Palas de Rei), atravesado polo Camiño Francés é un claro exemplo de como territorio, historia e cultura converxen para dar lugar a unha identidade propia.

A historia de Palas de Rei non se pode entender sen remontarse á época prerromana, como o demostran os numerosos castros ciscados por todo o seu territorio; un exemplo destes é o Castro de Remonde. Máis tarde, durante a romanización, a zona integrouse nas estruturas do Imperio Romano, formando parte da vía que unía *Lucus Augusti* (Lugo) con *Iria Flavia* (Padrón). Pero foi durante a Idade Media cando este enclave adquiriu unha especial importancia, tanto simbólica como estratéxica, aparecendo o topónimo co asentamento visigodo, derivado de *palatium regis* (pazo do rei) (Pereiro Pérez, 1995).

Durante o século XII, coa consolidación do Camiño Francés a Santiago, a vila adquire unha nova importancia como punto de paso obrigado para os peregrinos. Dende entón, Palas de Rei converteuse nun espazo de tránsito, acollida e intercambio cultural favorecendo o seu desenvolvemento económico, social e relixioso. Nesta época constrúese un dos monumentos máis destacados do concello, a igrexa románica de Vilar de Donas (Figura 7) (Xiz, 1991).

Figura 7: Igrexa de Vilar de Donas

Malia a ruralidade da súa contorna, a vida en Palas de Rei nunca estivo totalmente illada debido as influencias culturais. A isto súmase a influencia das casas nobres, especialmente a de Ulloa, que deixaron a súa pegada en edificios tan singulares como o Castelo de Pambre (*Figura 8*), erguido durante o século XIV. É un dos mellor conservados de Galicia, desempeñando un papel relevante durante as Revoltas Irmandiñas (Xiz, 1991).

Figura 8: Castelo de Pambre

Nos séculos XVII e XVIII, a estrutura socioeconómica seguiu baseada na agricultura, organizada arredor de parroquias e comunidades campesiñas. As festas de carácter relixioso seguen sendo o centro da vida social, e no século XIX consolídanse os concellos como unidades administrativas modernas. A desamortización, os cambios na propiedade da terra e, máis tarde, a emigración marcaron novos ritmos de vida en Palas de Rei e en Galicia, afectando á demografía, á cultura e á forma en que se vivía a vida en comunidade.

Durante o século XX, debido ás dificultades económicas e sociais o concello experimenta importantes procesos migratorios, tanto internos como cara a América e Europa, o que marca profundamente a súa demografía e estrutura social (Aldrey, 2006). Porén, a vila mantivo o tecido comunitario a través das festas tradicionais e iniciativas culturais.

Na actualidade, Palas de Rei segue sendo un punto destacado do Camiño de Santiago, cun importante fluxo de peregrinos que dinamiza a economía e reforza a identidade cultural da vila. A súa poboación é partícipe da conservación do patrimonio material e inmaterial, tanto do pasado coma o presente.

3.2. A música na vila

A música constitúe un dos piares máis importantes da vida cultural e social dunha comunidade, e Palas de Rei non é unha excepción. A música está presente na vida diaria ao longo do ano a través de festas, celebracións relixiosas, iniciativas educativas, actos institucionais e sociais. No exemplo concreto de Palas de Rei ademais da importancia da música para banda, da que se falará no seguinte apartado (3.3), hai outras formacións musicais, estilos e situacións destacables para a identidade local da vila:

a) Música tradicional: A tradición musical en Palas de Rei está fortemente ligada á cultura popular galega. A presenza de instrumentos como gaitas, pandeiretas, tamborís en calquera recuncho de Galicia é un feito innegable, así como a transmisión oral que deu forma a un repertorio que hoxe en día mantense grazas á transmisión interxeracional. Este tipo de música pódese atopar en contextos sociais como romarías, feiras, magostos, festas patronais ou entroidos (*Figuras 9 e 10*). Dentro dos entroidos da comarca do Ulla un dos máis importantes foi o Entroido de Santo Xusto (parroquia do concello de Palas de Rei), organizado dende mediados dos anos 1940 ata o ano 1969 principalmente por Ramiro Villamor García coñecido como O gaiteiro de Santo Xusto (*Figura 11*), persoa indispensable na cultura musical popular palense (Villamor, 2014).

Figura 10: Adultos no Entroido de Santo Xusto

Figura 9: Nenos no Entroido de Santo Xusto

Figura 11: Ramiro Villamor (dereita), “o Gaiteiro de Santo Xusto”

Agrupacións locais coma o grupo de gaitas *Raíces da Nosa Terra* (fundada e activa dende o ano 1990), o grupo etnográfico *A Buxaina*, formación musical e baile tradicional galego participante en diversas celebracións e festivais locais como por exemplo as festas do *Ecce Homo* ou a Asociación Musical Agarimo (Figura 12) dedícanse á interpretación e difusión da música tradicional galega ademais de adaptala ao contexto contemporáneo a partir deses pezas pertencentes á memoria oral local.

Figura 12: Carauta do CD “Sons da Ulloa” da Asociación Musical Agarimo

Figura 13: Grupo de baile de Palas de Rei

Tamén cómpre destacar o papel da danza tradicional (Figura 13), que adoita ir acompañada da música en directo. As agrupacións de baile da vila colaboran habitualmente con grupos de música tradicional, fortalecendo así o vínculo entre movemento e son como forma de expresión.

b) Orquestras de verbena: As orquestras de verbena representan un dos fenómenos culturais máis característicos do século XX e XXI en Galicia, especialmente no ámbito rural. A súa orixe remóntase a principios do século XX, cando pequenos grupos (a miúdo formados por músicos locais vinculados ás bandas) comezaron a participar en festas patronais, romarías e celebracións populares. Estes grupos eran espazos de transmisión interxeracional do coñecemento musical, onde se aprendía de músicos veteranos. Xa fose a través da tradición familiar ou da aprendizaxe informal esta xente desenvolvía habilidades de actuación en directo e dinámicas profesionais en contextos da vida real.

Estas formacións comezaron a ter unha maior relevancia na década dos anos 1950, que coincide coa decadencia das bandas de música, xa que os músicos preferían tocar nas orquestras de verbena (mellor remuneradas) debido ao crecente éxito destas fronte ás bandas populares (Villamor, 2014, p. 32).

A partir das décadas de 1960 e 1970, estas orquestras evolucionaron tanto no seu formato como na súa función social. Coa chegada de novos estilos musicais e tecnoloxías, as verbenas convertéronse en eventos masivos que reunían veciños de todas as idades. Neste contexto, as orquestras ademais de proporcionar entretemento, reforzaban o sentido de comunidade e pertenza.

Hoxe en día é un fenómeno de masas, orquestras como Panorama, París de Noia ou Alianza (fundada en Palas de Rei) compostas por grandes producións escénicas, repertorios actualizados e unha importante presenza nos medios de comunicación, seguen a ser un elemento clave nas celebracións populares.

c) Música coral: A música coral ten tamén unha longa traxectoria na vila, consolidándose especialmente a partir da fundación da Coral Polifónica de Palas de Rei (*Figura 14*) no ano 2000. Esta agrupación é unha iniciativa para enriquecer o panorama cultural local coa vontade de ser un punto de socialización. Dirixida por Mª Dolores Carrera Villasante chegou a ter sobre 40 integrantes nas súas filas participando en encontros corais, festividades locais e actos sociais e institucionais (La Voz de Galicia, 2008).

Figura 14: Coral Polifónica de Palas de Rei

Anteriormente, existiu na vila o *Coro da Velada* dirixido por Federico de la farmacia (Figura 15), agrupación de carácter irregular en canto as súas actuacións en datas sinaladas como a Semana Santa ou o Nadal. Era un espazo que destacaba pola súa diversidade xeracional e na que aparte de cantar facían teatro¹.

Figura 15: Coro da velada

- d) **Festivais:** Eventos como o festival *Rock & Motos no Camiño* (1996-2006) (Castro, 2019), actuacións vinculadas ao Camiño de Santiago; as *Festas do Ecce Homo*² ou o *Son D'Aldea*³.

Máis aló destas agrupacións e dos xéneros, a música tamén está presente na vida cotiá, en celebracións, comidas, ceas, etc. música para facer comunidade e disfrutar (Figura 16).

Figura 16: Cea en "El Vilariño"

¹ Mª Dolores Carrera Villasante, fonte oral, 27 de maio de 2025.

² Festas patronais que combinan unha oferta tan variada que vai dende misas, concertos e verbenas, música e danza tradicionais, actividades deportivas ou espectáculos infantís.

³ Evento cultural centrado na recuperación e difusión das tradicións rurais a través de representacións teatrais en espazos naturais, música, baile coa participación de grupos folclóricos, obradoiros e exposicións sobre os oficios artesanais.

3.3. As bandas de Palas de Rei

A tradición bandística no concello de Palas de Rei remóntase á segunda metade do século XIX, momento no que comezan a formarse as primeiras agrupacións musicais organizadas co obxectivo de ofrecer entretemento, participar activamente na cultura local e participar en actos relixiosos, celebracións populares e eventos sociais. Dúas bandas destacan neste contexto como pioneiras: a Banda de Palas de Rei e a Banda de Albá (Alvarellos, 1991, p. 15).

No 1887 xorde a Banda de Palas de Rei (*Figura 17*), fundada e dirixida inicialmente por *Sorribas*, músico moi activo na comarca xa que no 1890 tamén fundaría a *Lira de Monterroso*. Esta formación tivo tamén unha forte presenza no tecido social da vila e desenvolveu un papel activo en múltiples acontecementos culturais e relixiosos da zona e dentro do seu

Figura 17: Banda de Palas de Rei

repertorio sacro tiñan tres misas: *De Angelis*, *Pío X* e *A Vella* coñecida comunmente como *Orensana*. A *Sorribas* sucedeulle na dirección *Bouzas*, que fora clarinete na Banda Municipal de Lugo, e despois deste estiveron *Jesús Gontá* e *Jesús de Cruxás*, ata que co inicio da Guerra Civil (1936) desaparece a banda cando tiña 16 músicos (Alvarellos, 1986, pp. 348-349).

Case en paralelo, Ramón Varela Luaces organiza outra banda na parroquia de Albá, coñecida como a Banda de Albá (*Figura 18*), formada arredor do 1888. A formación desta banda foi co fin de competir coa de Palas (fundada un ano antes), na cal había desavinzas entre algúns músicos. Unha parte bastante ampla desta banda tiña lazos familiares (Villamor, 2014, p. 28). O seu primeiro director foi o seu fundador, Ramón Varela,

Figura 18: Banda de Albá

quen estivo fronte a banda durante cuarenta anos chegando a arrancar con 9 músicos a chegar a ter 22; a el sucedeuno o seu fillo David Varela García que a dirixiu sobre vinte anos ata a súa disolución no ano 1940. “Ensayaban en Palas na casa da Concha, domingos y jueves, desde las tres de la tarde, hasta la noche. Recibían el repertorio de la Casa Armonía, de Madrid, con las novedades que iban apareciendo” (Alvarellos, 1986, p. 200).

Pese a que entre as formacións non había boas relacións e existían tensións (Alvarellós, 1986, p. 200), foron bastantes os músicos que pertenceron a ambas, sendo espazos de aprendizaxe informal, convivencia entre os seus integrantes e transmisión de valores culturais.

Non sería ata o ano 1985 cando se recupera o espírito bandístico coa creación da Banda Xuvenil de Palas de Rei. O seu principal artífice e organizador foi Perfecto Varela García (antigo integrante da vella banda de Palas) e a parte musical e artística corría a cargo dun veterano e destacado músico da Banda Municipal de Lugo, Enrique Candal García (*Figura 19*) (La Voz de Galicia, 2017). Xurdiu baixo o seno da Asociación Cultural Musical Xuvenil de Palas de Rei, encargada de organizar diferentes actividades culturais, en especial as relacionadas coa música (Ouro, 1997, pp. 18-20). A aprobación dos seus estatutos foi o 6 de setembro de 1985 e o mesmo día (APÉNDICE VIII), dous anos máis tarde, tivo a súa primeira actuación cunha banda formada por aproximadamente 40 rapaces (*Figura 20*).

Figura 19: Enrique Candal García

Figura 20: Banda Xuvenil de Palas de Rei no seu primeiro concerto

Antes de ese primeiro concerto, creouse unha escola musical xuvenil, ligada á asociación para iniciar aos rapaces na música de cara a formar parte da banda (Banda-Escola), tendo como primeiro director académico a Enrique Candal. Nos seus comezos foi o encargado da ensinanza de 60 rapaces de idades comprendidas entre os 7 e 15 anos (*Figura 21*) (Fraga, 1991, p. 16). Comezaron a recibir clases no colexio público da vila, o cal lle cedeu aulas para as clases de solfexo, instrumento

Figura 21: Primeiros integrantes da Escola de Música Xuvenil

e un amplo local para os ensaios da banda, ata que no 1992 a actividade trasladouse a Casa da Cultura.

A Enrique Candal o sucederon outros directores tanto na dirección da escola como da banda (*Táboa 1*), ata a desaparición de ambas no 2010 por falta de relevo xeracional⁴.

PERÍODO	DIRECTOR
1985-1989	Enrique Candal García
1989 (Período transitorio)	Carlos Méndez
1989-1995	Ánxel Albarracín Veses
1995-1997	Enrique Candal García
1997-2002	José Antonio Neira
2002-2006	Gezim Malaj
2006-2010	José Ramón Rodríguez Lagares

Táboa 1: Relación dos directores da Banda Xuvenil de Palas de Rei

Durante eses 25 anos a Banda-Escola de Palas de Rei, ademais de continuar cunha tradición centenaria, convértese nun instrumento de cohesión social, integración e dinamización cultural do territorio (*Figuras 22 e 23*).

A investigación e estudo da música na vila e o legado histórico das primeiras formacións e da primeira escola de música, é o motor que promove a elaboración deste proxecto de TFM, cun sentido claramente práctico, de servizo á sociedade, de recuperación de identidade dun territorio concreto e de activación dun patrimonio cultural material e inmaterial concreto: a Música.

Figura 22: Pasarrúas da Banda Xuvenil de Palas de Rei en Vilar de Donas baixo a dirección de José Antonio Neira

Figura 23: Banda Xuvenil de Palas baixo a dirección de Ánxel Albarracín

⁴ Mónica Pérez Salgado, fonte oral, 19 de maio de 2025.

3.4. Consideracións en materia de patrimonio cultural

Sobre os espazos inmobles asociados tanto ás bandas como á escola de música non se atopan moitos datos das bandas primixenias en canto onde se puideron realizar os ensaios, exceptuando o caso da Banda de Albá segundo a recollida de Alvarelos (1986, p. 200), que se facían na casa da Concha. Sábese que debido ao escaso persoal que tiñan as bandas desa época adoitaban realizar os ensaios en casas de particulares con espazos amplos ou en comedores de cafeterías ou restaurantes.

A escola e a Banda Xuvenil de Palas de Rei, comezaron a ensaiar nas instalacións do colexio público no 1985, ata que no 1992 trasladáronse á Casa da Cultura (Figura 24) da vila despois da finalización das obras desta. Nela “se contemplan un local para ensayos, outro para solfeo, outro para bailes regionales, diversos despachos y sobre todo un salón de actos con capacidade de 140 butacas con un escenario adaptado para todo tipo de actuaciónes” (Pensado, 1991, contraportada).

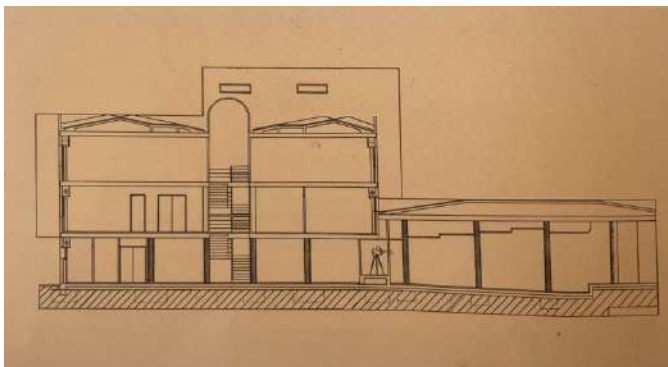

Figura 24: Casa da Cultura de Palas de Rei

Os elementos materiais xa existentes e empregados poden ser de utilidade para o novo proxecto de Banda-Escola, comezando polas partituras das bandas primixenias (Albá e Palas de Rei), importantes non só como fonte musical senón como fonte histórica; sendo a Casa Armonía (Madrid) quen lles proporcionaba o material bibliográfico (Alvarelos, 1986, p. 200); tamén tiñan cadeiras, atrís, uniformes e os instrumentos musicais (Figura 25).

Figura 25: Banda Xuvenil de Palas de Rei e elementos materiais da banda

O 15 de xullo de 1986 a Deputación Provincial de Lugo aproba financiar a adquisición de 40 instrumentos musicais (*Figura 26*):

PEDIDO DEFINITIVO DE LOS INSTRUMENTOS DE LA BANDA

Dos clarinetes Buffet, perfeccionados/ 9 ídem Buffet, Sol sostenido articulado/ un requinto/ dos Flautas Yamaha, plato cerrado/ 3 Sax. altos Amati, plateados/ 3 tenores íd./ 2 Fliscornos Rott/ 4 trompetas Yamaha/ 2 bombardinos Rott/ 4 trombones íd./ 3 tubas íd./ 2 cajas/ un bombo y un par de Platos.

Figura 26: Pedido de instrumentos

A este primeira adquisición seguíronlle outras para renovar e ampliar o inventario, instrumentos como óboes ou fagotes permitiron que a escola e consecuentemente a banda adquirise máis riqueza e variedade ao ter máis especialidades instrumentais.

Unha vez exposto o patrimonio material, é importante destacar a esa xente que co seu traballo e o seu tempo fixeron posible que proxectos tan necesarios para a identidade dunha vila saíran adiante (patrimonio inmaterial); tal e como expresa a *Lei 5/2016 do patrimonio cultural de Galicia* no seu artigo 9.3 (Xunta de Galicia, 2016).

Persoas como *Sorribas* (Banda de Palas de Rei), Ramón Varela (Banda de Albá) ou máis recentemente Perfecto Varela (promotor da Banda Xuvenil) e Enrique Candal e os posteriores directores da banda; sen esquecerse dos integrantes que conformaban as súas dúas primeiras bandas (APÉNDICES IX e X), dos primeiros alumnos/as da Escola Musical Xuvenil (APÉNDICE XI) e dos relatos que crean comunidade, algunhas veces dende a confrontación (entre as bandas de Palas e Albá) pero tamén dende a cotiandade e a diversión (APÉNDICE XII).

BLOQUE 2. CASO PRÁCTICO. Rexurdimento da Banda-Escola de Palas de Rei

4) PROXECTO BANDA-ESCOLA DE PALAS DE REI

A restauración de proxectos como a Banda-Escola de Palas de Rei non só responde a unha necesidade cultural e educativa, senón que se presenta como unha estratexia clave para reactivar o patrimonio tanxible e intanxible das comunidades rurais. No marco teórico deste traballo explicouse que as bandas de música e institucións educativas desempeñaron un papel esencial na socialización, educación artística e revitalización cultural. Non é só unha agrupación musical, senón un auténtico espazo de cohesión social e transmisión de valores comunitarios.

A análise do caso de Palas de Rei, presentada no Bloque 1, demostrou a forte conexión que esta vila tivo coa música durante xeracións. O contexto histórico revela unha tradición musical rica e diversa, sostida en gran medida polo traballo das bandas locais, a escola de música e iniciativas veciñais. A existencia dun patrimonio cultural vinculado á práctica musical, constitúe un punto de partida fundamental para propoñer ideas que non só miren con orgullo ao pasado, senón que tamén ofrezan novas posibilidades no presente e preparación cara o futuro.

Nun mundo onde as novas tecnoloxías dominan os modos de relación, produción e lecer, a revitalización de iniciativas como a que se presenta implica unha aposta por formas de construción social máis humanas e participativas. A música continúa a ser unha das expresións culturais máis poderosas: é un vehículo de identidade, xera industria, fomenta o desenvolvemento económico local e, sobre todo, promove a educación, o traballo en equipo e a participación cívica.

Nesta sección detállase o deseño, planificación e posta en marcha do proxecto como servizo cultural, articulado como un modelo de intervención sociocultural para a educación musical (formación, creatividade e participación), a promoción cultural e o fortalecemento do capital social do concello. Co obxectivo de ofrecer unha proposta viable, replicable e transformadora.

4.1. Ideación do proxecto

4.1.1. Plantexamento expositivo

Á hora de expoñer este proxecto é moi importante ter claro quen ou quenes serán os receptores (institucións que decidirán se o proxecto é positivo e viable). Para elo o plantexamento expositivo pretende ser claro, conciso e cativador. Este desenvolverase ao redor do *Paradigma* de Harold Lasswell (1948), baseado nas “5 W’s”: Que?, onde?, quen?, cando? e porque? aos que se engadirán o como? e o para que? (APÉNDICE XIII). A elección deste modelo de comunicación para expoñer os piares do proxecto vén dada pola claridade da estrutura a través da linealidade entre o emisor e o receptor, a análise da propaganda do produto que se quere vender e o efecto de atracción que se pretende dar coa mensaxe.

Porén, este modelo complementarase con outros datos, debido a súa falta de retroalimentación, xa que non ten en conta a resposta do receptor, así como os factores sociais, culturais ou políticos e a súa vez complementarase con outra, a retórica, iniciada na antiga Grecia, onde a credibilidade do orador (*ethos*) e a argumentación lóxica da idea (*logos*) intentan crear emoción no receptor ou receptores (*pathos*). Un exemplo de elo atopámolo no relato de *Encomium Helenes* (Eloxio de Helena) de Gorgias de Leontinos (APÉNDICE XIV), onde se defende a Helena de Troia, argumentando que non foi culpable da guerra, senón que foi vítima de forzas alleas.

Estas dúas técnicas de comunicación (reflexadas a través do *Paradigma de Lasswell* e a retórica no *Encomium Helenes*) serán importantes á hora de entender o enfoque en canto á persuasión e o poder da linguaxe que se quere transmitir.

4.1.2. Obxectivos e liñas estratéxicas

O obxectivo principal do proxecto reside na importancia social e comunitaria das bandas e escolas como vehículo para a educación musical e en valores, para a configuración e preservación da identidade e como espazo interxeracional.

No aspecto educativo, no primeiro apartado do artigo 2 da orde que regula o funcionamento das escolas de música en Galicia (APÉNDICE VI) matiza que está “dirixida a afeccionados de calquera idade, sen prexuízo da súa función de orientación a estudos profesionais dos que teñan unha especial vocación e aptitude” (Xunta de Galicia, 1993, p. 2871). Quedando definidos no seu terceiro artigo os obxectivos específicos:

- a) “Fomenta-lo coñecemento e apreciación da música, iniciando nenos, desde os primeiros anos, na súa aprendizaxe.
- b) Desenvolver unha oferta ampla e diversificada da educación musical, sen límite de idade.

- c) Orientar cara a un ensino de carácter profesional cando a vocación e aptitudes do alumno así o aconselle, proporcionando, se é o caso, a preparación adecuada para acceder ó dito ensino.
- d) Ofrecer un ensino instrumental, orientado tanto á práctica individual como á práctica de conxunto.
- e) Proporcionar un ensino musical complementario á práctica instrumental.
- f) Fomentar nos alumnos o interese polo participación en agrupacións vocais ou instrumentais.
- g) Organizar actuacións públicas e participar en actividades musicais de carácter afeccionado” (Xunta de Galicia, 1993, p. 2871).

As liñas estratéxicas para acadar os obxectivos propostos son:

- ⇒ Ofertar actividades que esperten interese dos destinatarios a través da variedade de estilos musicais e dunha oferta educativa para todas as idades.
- ⇒ Asegurarse de ter a infraestrutura necesaria para que as actividades sexan accesibles para todos en canto ao prezo, espazo e tempo.
- ⇒ Traballar a visibilidade tanto da Banda como da Escola noutros centros da vila (colexios, gardarías, centros de maiores) así como nas RRSS.
- ⇒ Contar con outros axentes dinamizadores da cultura e educación da vila (asociacións culturais, festivais, institucións educativas...) para realizar colaboracións e proxectos interdisciplinarios.

4.1.3. Proposta de valor

Este tipo de iniciativas lembran a forza da música como linguaxe participativa e inclusiva, ademais de conectar o legado cultural do concello co presente educativo e comunitario. A súa proposta de valor en relación coa sustentabilidade desenvólvese nos seguintes eixos:

a) Económico

- Contribúe á creación de emprego vinculado á educación musical, administración da banda e escola.
- Fomenta o desenvolvemento local a través do impulso de actividades culturais que poden dinamizar o turismo e o comercio.
- Creación dunha rede profesional ao redor da música (formación, interpretación, produción e edición).

b) Social

- Promove a inclusión social mediante a participación de persoas de diferentes idades, procedencias e niveis educativos.
- Fortalece a cohesión comunitaria ao crear espazos comúns de encontro e colaboración.

- Ofrece alternativas educativas e de ocio saudable para a infancia e a mocidade.

c) Medioambiental

- Integra prácticas sostibles na organización de actividades: reutilización de materiais para obradoiros de construción de instrumentos, uso eficiente dos espazos existentes e fomento da sensibilización ecolóxica.
- Prioriza o emprego de recursos locais e minimizar o impacto ambiental nos desprazamentos a outras urbes para recibir este tipo de servizos.

d) Político

- Reforza o papel das institucións locais como axentes activos na promoción cultural e educativa.
- Democratiza a través dun acceso universal á formación musical.

e) Cultural e Educativo

- Recupera e pon en valor o patrimonio musical de Palas de Rei.
- Fomenta a educación artística como ferramenta para o desenvolvemento do pensamento crítico e da sensibilidade estética.
- Estimula a creatividade e a expresión individual e colectiva.
- Favorece o intercambio cultural e a conexión con outras agrupacións musicais e proxectos doutras disciplinas.

4.2. Preproducción

4.2.1. Modelo de xestión

A *Ley 7/1985*, de 2 de abril, reguladora de Bases del Régimen Local (LBRBL)” no seu artigo 85 (APÉNDICE XV) establece que a xestión dos servizos públicos pode facerse de forma directa, indirecta, mixta ou mancomunada.

- a) Na xestión directa a prestación do servizo a realiza o propio concello dunha das seguintes formas:
 - A través da propia entidade local
 - Organismo autónomo local
 - Entidade pública empresarial local
 - Ou sociedade mercantil con capital social de titularidade pública.
- b) Na xestión indirecta, a propia LRBRL remite á *Ley 30/2007, de 30 de octubre, de contratos del sector público*, na que no seu artigo 253 (APÉNDICE XVI) describe as modalidades de contratación:
 - Concesión
 - Xestión interesada
 - Concerto
 - Ou sociedade de economía mixta

- c) A xestión mixta, na que dende o concello apórtase a dirección do centro e xestiónase de forma indirecta o resto da escola (profesorado, administración, conserxería, etc.)
- d) E a última das opcións é a xestión mancomunada, onde xestión do centro é levada por dous ou máis concellos, unha xestión moi útil para os concellos pequenos ou con pouca poboación. Cabe destacar o intento sen éxito por parte dos concellos da comarca de A Ulloa (entre os que se atopa Palas de Rei) no ano 2016 por levar a cabo este sistema (Rodríguez, 2016).

Os modelos máis factibles para que o proxecto saia adiante serían o de xestión directa a través do concello ou dun organismo autónomo local ou a indirecta a través dunha concesión do concello. A xestión directa por parte do concello en termos económicos e laborais sería a máis estable para o persoal, pero para o desenvolvemento do centro en canto á mellora das infraestruturas e o aumento das especialidades instrumentais non, ao non depender directamente da dirección do centro. Porén, unha xestión indirecta concedida cunha asociación sen ánimo de lucro podería ser o mellor modelo, xa que tanto a Banda como a Escola poden medrar xestionadas polos seus propios membros/socios, sendo un sistema máis democrático. Hai que destacar que para que este sistema prospere non pode faltar o apoio económico das institucións públicas. Esta, será o tipo de xestión escollida para este proxecto.

É importante ter en conta que este sistema de xestión xa se puxo en práctica na escola e na Banda Xuvenil de Palas de Rei do ano 1985, xestionada a través da Asociación Cultural Musical e Xuvenil de Palas de Rei a cal segue existindo despois da desaparición destas en 2010. Pudendo ser considerada como unha opción máis á hora de buscar unha entidade que xestione a banda e a escola, sen ter que crear unha asociación sen ánimo de lucro dende cero.

4.2.2. Destinatarios

Este proxecto está destinado a toda a poboación palense que queira desfrutar da Música e da Banda, independentemente da idade, profesión ou nivel musical. Co fin de crear un espazo de creatividade, interxeracional, onde a xente poida socializar creando un sentimento de pertenza, establecendo unha filosofía de unión entre a comunidade (dirección, administración, mestres, alumnos, pais, etc.) e participación en canto á planificación, xestión, avaliación e dirección.

Á hora de planificar a oferta educativa hai que ter en conta a demografía e peculiaridades do concello para que a oferta se poida adaptar. Palas de Rei é un concello que leva perdendo poboación dende o 1940 onde se acadou o dato máximo dende que se teñen rexistros, no 1980 tiña aproximadamente a metade de poboación respecto ao 1940 e no 2020 a metade respecto a 1980 (Habitantes Palas de Rei, 1900-2024, s.f.). As causas delo foron a emigración masiva entre o 1940 e

1975, a crise do modelo agrario tradicional ligada a pouca diversificación económica, o envellecemento progresivo da poboación, o illamento e falta de infraestruturas e a concentración urbana a partir de políticas centralistas (Aldrey, 2006). Cabe destacar que esa diminución da poboación estase freando na última década (*Táboa 2*).

Ano	Habitantes
1940	12.189
1950	10.044
1960	8.674
1970	6.496
1981	6.398
1991	5.016
2001	4.213
2011	3.654
2021	3.316
2024	3.294

Táboa 2: Evolución demográfica do concello de Palas de Rei

En canto a estrutura por xénero e idade, no 2024 Palas de Rei contou cun padrón de 1.684 homes e 1.610 mulleres (Palas de Rei, Lugo, Galicia, España. Estadísticas de poboación, gráficos, mapa, ubicación, clima e información web, s.f.). Coa seguinte estrutura poboacional por idade (*Gráfico 1*):

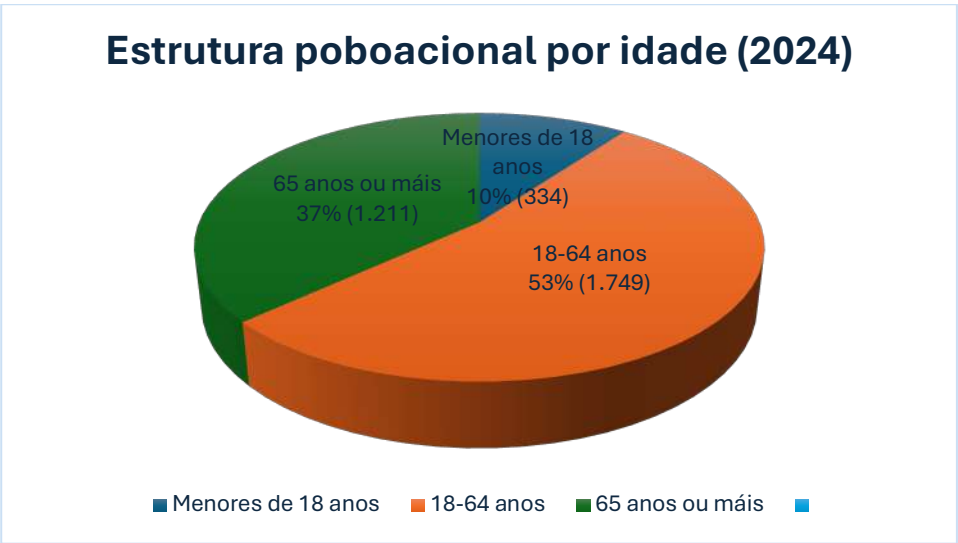

Gráfico 1:Estrutura poboacional por idade do concello de Palas de Rei (2024)

Para rematar destacar que aos primeiros destinatarios en coñecer o proxecto son os responsables das institucións públicas a nivel municipal, provincial e autonómico, salientando os beneficios concretos que suporía para o concello: fomento do turismo cultural, dinamización económica, fortalecemento do tecido asociativo e comunitario ou as oportunidades educativas e sociais que suporía ter unha institución deste tipo para a mocidade sendo unha das formas de loitar contra o despoboamento rural e o avellentamento da cidadanía.

4.2.3. Oferta educativa

A oferta educativa caracterizarase pola flexibilidade do currículo adaptado as necesidades individuais do alumnado a través dunha pedagogía que fomente a vivencia musical, creatividade e o patrimonio cultural galego valéndose da autonomía que dá este tipo de ensinanzas tal e como aparece reflexado no cuarto apartado do artigo número 7 da *Orde do 11 de marzo de 1993* (APÉNDICE VI). Esta estará dividida en 4 ámbitos de actuación segundo o que se indica no artigo 5 da orde anteriormente citada:

- a) **“Música e Movemento”**: Formación lúdico-musical colectiva a través da cal se pretende aprender a través da creatividade e a unión entre a música, a voz e o movemento cun nexo entre todas elas, o corpo. Empregaranse pequenos instrumentos de percusión, cancións, tipos de bailes, para facer as clases dinámicas e divertidas (*Táboa 3*). A metodoloxía a empregar será a de *Music Learning Theory* (MLT) de Edwin Gordon, a cal destaca polo seu plantexamento na aprendizaxe musical temperá (MLT – IGEME, s.f).

MÚSICA e MOVEMENTO (M.M.)			
Nivel Formativo	Horas Semanais	Idade	Ratio de alumnos
Música e Movemento I	1 día (1h)	3-4-5 Anos (4º e 5º de Infantil)	Mín. 4 - Máx. 8
Música e Movemento II	1 día (1h)	5-6-7 Anos (6º de Infantil e 1º de Primaria)	Mín. 4 - Máx. 10

Táboa 3: Organización da actividade de Música e Movemento

- b) “Formación musical, complementaria á práctica instrumental”, denominada neste proxecto linguaxe musical. Esta materia colectiva será capital na formación musical, a través da cal formarase ao alumnado na aprendizaxe da audición, lectura, escritura, comprensión e interpretación musical tanto individualmente como en grupo (*Táboa 4*).

LINGUAXE MUSICAL (L.M.)			
Nivel Formativo	Horas Semanais	Idade	Ratio de alumnos
Iniciación á L.M.	1 día (1h)	7-8 Anos (2º Prim.)	Mín. 4 - Máx. 10
L.M.-Básico I	2 días (45 min cada día)	8-9 Anos (3º Prim.)	Mín. 5 - Máx. 12
L.M.-Básico II	2 días (45 min cada día)	9-10 Anos (4º Prim.)	Mín. 5 - Máx. 12
L.M.-Medio	2 días (45 min cada día)	10-11 Anos (5º Prim.)	Mín. 5 - Máx. 12
L.M.-Avanzado	2 días (45 min cada día)	12-13 Anos (6º Prim.)	Mín. 5 - Máx. 12
L.M.-Adultos	1 día (1h)	A partir dos 16 anos	Mín. 5 - Máx. 12
L.M.-Reforzo	1 día (1h)	Indeterminada. (En función da demanda)	Máx. 6

Táboa 4: Organización da materia de Linguaxe Musical

Esta materia é de carácter obrigatorio para os menores de 16 anos que estean matriculados nunha especialidade instrumental co fin de que teñan unha base comprensiva da música sólida de cara a tocar nas diferentes agrupacións e que as idades son orientativas, xa que os coñecementos musicais serán os que primarán á hora de ubicar ao alumnado nos diferentes niveis formativos.

- c) “Práctica instrumental”: As especialidades instrumentais (*Gráfico 2*) a ofertar na Escola están detalladas a continuación e divididas organolóxicamente en diferentes familias. Estas especialidades son as necesarias para a formación e consolidación dunha Banda e para a interpretación e fomento da música popular galega. Non se ofertarán todas dende os inicios, senón que se irán ofertando en diferentes fases que se detallarán no seguinte apartado. As clases de instrumento serán individuais e a duración semanal de 30 min. para os rapaces que estean no nivel de Iniciación á L.M. e o resto do alumnado a duración sería de 30 min ou 1h. Nelas adquirirase a destreza necesaria para abordar o repertorio co

instrumento. No caso do piano e canto haberá que estar matriculados noutra especialidade, xa que estas serán complementarias na formación polifónica (no caso do piano) e vocal (no caso do canto) e no caso das especialidades de violoncello e contrabaixo engadiranse na 3ª fase do proxecto (APÉNDICE XVII), coincidindo coa intención de incluír estes instrumentos na banda evolucionando cara o modelo de formación de banda sinfónica (inclusión de cordas e aumento de plantilla) (Della Fonte, 2016, p. 125).

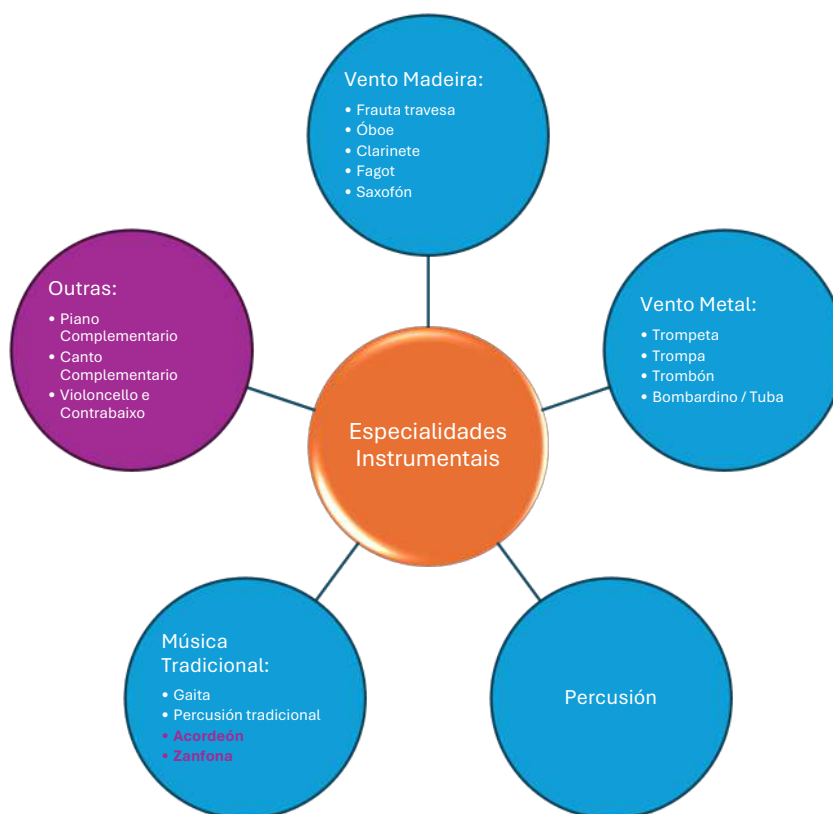

Gráfico 2: Especialidades instrumentais

d) “Actividades instrumentais e vocais de conxunto”:

- Banda. Piar do proxecto a partir da que se pretende adquirir coñecementos musicais á hora de tocar conxuntamente e que se fomenten valores de pertenza, participación e de convivencia entre os diferentes grupos de idades. Haberá dous tipos de bandas en función do nivel formativo: A Banda da Escola ou Banda Infantil onde se introducirá ao alumnado na práctica musical en conxunto e a Banda de Música Municipal de Palas de Rei.
- Coral Infantil. Formación vocal conxunta que se impartirá ao alumnado de linguaxe musical. A súa asistencia é obrigatoria para formalos auditiva e vocalmente e será de 1h á semana onde todo alumnado converxerá nesa materia. Tamén servirá de canteira para a Coral Polifónica de Palas de Rei,

creando lazos de unión coa mesma , ademais de preparar o relevo xeracional da formación, fomentando o intercambio interxeracional e a vida cultural.

- Banda de Gaitas da Escola, na que o alumnado das especialidades de música tradicional poidan tocar conxuntamente.
- Outras formacións en fases avanzadas do proxecto como: *Big Band*, ensemble de metais, cuarteto de saxofóns, ensemble de clarinetes...

Como se pode observar a oferta será ampla en canto a actividades, aberta para todo o público independentemente da idade e abarcará diversos estilos e niveis formativos.

Outros ámbitos de actuación moi importantes e relacionados coas materias citadas anteriormente son as audicións e concertos dentro da Escola de Música, concertos ou festas externas coa Banda ou outras agrupacións, concertos didácticos nos colexios, obradoiros, masterclass ou campamentos de verán.

4.2.4. Fases do proxecto educativo

O proxecto dividirase en tres fases prevendo a súa evolución positiva (APÉNDICE XVII). Estarán supeditadas a diferentes obxectivos en relación ao número de alumnado inscrito, o número de compoñentes que integran a banda, a inclusión de especialidades instrumentais e con elo o aumento de persoal e a mellora das infraestruturas. Estas fases e as súas características son as seguintes:

- 1ª Fases-Inicio: Caracterizada pola incorporación progresiva de novo e antigo alumnado a través de diferentes campañas de visibilidade e captación. As especialidades instrumentais ofertadas serán as básicas para ir conformando a banda que se irán incorporando segundo a demanda, e os niveis da materia de linguaxe musical iranse ofertando progresivamente. Ademais nesta fase aproveitarase e porase a punto os recursos materiais dos que dispón o concello e que son útiles para o proxecto, así como a compra dalgún material se é necesario.
- 2ª Fase-Desenvolvemento: Esta fase comezará cando se oferten todos os niveis da materia de linguaxe musical, coa intención de que se comece a establecer unha base formativa e participativa sólida, así como o aumento de especialidades no departamento de Música tradicional e a partición de docentes nalgunha especialidade (dúas especialidades que eran impartidas por un mesmo docente nesta fase cada especialidade terá o seu docente).
- 3ª Fase-Consolidación: Como o seu nome indica esta fase comezará cando o proxecto estea consolidado; cando diferentes promocións pasen polos todos os niveis formativos de linguaxe musical. Por outra parte engadiranse as especialidades de Piano e Canto complementarios para ampliar a formación musical do alumnado noutros campos máis alá do teu

instrumento principal e Violoncello e Contrabaixo coa finalidade de ter unha banda sinfónica. Nesta fase buscaranse novas posibilidades de emprazamento ante o aumento de profesorado, alumnado e dos integrantes da banda.

4.3. Producción

4.3.1. Organización e planificación

En canto á organización da Escola e da Banda o director será escollido pola directiva da asociación e deberá traballar con ela acordando asuntos de calendario, financeiros e sociais, así como informala sobre o enfoque metodolóxico e pedagóxico do proxecto educativo e social da Banda-Escola. Outras funcións do director ademais do que se acaba de explicar sería a de dirixir a Banda, confeccionar e coordinar o equipo de mestres e propoñer e organizar o curso académico xunto as diferentes actividades que se vaian realizar, sempre coa aprobación da directiva da asociación. A realización e consecución destas tarefas estará apoiadas pola figura do xefe de estudos. A Escola estará dividida en 5 departamentos conformados pola organoloxía dos instrumentos (*Gráfico 3*), cada departamento terá un representante que será o enlace coa directiva da Escola. Este representante rotará cada 3 anos. Debido á natureza singular da escola en canto a cantidade de disciplinas ofertadas fronte ao número de mestres, o director e o xefe de estudos tamén serán mestres dalgunha especialidade instrumental ou das materias de M.M. ou L.M. combinando as súas funcións.

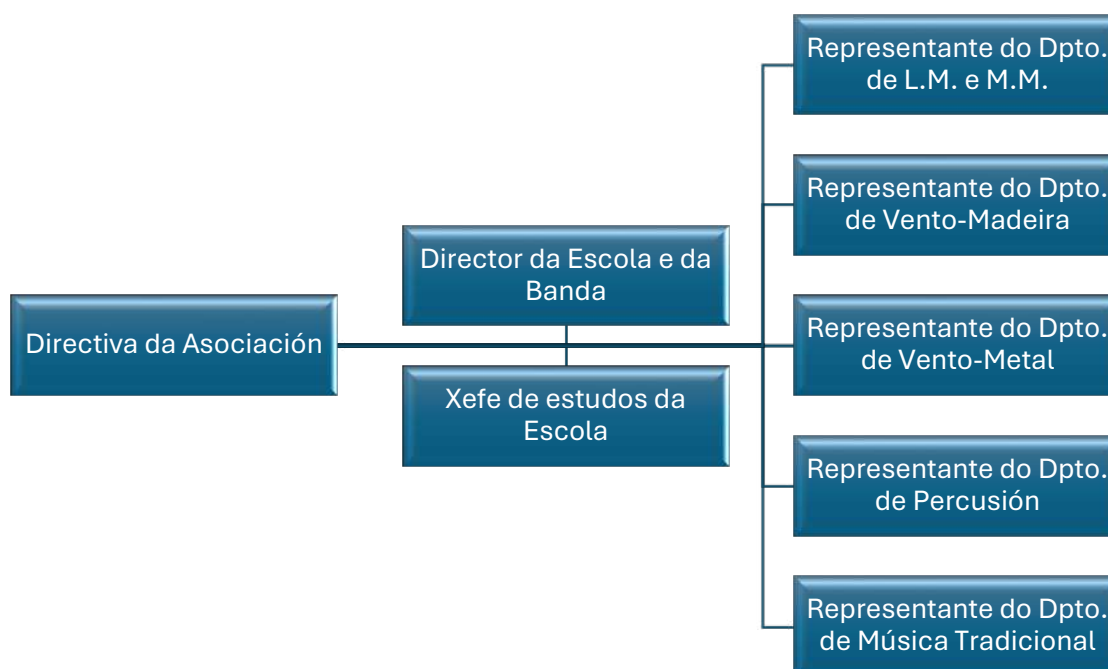

Gráfico 3: Organigrama da Escola

O calendario da Escola de Música conformarase en función do calendario escolar, iniciando as clases a finais de setembro, intentando que non coincida co inicio do curso escolar para dar cabida nesas primeiras semanas á realización de concertos didácticos e outras actividades nos colexios do concello, por parte dos mestres da Escola co fin de captar novo alumnado. Rematarase a finais de xuño (10 meses completos de curso), unha semana despois do fin das clases nos colexios públicos, co obxectivo de que non se solapen con outras actividades. Haberá 3 períodos para matricularse: o primeiro a principios de xuño para o alumnado inscrito no curso anterior (dándolle preferencia a este alumnado fronte ao novo), o segundo, segunda quincena de xuño para o novo alumnado e o terceiro durante setembro, tamén para novo alumnado que poida xurdir a raíz dos concertos didácticos de antes de que inicie o curso.

A avaliación do alumnado será semestral (2 veces no curso), a primeira a mediados de febreiro, intentando realizala antes do Entroido (cando este non coincida moito despois do 15 de febreiro) e a segunda unhas semanas antes de que rematen as clases. Estas avaliacións pese a non ser obrigatorias nas ensinanzas non regradas realizaranse co obxectivo de que esta formación sexa unha plataforma de acceso para o grao profesional. Ademais de motivar ao alumnado e de informar da evolución aos pais ou titores legais dos menores de idade. No caso da xente adulta daráselle a opción de que sexan ou non avaliados.

A metodoloxía principal (sen ser incompatible con outras) será a aprendizaxe baseada en proxectos (ABP) (Costa, 2019) combinándoa cunha educación popular e comunitaria. Neste caso a través de actividades como concertos ou festivais en datas sinaladas (Magosto e Samaín, Nadal, Entroido, Letras Galegas e a Festa dos maios e o Festival de Final de curso) co obxectivo de potenciar e preservar patrimonio material e inmaterial propio, motivar a comunidade educativa (pais, alumnado e profesorado) e que teña unha función comunitaria e social, o principal obxectivo deste proxecto.

4.3.2. Infraestrutura

A infraestrutura caracterizarase nos inicios do proxecto polo aproveitamento e posta a punto dos recursos materiais e polo confeccionamento do equipo de profesores (recursos humanos). Posteriormente iranse mellorando e ampliando tanto os recursos materiais como incrementando os recursos humanos.

Recursos materiais: Será a Casa da Cultura de Palas de Rei, Praza da Ulloa, s/n, Palas de Rei (Lugo), c.p.: 27200. o lugar onde se impartirán as clases e se levarán a cabo os ensaios das agrupacións que alberga 8 aulas, 2 salas de ensaio ademais dun salón de actos cun aforo para 140 persoas; instalacións a compartir con outras

asociacións e actividades do concello. Aínda que non se descarta o emprego a finais da 2ª fase e na 3ª do colexio público no caso de necesitar novos espazos onde impartir as clases, como xa se fixo na escola de música fundada no 1985 (previo acordo coa directiva do colexio público), tal e como explica o punto 2 da primeira disposición adicional da Orde do 11 de marzo de 1993 (Xunta de Galicia, 1993).

En segundo lugar precisarase o instrumental necesario para a Banda (sobre todo de percusión), así como instrumentos de iniciación (para toda aquela xente que comece coas clases e aínda non teña instrumento propio), e instrumentos a escala para facilitar a iniciación aos máis pequenos, sen que o factor físico sexa un impedimento. Terase que facer un inventario dos instrumentos que xa ten o concello no seu poder, como os facilitados no listado da *Figura 26*, e outros adquiridos posteriormente, saber o estado destes e se é necesario invertir para reparalos ou poñelos a punto. A partir disto saberíamos cales serían necesarios comprar. Trátase dunha tarefa que habería organizar e facer “sobre o terreo”.

En terceiro lugar, material didáctico, libros de estudo que se vaian empregar e instrumental escolar para as clases de L.M., material psicomotriz para as clases de M.M. e os medios tecnolóxicos para desenvolver as clases colectivas (proxector, equipo de son e piano eléctrico).

Por último o repertorio (partituras) que se vaia interpretar na banda. A formación deste arquivo non partirá dende cero xa que integrantes das anteriores bandas (Albá, Palas de Rei, Banda Xuvenil de Palas de Rei) conservan as partituras daquela época. En concreto sábese dun gran arquivo persoal de Perfecto Varela (promotor da Escola e Banda Xuvenil formada no 1985)⁵.

Recursos humanos: Parte imprescindible para o bo funcionamento de calquera centro educativo reside na organización e calidade da formación do seu profesorado. O marco legal neste sentido é bastante indefinido (artigo 8.1 da Orde do 11 de marzo de 1993) ao referirse á titulación xenérica requirida para dar clases como “grao medio”, non obstante a *Circular 12/2006 pola que se establece as titulacións que deberá posuír o profesorado que imparta docencia nas escolas de música e de danza da Comunidade Autónoma de Galicia* (APÉNDICE XVIII) clarifica as titulacións que o profesorado das escolas de música e danza deberán posuír para impartir clase. Porén, as titulacións de dita circular non teñen o mesmo rango académico entre si. A intención do proxecto é adaptarse a realidade formativa, sen prexuízo do que dita a lei, polo que se priorizará aos potenciais profesores con titulacións superiores. Igualmente avaliarase a formación pedagóxica do solicitante, xa que, por regra xeral, non se imparte este tipo de formación nos estudos superiores e profesionais de música (a non ser que se estea a estudar unha

⁵ Mª Dolores Carrera Villasante, fonte oral, 27 de maio de 2025.

especialidade en pedagogía). Como xa se comentou ao comezo deste apartado é importante empregar os recursos da forma máis eficiente posible. Adaptándose ás necesidades do alumnado da escola e cubrindo a oferta educativa. A premisa a seguir é: ofrecer as especialidades instrumentais e horarios, co menor número de profesorado posible. Por unha banda, isto axudaría a unificar o enfoque pedagóxico e transversal, e por outra, axudaría a reducir gastos no salario do profesorado. A intención é buscar perfís de profesionais que poidan abarcar dúas ou máis especialidades, como por exemplo clarinete-saxofón, trombón-tuba/bombardino ou que a especialidade de percusión tradicional sexa impartida polo profesor de gaita ou percusión ou o caso dos cargos de dirección e xefatura de estudos que impartan algunha especialidade instrumental así como as materias de L.M. e M.M.

Entre as funcións do profesorado ademais de cumprir o seu horario e impartir as clases están a asistencia dos claustros (faranse 3 durante o curso, o primeiro ao inicio de curso, o segundo ao rematar o primeiro semestre e o terceiro a final de curso) poderán ser telemáticos ou presenciais e finalmente a asistencia aos cursos ou obradoiros de formación permanente do profesorado que poida organizar a asociación.

Outra parte importante do proxecto será o papel do/a auxiliar administrativo/a, introducirase na 2ª fase do proxecto polo incremento do alumnado e será o nexo de unión entre a comunidade educativa (directiva e membros da asociación, dirección da Escola, profesorado, alumnado, institución pública e a xestoría) en todos os aspectos administrativos (cobro de matrículas, pago de salarios, solicitudes de subvencións, etc.). Ata o momento que apareza esta figura (na 2ª fase, no 7º curso) as funcións administrativas serán realizadas coordinadamente pola dirección da asociación e o equipo directivo da Escola.

Por último, a parte máis importante do proxecto en canto aos recursos humano é a comunidade educativa, comezando polos membros que compoñen a asociación sen ánimo de lucro (que organizan e rexentan tanto a Escola como Banda), o alumnado, pais, nais que aportarán esforzo e compromiso para que este proxecto sexa unha sinal de identidade para a vila de Palas de Rei.

4.3.3. Plan financeiro

Neste punto preténdese dar unha estimación da orixe dos ingresos e gastos do proxecto. Se ben os ingresos por número de matrículas pódense axustar á realidade a través das tarifas (APÉNDICE XIX), no tocante ás subvencións das distintas administracións públicas estarían en función do número de alumnado, variable que condicionaría tamén o número de horas lectivas dos distintos profesores e o coste total de cada traballador á asociación, así como o número de concertos da Banda

e outras agrupacións da Escola que habería que multiplicar polos honorarios establecidos por cada actuación, o que fai que o cálculo de ingresos e gastos non sexa moi procedente.

En referencia ás subvencións segundo o Ministerio de Educación e a FEMP (2010):

Las subvenciones recibidas en las distintas Comunidades son muy diferentes entre sí, y muy a menudo totalmente insuficientes, sin llegar en numerosas ocasiones a cubrir tan siquiera el sueldo de un profesor. Esto debería ser tenido en cuenta por parte de los titulares. Como posible “ideal”, citemos aquí el “ideal europeo” con una financiación a tercios: 33% gobiernos autónomos, 33% ayuntamientos, 33% matrículas. Como ejemplo, el Parlamento Vasco así lo aprobó unánimemente en 2006. Esta financiación por tercios (usuarios, ayuntamiento, comunidad autónoma), se está aplicando en algunos casos también en Cataluña y se hace mediante el establecimiento de un convenio entre la administración educativa y los ayuntamientos titulares. El convenio, mucho más que la subvención, permite a los centros proyectar a medio y largo plazo el tipo de crecimiento del Centro y qué tipo proyectos se pueden desarrollar, a diferencia de las subvenciones, que pueden carecer de esa regularidad (Ministerio de Educación & FEMP, 2010, p. 13).

Este modelo sería o idóneo, porén, en Galicia durante a presidencia da Xunta de Galicia de Manuel Fraga Iribarne considerouse a posibilidade de que o goberno autonómico asumise a xestión parcial descrita anteriormente dos conservatorios municipais de Lalín, Ponteareas e Vilalba pero a iniciativa nunca se levou a cabo (Faro de Vigo, 2018).

Polo que para este proxecto intentarase reflexar un modelo realista tomando como modelo a xestión financeira doutras asociacións que rexen centros e formacións deste tipo. Os principais ingresos virán dados por:

- **Matrículas.** Accesibles para toda a cidadanía (APÉNDICE XIX).
- **Subvencións nominativas directas.** Solicitaranse á Deputación Provincial de Lugo a través do Concello de Palas de Rei. Podéndose solicitar por tratarse dun centro educativo, por ser unha entidade asociativa cultural, ou solicitar investimento para instalacións e equipamentos de carácter cultural, entre outras (Deputación Provincial de Lugo, 2025, p. 1-3).
- **Aportación anual do concello.** Esta aportación formalizarase a través dun convenio entre o concello e a asociación no que se establecerán os compromisos e obrigas dunha institución coa outra. Normalmente neste tipo de acordos o concello comprométese apoiar a asociación cunha partida económica anual á vez que cede as súas instalacións e se compromete a mantelas e facerse cargo dos gastos e a cambio a asociación

que rexenta a Escola proporciona un servizo educativo, cultural e social á vila e pola parte da Banda ou outras agrupacións establécense un número de eventos/concertos nos que participar durante o ano.

- **Axudas do goberno autonómico.** Nas que por exemplo concédense subvencións a diversas escolas de música públicas e privadas sen ánimo de lucro, que se detallan nos anexos da resolución publicada no DOG (Xunta de Galicia, 2025, p. 431).
- **Actuacións da Banda e outras formacións.** Honorarios da banda e outras formacións dependentes da Escola que estableza a asociación que dependerán de variables como a fase do proxecto na que se atopa, integrantes, repertorio, duración do concerto ou o tipo de concerto (procesión, pasarúas, concerto nunha festa popular, nun auditorio, etc.).

Para acceder a estas subvencións e axudas públicas a Escola terá que estar incluída no rexistro de Escolas de Música e Danza tal e como se recolle no artigo 10 da Orde do 11 de marzo de 1993, a documentación a presentar aparece referenciada no artigo 13 da mesma orde (Xunta de Galicia, 1993) así como na Federación Galega de Bandas de Música Populares (FGBMP).

En canto aos gastos:

- **Salario (bruto) do profesorado e o coste total do traballador á asociación.** No punto 3 do artigo 8 da Orde do 11 de marzo de 1993 establécese que a contratación do profesorado poderá realizarse a tempo completo, a tempo parcial ou en calquera das modalidades previstas na normativa vixente. A normativa vixente é o VIII convenio colectivo publicado pola Dirección Xeral de Traballo e no artigo 18 (*Jornada de trabajo del personal docente*) do *Título III (Condiciones de trabajo)* establécese que a xornada semanal será de 34h, a súa vez no artigo 14 (*Contratación*) determina as modalidades de contratación; sendo a modalidade do contrato fixo-descontinuo a tempo parcial a modalidade empregada para este proxecto, debido á estabilidade para os traballadores ademais de manter a saúde económica da entidade. O mesmo documento dispón dunhas táboas salariais, e na sección B aparece establecido o salario do Profesor/a titular, 1.299,95€, que se o dividimos polas horas da xornada completa (34h) e polas semanas do mes sairá un salario de 9,55€ a hora de traballo (Ministerio de Trabajo y Economía Social, 2024, pp. 43711-43740); polo que se pode comprender, a retribución é totalmente insuficiente, suxerindo que o prezo por hora de traballo sexa como mínimo de 14€ (líquido a percibir, incluído o 2% de IRPF) tendo en conta que case ningún traballador non terá xornada completa nin media xornada (debido a aposta pola especialización instrumental e porque non se pagarán nin dietas nin gastos de desprazamento). O salario bruto do traballador hai que engadirlle outros

gastos como o 24,27% das continxencias comúns, o 6,3% do desemprego, a formación profesional e o Fondo de Garantía Social (FOGASA), o 1,5% por accidentes de traballo (AT) e enfermidades profesionais (EP) e o 1,65% por incapacidade temporal (IT) e incapacidade por maternidade o subsidio (IMS), en total un 33,72% sobre o salario bruto do traballador.

- **Salario do auxiliar administrativo/a e coste total.** Partindo das táboas salariais do convenio anteriormente citado o/a auxiliar administrativo/a cobrará o salario mínimo interprofesional (SMI) e contará cun contrato fixo-descontinuo a xornada completa (39h). Ao salario bruto habería que engadirlle as porcentaxes anteriormente citadas para ter o coste total para a asociación.
- **Pago á xestoría.** Quen levará a xestión contable, financeira, fiscal e laboral.
- **Seguro de responsabilidade civil.** Necesario para unha entidade educativa (Escola) ao que habería que engadirlle o da Banda nas actuacións que vaian realizar, este seguro estaría cuberto ao ingresar na FGBMP.
- **Dietas e gastos de transporte de instrumentos e persoal** en concertos fóra da vila.
- **Partida anual para a adquisición de instrumentos e o mantemento destes.**
- **Partida anual para o material didáctico.**
- **Partida anual para a adquisición de repertorio.**

A prioridade principal no aspecto económico será a de cubrir o soldo do persoal, seguro de responsabilidade civil e pago dos honorarios da xestoría tendo como obxectivo final unha boa saúde financeira do proxecto, e non acumular perdas que non sexan asumibles.

4.3.4. Estratexia de visibilidade

As liñas de actuación en canto as estratexias que se empregarán no ámbito para comunicar, para dar visibilidade ao proxecto e para animar á poboación a formar parte del serán tres:

- a) Divulgación e deseño da oferta educativa dunha maneira clara e eficaz. Para o alumnado que tivera relación na anterior etapa (1985-2010) como ao novo alumnado, a través de obradoiros e concertos didácticos no colexio e instituto público da vila, onde se atopan o alumnado potencial e organizar concertos e actuacións por parte dos profesores en diferentes puntos concorridos e turísticos da vila.
- b) Relacións cos diferentes axentes implicados. Comunicarse coas institución públicas, o comercio local e outros axentes culturais.

- c) Medios e soportes publicitarios. Publicidade exterior con carteis en localizacións destacadas da vila, redes sociais, correo electrónico e medios de comunicación (prensa, radio, televisión de ámbito local, provincial e autonómico).

4.3.5. Viabilidade

Co fin de aliñar o proxecto cos seus obxectivos principais, inclúese a continuación unha análise DAFO que axuda a valorar a súa viabilidade e potencial de desenvolvemento. Esta ferramenta permitirá identificar os puntos fortes e febles do proxecto, así como as ameazas e oportunidades da súa contorna, facilitando unha planificación estratéxica máis axustada á realidade local (Castillo Hermosa et al., 1994, p. 151) (*Táboa 5*).

FORTALEZAS (internas)	DEBILIDADES (internas)
▪ Coordinación pedagóxica e artística. ▪ Accesibilidade á formación musical. ▪ Experiencia persoal e coñecemento do contexto. ▪ Base histórica e contextual ben fundamentada en conexión co ámbito local. ▪ Relevancia social (inclusión, relacións interxeracionais e sentido de pertenza). ▪ Aposta polo persoal cualificado. ▪ Aproveitamento das infraestruturas e dos recursos existentes.	▪ Dependencia da implicación das institucións e das partes interesadas. ▪ Recursos financeiros e materiais limitados. ▪ Coordinación intensa entre Banda e Escola. ▪ Fontes académicas limitadas sobre o contexto local. ▪ Dependencia de persoal cualificado. ▪ Pouca exactitude no plan financeiro debido ás diversas variables.
OPORTUNIDADES (externas)	AMEAZAS (externas)
▪ Reactivación do tecido cultural e musical. ▪ Fomento do turismo cultural e dinamización económica. ▪ Demanda social de actividades culturais no ámbito rural . ▪ Posible apoio institucional. ▪ Acceso a axudas e subvencións. ▪ Creación de vínculos con outros espazos culturais. ▪ Proxección e visibilidade de cara a outros concellos.	▪ Falta de apoio institucional ou comunitario. ▪ Cambios políticos ou administrativos no concello. ▪ Competencia doutras ofertas de lecer ou extraescolares. ▪ Falta de profesorado ou recursos materiais. ▪ Sostibilidade a longo prazo. ▪ Fuga do talento novo.

Táboa 5: Análise DAFO

4.4. Posproducción

A fase de posproducción constitúe un momento clave dentro do desenvolvemento do proxecto, xa que permitirá analizar, reflexionar e valorar os resultados obtidos, así como identificar aspectos mellorables e establecer medidas para garantir a súa continuidade e evolución. Trátase dun proceso no que a información recompilada durante os cursos se interpreta co fin de obter conclusións significativas que retroalimenten o proxecto.

Así mesmo, a posproducción abrangue non só a avaliación técnica ou musical do traballo realizado, senón tamén a súa repercusión social e educativa, prestando especial atención ao grao de impacto na comunidade nos diferentes axentes participantes (alumnado, profesorado, familias, institucións públicas, axentes culturais, etc.).

4.4.1. Avaliación e seguimento do proxecto

A avaliación do proxecto estruturarase en dúas tipoloxías que permitirán unha visión integral do funcionamento e impacto.

Por unha banda, unha avaliación dos axentes implicados, dividida en tres niveis:

- **Avaliación interna:** Realizada polo equipo docente e coordinador do proxecto (director) que analizan o cumprimento dos obxectivos propostos, a planificación e xestión das actividades, a metodoloxía empregada e o desenvolvemento dos coñecementos musicais e sociais do alumnado.
- **Avaliación externa:** Opinión da asociación xestora da organización do proxecto, representantes das institucións públicas e culturais ou membros da comunidade local, que aporten unha perspectiva obxectiva sobre a calidade e relevancia da iniciativa.
- **Autoavaliación do alumnado:** Fomento da reflexión individual e colectiva do alumnado sobre a súa aprendizaxe, participación e evolución dentro do proxecto, promovendo a autoconciencia e o sentimento de pertenza.

E por outra, unha avaliación temporal e por obxectivos:

- **Avaliación a curto prazo:** Realizada ao principio e final de cada curso, observando a evolución ou non do proxecto despois dos períodos de matriculación e ao final do ano académico.
- **Avaliación a medio prazo:** Cumprimento dos obxectivos marcados en cada fase do APÉNDICE XVII.
- **Avaliación a longo prazo:** Consolidación (Fase 3) dos obxectivos acadados nas anteriores fases (Inicio e Desenvolvemento) e proposta e cumprimento de novos obxectivos que supoñan un proceso dinámico no funcionamento do proxecto.

O seguimento do proxecto, pola súa parte, implica establecer mecanismos de control e revisión continua, mediante ferramentas como claustros do profesorado, rexistros de actividades, informes periódicos por parte da dirección do centro, enquisas de satisfacción ou sesións de avaliación compartida. Estes instrumentos permiten detectar dificultades a tempo, adaptar o desenvolvemento ás necesidades reais e asegurar a sustentabilidade da proposta a medio e longo prazo.

A combinación destes procesos de avaliación e seguimento garantirán a calidade do proxecto, favorecendo a súa mellora continua e reforzando o seu valor para Palas de Rei.

5) CONCLUSIONES

O presente traballo trata de poñer de manifesto a súa utilidade como punto de partida evidenciando que a música, alén da súa dimensión artística, é un instrumento valioso para fortalecer os lazos sociais e promover unha educación máis integral, inclusiva e comprometida co territorio. As ferramentas para conseguilo foron a análise e deseño dun proxecto Banda-Escola de Música en Palas de Rei, a partir dunha contextualización histórica e social do fenómeno bandístico en diferentes niveis (internacional, nacional, galego e en Palas de Rei) e a evolución da educación musical. No caso concreto de Palas de Rei, aproveitando parte da súa historia musical, expúxose que mediante unha boa estrutura organizativa e unha oferta educativa atraente se pode lograr fomentar a formación musical e a participación comunitaria xerando espazos de encontro, aprendizaxe e crecemento compartido contribuíndo así á dinamización social, económica e cultural do territorio.

O proxecto artellouse dunha maneira expositiva e nalgúns puntos técnica a través da información aportada por estratexias comunicativas como o *Paradigma de Lasswell* (5 Ws) e a retórica; con intención de que o modo de transmitir a mensaxe tivese un carácter informativo, comunicativo e didáctico, ademais de procurar un discurso que motive ao público (lector).

A proposta desenvolta pon de manifesto a escasa atención e coidado que se lle presta á recuperación do patrimonio musical galego, que neste ano (2025), en certa medida, aparece recollido por mor do Día das Letras Galegas, dedicado á poesía popular oral, personificada nas cantareiras; porén, púdose realizar un achegamento ao patrimonio bandístico de Palas de Rei acorde coa natureza do traballo para contextualizar historicamente o proxecto. Por outro lado, combínanse elementos pedagóxicos, organizativos e sociais que permiten adaptarse á realidade concreta do entorno, co obxectivo de construír unha rede sólida entre institucións, alumnado, profesorado, familias e comunidade. A súa posta en práctica require vontade institucional, recursos e unha planificación coidadosa, mais os seus beneficios poden ser decisivos para revitalizar contextos culturais e neste caso musicais en decadencia ou mesmo perdidos.

6) BIBLIOGRAFÍA

Aldrey Vázquez, J. A. (2006). *A poboación galega, 1900-2005. Cambio demográfico e implicacións territoriais*. Ed: Ir Indo. Vigo

Astruells Moreno, S. (2003). *La Banda Municipal de Valencia y su aportación a la historia de la música valenciana* (Tese doctoral). Universitat de València.

Astruells Moreno, S. (2012, 26 de marzo). Las bandas de música: desde sus orígenes hasta nuestros días. *Melómano*. <https://www.melomanodigital.com/las-bandas-de-musica-desde-sus-origenes-hasta-nuestros-dias/>

Atela, V. (2023). *Metodología Orquesta-Escuela*. Ed. Eudem

Boecio (2009). *Sobre el fundamento de la música* (J. Luque, F. Fuentes, C. López, P. R. Díaz & M. Madrid, Eds. y Trans.). Editorial Gredos.

Cancela Montes, B. (2015). *La Banda Municipal de Música de Santiago de Compostela (1848–2015)* [Tese doutoral, Universidade de Oviedo]. Repositorio de Teses Doutorales da Universidade de Oviedo.

Cancela Montes, Beatriz (2018). Las bandas de música en el entorno rural gallego. El ejemplo de la Banda Municipal de Santiago de Compostela. *Quadrívium* [revista] nº 9.

Candal, E. (1993, xaneiro). Orixen e anécdotas da Banda da AA. CC. Musical e Xuvenil de Palas. *Palacio do Rei* nº 3 [revista], (p. 7).

Castillo Hermosa, J. del, Barroeta, B., Bayón, M. M., & Cordero, E. (1994). *Manual de desarrollo local*. Gobierno Vasco, Departamento de Economía y Hacienda.

Costa Vázquez, L. (2019). Solfeando desde el atril: Las bandas de música como modelo educativo. En *Bandas de música: Contextos interpretativos y repertorios* (cap. 22). Ed. Libargo.

Cox, G., & Stevens, R. (Eds.). (2016). *The origins and foundations of music education: International perspectives* (2.ª ed.). Bloomsbury Academic.

Della Fonte, L. (2003). *La banda: orchestra del nuovo millennio*. Animando Edizioni Musicali.

Della Fonte, L. (2016). *La banda: orchestra del nuovo millennio* (2.ª ed.). Ed. Joker.

Díaz, M. & Giráldez, A. (coords.) (2007). *Aportaciones teóricas y metodológicas a la educación musical*. Ed. Graó.

Ferreiro López, A. B. (2024). *Bailarinas de pés descalzos: Proxecto expositivo sobre as pioneiras da danza moderna en España* (Traballo de fin de máster, Universidade de Santiago de Compostela).

Fraga, G. (1991, febreiro). Palas visto desde fora. *Palacio do Rei* nº 0 [revista], (p. 16).

Freitas de Torres, L. (2016). La Escuela de Música de la Real Sociedad Económica de Amigos del País de Santiago de Compostela (1877–1953). *Revista Argentina de Musicología*, (2017), pp. 131–150.

González de Acilu, M. (2001). *La Música Militar en España: historia, evolución y organología*. Publicado polo Ministerio de Defensa.

Gorgias. (2007). *Elogio de Helena* (J. Sierra, Trad.). Ed. Gredos.

Hebert, D. G. (2012). *Wind Bands and Cultural Identity in Japanese Schools*. Ed. Springer.

Hemsey de Gainza, V. (2004). La educación musical en el siglo XX. *Revista Musical Chilena*, vol. 58 (nº 201), pp. 41–53.

Iglesias Alvarellos, E. (1986). *Bandas de Música de Galicia*. Ed. Alvarellos Editora Técnica

Iglesias Alvarellos, E. (1991, novembro). Herdeiros dos seus antergos. *Palacio do Rei* nº 1 [revista], (p. 15).

Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. *The communication of ideas*. Ed. Harper & Row.

Mark, M. L. (2013). *Music education: Source readings from ancient Greece to today*. Ed. Routledge.

Mark, M. L., & Gary, C. L. (2007). *A History of American Music Education*. Ed. Rowman & Littlefield. National Association for Music Education (NAfME): www.nafme.org

Noone, M. J. (1998). *Music and Musicians in the Escorial Liturgy under the Habsburgs, 1563–1700*. (Eastman Studies in Music, n.º 9). Ed. Boydell & Brewer.

Ouro Villamor, C. (1997, outubro). AA.CC. Musical Palas de Rei. *Palacio do Rei* nº 7 [revista], (pp. 18-20).

Pensado Barbeira, F. (1991, febreiro). Casa de la Cultura de Palas de Rei. *Palacio do Rei* nº 0 [revista], (Contraportada).

Pereiro Pérez, Xerardo (1995). *Narracións orais do concello de Palas de Rei*. Ed. Sotelo Blanco.

Platón (2019). *A República* (Trad. Blanco Roo, Xosé Manuel). Ed. Universidade de Santiago de Compostela. Servizo de Publicacións e Intercambio Científico. Fundación BBVA.

Puchaicela, G. (2019). *El valor cultural de las bandas de pueblo en Ecuador*. Universidad Andina Simón Bolívar.

Reese, G. (1959). *Music in the Renaissance*. Ed. W. W. Norton & Company.

Small, C. (1978) *Music, Society, Education*. Ed. Calder

Somos todos e traballamos para todos (1991, novembro). *Palacio do Rei* nº 1 [revista], (p. 16).

Trapero Pardo, J. (1991, febreiro). Nueva y sonora voz de Palas de Rei. *Palacio do Rei* nº 0 [revista], (p. 15).

Villamor Gay, Bruno (2014). *O gaiteiro de Santo Xusto. O son da Ulloa*. Ed. Deputación de Lugo. Cultura e turismo.

VV. AA. (2016). *Las bandas de música de la Comunitat Valenciana: Las sociedades musicales*. Editorial Gules.

Xiz Ramil, X. (1991). *Palas de Rei: regio palacio*. Ed. Everest.

7) RECURSOS EN REDE

Adame Martínez, S. (1967, 19 de novembro). Así nació la Banda Municipal de Madrid. *Memoria de Madrid-ABC*. <https://www.memoriademadrid.es/view/405309>

Castro, M. (2019, 31 de agosto). Palas recupera su mítico festival rock trece años después. *El Progreso*. <https://www.elprogreso.es/gl/articulo/ulloa-melide/palas-recupera-mitico-festival-rock-trece-anos-despues/201908311653131394661.html>

De la Fuente, F. (2022, 4 de maio). *Jarrero frente a la Banda Municipal de Haro*. *El Correo*. <https://www.elcorreo.com/haro/jarrero-frente-banda-20220504222336-nt.html>

Faro de Vigo. (2018, 1 de xuño). *Una sinfonía (política) inacabada*. <https://www.farodevigo.es/deza-tabeiros-montes/2018/06/01/sinfonia-politica-inacabada-15981289.html>

Federación de Sociedades Musicales de la Comunidad Valenciana. (s.f.). *Red de centros educativos*. Recuperado o 15 de maio de 2025, de <https://fsmcv.org/red-de-centros-educativos/>

Federación Galega de Bandas de Música Populares. (s. f.). *FGBMP*. Recuperado 03-05-2025 de <https://bandas.gal/federacion/>

Habitantes Palas de Rei, 1900-2024. (s.f.). *Foro-ciudad.com*. <https://www.foro-ciudad.com/lugo/palas-de-rei/habitantes.html>

La Voz de Galicia. (2008, 6 de maio). *Un grupo extremeño y dos Gallegos participarán el sábado en el tercer Festival de Corais en Palas de Rei*. https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/lugo/2008/05/06/grupo-extremeno-dos-gallegos-participaran-sabado-tercer-festival-corais-palas-rei/0003_6793319.htm

La Voz de Galicia. (2017, 14 de setembro). *Volverá a sonar la banda de Palas*. https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/lugo/palas-de-rei/2017/09/14/volvera-sonar-banda-palas/0003_201709L14C12991.htm

La Voz de Galicia. (2003, 17 de decembro). *Asociación cultural Palas de Rei celebrará el día fiesta de Santa Cecilia en Navidad*. https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/lugo/2003/12/17/asociacion-cultural-palas-rei-celebrara-dia-fiesta-santa-cecilia-navidad/0003_2259820.htm

MLT-IGEME. (s.f.). *IGEME*. <https://igeme.es/mlt/>

Palas de Rei (Lugo, Galicia, España). Estadísticas de población, gráficos, mapa, ubicación, clima e información web (s.f.). *Citypopulation.de*. https://www.citypopulation.de/es/spain/galicia/lugo/27040__palas_de_rei/

Rodríguez, P. (2016, 29 de novembro). Los concellos de Ulloa se alían para hacer comarcal la banda de música de Antas. *El Progreso*. <https://www.elprogreso.es/articulo/noticias/los-concellos-de-ulloa-se-alian-para-hacer-comarcal-la-banda-de-musica-de-antas/20161129010000390988.html>

The Editors of Encyclopaedia Britannica. (s.f.). *Conservatory*. En *Encyclopaedia Britannica*. Recuperado o 1 de xuño de 2025, dispoñible en: <https://www.britannica.com/art/conservatory-musical-institution>

Soler Compañ, F. A. (s. f.). *Historia de la música bandística en España y principales compositores*. Scribd. <https://es.scribd.com/document/301480664/La-Historia-de-Las-Bandas-en-Espana>

8) FONTES DOCUMENTAIS

Deputación Provincial de Lugo. (2025, 7 de marzo). *Subvencións destinadas a entidades asociativas culturais da provincia de Lugo para a realización de actividades de interese cultural na anualidade 2025*. Boletín Oficial da Provincia de Lugo, (054), p. 1-2.

<https://deputacionlugo.gal/sites/deputacionlugo.org/files/inline-files/07-03-2025.pdf>

Deputación Provincial de Lugo. (2025, 7 de marzo). *Subvencións destinadas a investimentos en instalacións e equipamentos culturais por asociacións culturais na anualidade 2025*. Boletín Oficial da Provincia de Lugo, (054), p. 2-3.

<https://deputacionlugo.gal/sites/deputacionlugo.org/files/inline-files/07-03-2025.pdf>

Ministerio de Trabajo y Economía Social. (2024, 18 de abril). Resolución de 5 de abril de 2024, de la Dirección General de Trabajo, por la que se registra y publica el VIII Convenio colectivo estatal para los centros de enseñanzas de peluquería y estética, de enseñanzas musicales y de artes aplicadas y oficios artísticos. Boletín Oficial del Estado, (95), pp. 43711–43740.

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2024-7777

Ministerio de Educación & Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP), (2010) *Guía de las Escuelas Municipales de Música*.

Ministerio de Educación & Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP), (2010). *Las escuelas municipales de música en España: Un modelo educativo europeo con más de medio siglo de funcionamiento eficaz. Documento con las aportaciones presentadas en las Jornadas de escuelas Municipales de Música*. Secretaría General Técnica.

Xunta de Galicia. (2016, 16 de maio). *Lei 5/2016, do 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia* (Capítulo V: O Patrimonio Cultural Inmaterial). Diario Oficial de Galicia, núm. 92, 26 de maio de 2016, pp. 18.628-18.632.

Xunta de Galicia. (1993, 11 de marzo). *Orde do 11 de marzo de 1993 pola que se regulan as condicións de creación e funcionamento das escolas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia*. Diario Oficial de Galicia, núm. 57, 25 de marzo de 1993, pp. 2.871–2.876.

Xunta de Galicia. (2006, 14 de xullo). *Circular 12/2006 pola que se establecen as titulacións que deberá posuír o profesorado que imparta docencia nas Escolas de Música e de Danza da Comunidade Autónoma de Galicia*.

Xunta de Galicia. (2025, 8 de xaneiro). A Xunta concede subvencións a 78 escolas de música de 67 concellos, que dan servizo a 12.200 alumnos.

<https://www.xunta.gal/notas-de-prensa/-/nova/008747/xunta-adjudica-ayudas-78-escuelas-musica-67-ayuntamientos-las-que-estudian-12>

Xunta de Galicia. (2025, 7 de xaneiro). Resolución do 26 de decembro de 2024, pola que se publica a concesión de axudas a escolas de música públicas e escolas de música privadas dependentes de institucións sen ánimo de lucro (códigos de procedemento ED314E e ED314D), convocadas pola Orde do 29 de maio de 2024 (Diario Oficial de Galicia número 109, do 6 de xuño). Diario Oficial de Galicia, (3), p. 431.

https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2025/20250107/AnuncioG0761-261224-0001_gl.html

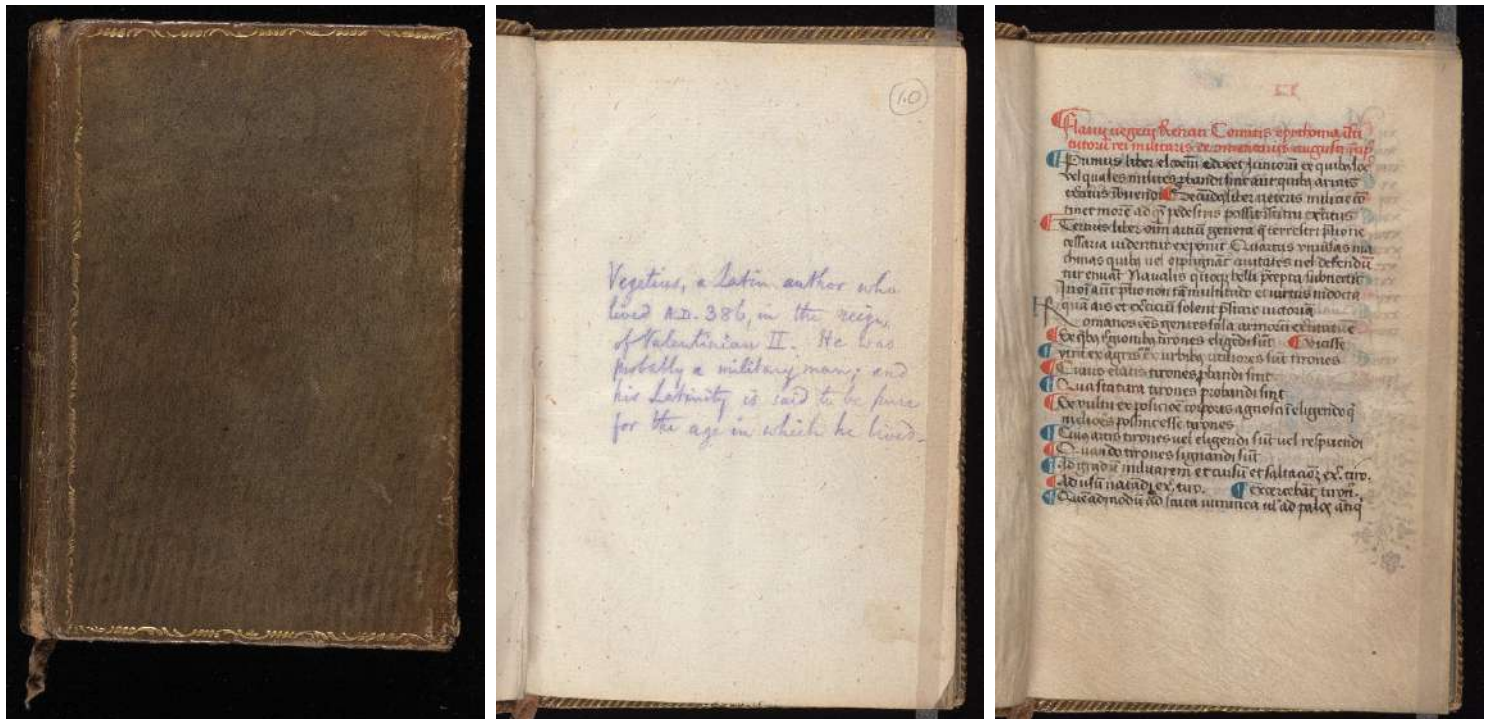
9) APÉNDICES

9.1. APÉNDICE I. *Epitoma rei militaris*

Epitoma rei militaris ou *De re militari* de Flavio Vegetio Renato (383-450 d.C.).

Dispoñible en: <https://collections.library.yale.edu/catalog/11403228> e consultado o: 07-04-2025

O manuscrito da obra foi realizado entre 1401 e 1500 e está dixitalizado e accesible na Biblioteca Dixital de Yale. A continuación temos unhas imaxes do mesmo:

Portada e fragmentos de *Epitoma rei militaris* de Flavio Vegetio Renato

9.2. APÉNDICE II. Crónica de los Reyes Católicos

Crónica de los Reyes Católicos de Diego de Varella. Disponible en:

https://rbme.patrimonionacional.es/s/rbme/item/13839?utm_source=?xywh=-2150%2C-130%2C5953%2C2598 e consultado o: 07-04-2025

O manuscrito da obra foi realizado entre 1412 e 1488 e está dixitalizado na Real Biblioteca de El Escorial e a súa produción está atribuída ao propio autor. A continuación temos unhas imaxes do mesmo:

Fragmento de Crónica de los Reyes Católicos de Diego de Varella

9.3. APÉNDICE III. *De Institutione Musica*

De Institutione Musica de Anicius Manlius Severinus Boethius, Boecio, (p. 500-524). Disponible en: <https://www.bavarikon.de/object/bav%3ASBB-KHB-00000SBB00000080?lang=en> e consultado o: 07-04-2025

O manuscrito da obra foi realizado a finais do século X e se conserva na Staatsbibliothek Bamberg (Alemania) baixo a sinatura Msc.Class.9. A continuación temos unhas imaxes do mesmo:

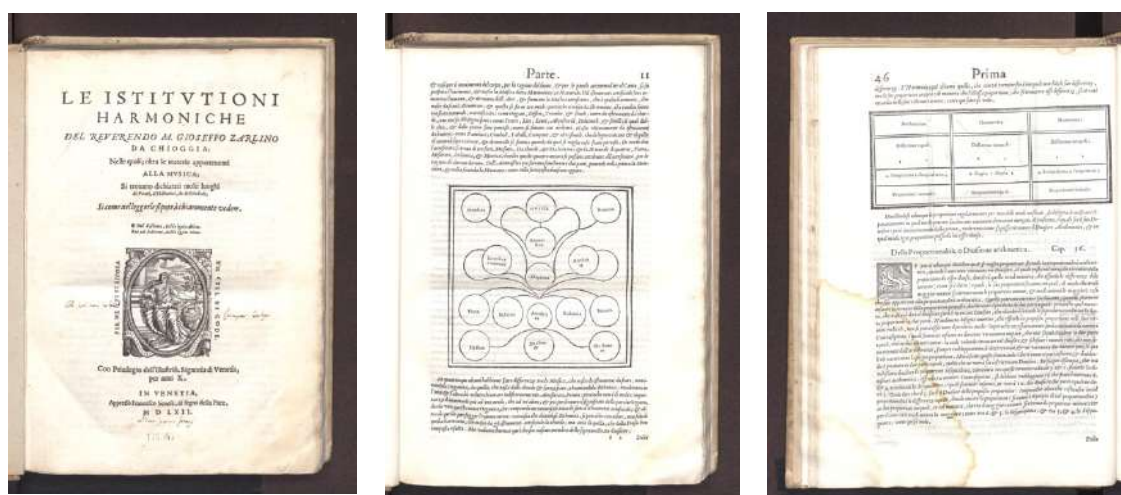
Portada e fragmentos de *De Institutione Musica* de Boecio

9.4. APÉNDICE IV. *Le institutioni harmoniche*

Le institutioni harmoniche de Gioseffo Zarlino (1558). Disponible en:

<https://digital.library.unt.edu/ark%3A/67531/metadc25955/> e consultado o: 01-05-2025

A copia da obra foi realizada en 1562 sendo unha das primeiras copias da obra e está dixitalizada na *UNT Digital Library*. A continuación temos unhas imaxes do mesmo:

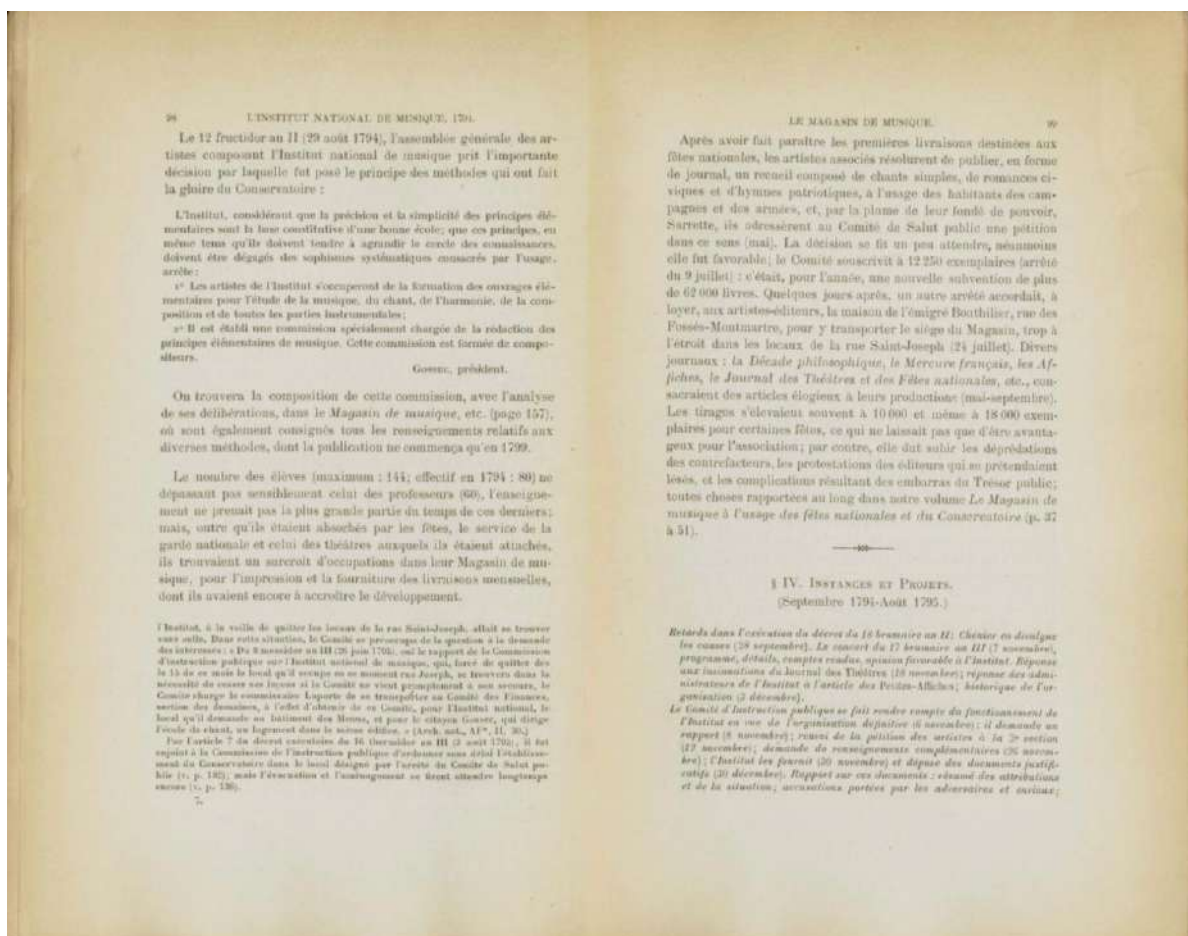

Le institutioni harmoniche de Gioseffo Zarlino (página do título, 11 e 46)

9.5. APÉNDICE V. *Capítulo IV-Instances et projets*

Capítulo IV-Instances et projets (septembre 1794-août 1795) [Instancias e proxectos (setembro de 1794-agosto de 1795)] do libro: *B. Sarrette et les origines du Conservatoire national de musique et de déclamation* de Constant Pierre (1895) onde se define o proxecto e os programas de ensino empregados (p. 99). Disponible en: https://archive.org/details/BSG_8QSUP670/page/n113/mode/2up e consultado o: 01-06-2025

A continuación achégase as imaxes dun exemplar da obra, dixitalizada na web *Internet Archive*:

B. Sarrette et les origines du Conservatoire national de musique et de déclamation

9.6. APÉNDICE VI. Orde do 11 de marzo de 1993

Orde do 11 de marzo de 1993 pola que se regulan as condicións de creación e funcionamento das escolas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia.

N.º 75, Xoves, 22 de abril de 1993

DIARIO OFICIAL DE GALICIA

2.871

dereito, se non dispuxese doutra vivenda, e salvo que esta fose expropiada, a continuar en arrendamento da casa de labranza e nun dez por cento da superficie total das leiras arrendadas ou dadas en parceria á súa elección, cun máximo de 0,25 ha, ata o falecemento deste e do seu cónxuxe, pagando a renda pertinente que sexa a usual na comarca para casa e leiras análogas, sen que poida exceder do que paga o arrendatario ou parceiro pola totalidade das leiras.

Artigo 10º

No suposto dunha expropiación forzosa, total ou parcial, dun predio sobre o que recaía un arrendamento ou parceria histórica, practicaranse as actuacións e indemnizacións separadamente tanto co propietario coma co arrendatario ou parceiro cultivador, recoñecendo separadamente as súas respectivas titularidades.

Disposición transitoria

A Consellería de Agricultura, Gandería e Montes procederá á constitución das xuntas de estimación provinciais referidas nesta lei no prazo máximo de seis meses.

Disposicións adicionais

Primeira.—A Consellería de Agricultura, Gandería e Montes elaborará no prazo de un ano unha relación circunstanciada na que se recollan os arrendamentos e as parcerías a que se refire esta lei.

Segunda.—En todo o non regulado na presente lei, será de aplicación, respecto das causas de extinción contractual e réxime xurídico xeral, o disposto no Código civil e na lexislación especial de arrendamentos rústicos de 1980.

Santiago de Compostela, 16 de abril de 1993.

Manuel Fraga Iribarne
Presidente

Consellería de Educación e Ordenación
Universitaria

Orde do 11 de marzo de 1993 pola que se regulan as condicións de creación e funcionamento das escolas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia.

O artigo 39º 5 da Lei orgánica 1/1990, do 3 de outubro, de ordenación xeral do sistema educativo, establece que poderán cursarse en escolas específicas, sen limitación de idade, estudos de música ou de danza, que non poderán conducir á obtención de títulos con validez académica e profesional. A regulación destas escolas resérvase ás administracións educativas.

Estas escolas específicas de música e danza deben dedicarse á formación de afeccionados e á preparación das probas de acceso ós estudos conducentes á titulación daquelas persoas que teñan vocación e aptitudes para estas disciplinas.

Recóllese nesta orde a especial responsabilidade das corporacións locais nesta materia, á que alude a propia Lei orgánica de ordenación xeral do sistema educativo na súa disposición adicional décimo sétima.

Por último, e con independencia da liberdade de apertura de centros de ensinanza non conducentes á titulación recollida na LOXSE, ofréceselles ós promotores privados a posibilidade de acceder a este modelo e, polo tanto, ás vantaxes inherentes a unha concepción formativa con virtudes contrastadas e recoñecidas pola Administración, formando parte dunha rede de centros vinculados a partir dunha identidade de obxectivos e funcións.

Na súa virtude, esta Consellería de Educación e Ordenación Universitaria,

DISPÓN

Primeiro.

A presente orde regula as escolas específicas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia ás que fai referencia o artigo 39º 5 da Lei orgánica 1/1990, do 3 de outubro, de ordenación xeral do sistema educativo.

Segundo.

1. As escolas de música e danza terán como finalidade xeral ofertar unha formación práctica en música, danza, ou conxuntamente nas dúas disciplinas, dirixida a afeccionados de calquera idade, sen prexuízo da súa función de orientación a estudos profesionais dos que teñan unha especial vocación e aptitude.

2. Os estudos de música e danza cursados nestas escolas específicas non conducirán á expedición de títulos con validez académica ou profesional.

Obxectivos das escolas de música e danza.

Terceiro.

As escolas de música terán os seguintes obxectivos:

a) Fomenta-lo coñecemento e apreciación da música, iniciando os nenos, desde os primeiros anos, na súa aprendizaxe.

b) Desenvolver unha oferta ampla e diversificada da educación musical, sen límite de idade.

c) Orientar cara a un ensino de carácter profesional cando a vocación e aptitudes do alumno así o aconselle, proporcionando, se é o caso, a preparación adecuada para acceder ó dito ensino.

d) Ofrecer un ensino instrumental, orientado tanto á práctica individual como á práctica de conxunto.

e) Proporcionar un ensino musical complementario á práctica instrumental.

f) Fomentar nos alumnos o interese pola participación en agrupacións vocais ou instrumentais.

g) Organizar actuacións públicas e participar en actividades musicais de carácter afeccionado.

Cuarto.

As escolas de danza terán como obxectivos:

a) Fomenta-lo coñecemento e apreciación da danza, iniciando os nenos, desde os primeiros anos, na súa aprendizaxe.

b) Desenvolver unha oferta ampla e diversificada da educación na danza, sen límite de idade.

c) Orientar cara a un ensino de carácter profesional cando a vocación e aptitudes así o aconsellen, proporcionando, se é o caso, a preparación adecuada para acceder ó dito ensino.

d) Proporcionar unha formación no movemento e na danza.

e) Fomentar nos alumnos o interese pola participación en agrupacións de danza.

f) Organizar actuacións públicas e participar en actividades de carácter afeccionado.

Ensinanzas das escolas de música e danza

Quinto.

1. As escolas de música deberán abarcar, como oferta básica, os seguintes ámbitos de actuación:

a) Música e movemento para nenos en idades comprendidas entre os catro e os oito anos.

b) Práctica instrumental, sen límite de idade.

c) Formación musical, complementaria á práctica instrumental.

d) Actividades instrumentais e vocais de conxunto.

2. As escolas de música deberán realizar unha oferta coherente de formación instrumental que posibilita a práctica da música en grupo.

3. No ámbito de actividades instrumentais e vocais de conxunto, as escolas de música deberán incluír, polo menos, unha agrupación vocal e outra instrumental.

4. A inscrición en calquera das ensinanzas de práctica instrumental de alumnos maiores de oito anos deberá simultanearse coa participación en materias de formación musical complementaria ou nunha actividade de conxunto.

Sexto.

1. As escolas de danza deberán abarcar, como oferta básica, os seguintes ámbitos de actuación:

a) Música e movemento para nenos en idades comprendidas entre os catro e os oito anos.

b) Danza, que poderá referirse ás diferentes formas de danza escénica ou popular.

2. Para cursa-las modalidades de danza resultantes do desenvolvemento que realicen as diferentes escolas en relación co apartado b), será necesario ter cumpri-

dos oito anos de idade. Os alumnos con idades inferiores deberán inscribirse nas ensinanzas de música e movemento.

Sétimo.

1. No anexo á presente orde recóllense as orientacións metodolóxicas sobre os ámbitos de ensino citados nos números anteriores.

2. As escolas de música e danza poderán ampliala súa oferta con outras materias, sempre que sexan compatibles cos obxectivos citados nesta orde. Entre elas, poderán desenvolver actividades de música ou danza para nenos con necesidades especiais, ou talleres nos que se integran a música ou a danza con outras disciplinas artísticas, como as artes plásticas ou a arte dramática.

3. En calquera caso, procurarase a máxima flexibilidade nas posibilidades de inscrición dos alumnos nas diversas materias, de acordo cos seus propios intereses.

4. As escolas de música e danza terán plena autonomía pedagóxica e organizativa, sempre que se orienten ós obxectivos e se sometan ás condicións establecidas nesta orde.

Condicións para o funcionamento da escola.

Octavo.

1. O profesorado das escolas de música e danza deberá posuí-la titulación correspondente ó grao medio de música e danza.

2. A Dirección Xeral de Ensinanzas Medias organizará probas para a acreditación da cualificación necesaria para impartir clases nas escolas, naquelas especialidades de instrumento ou danza para os que non exista titulación específica.

3. A contratación do profesorado poderá realizarse a tempo completo, a tempo parcial ou en calquera das modalidades previstas na normativa vixente.

4. O ensino dos ámbitos de formación musical complementaria e actividades de conxunto poderán estar a cargo de profesores cunha titulación específica referida a unha especialidade instrumental.

Noveno.

1. As escolas de música e danza deberán reunir-las condicións hixiénicas, acústicas, de habitabilidade e seguridade que se esixen na lexislación vixente.

2. As escolas de música e danza deberán contar coa superficie, instalacións e equipamento adecuado ás materias que van impartir e ó número de alumnos que participan nelas. En todo caso, o chan das aulas destinadas á danza será de pavimento flotante, e as escolas de música que impartan ensino de instrumentos de corda ou vento metal terán un fondo de instrumentos de tamaño adecuado ás idades dos alumnos.

3. As instalacións incluírán tamén unha área de administración e dirección.

Rexistro de escolas de música e danza.**Décimo.**

A inclusión no rexistro de Escolas de Música e Danza será condición indispensable para acceder ós dereitos previstos nesta orde, así como ás subvencións, axudas e beneficios que sexan de aplicación.

Undécimo.

1. A Consellería de Educación e Ordenación Universitaria fará constar nas súas publicacións e na información que facilite ós administrados sobre a formación en música e danza, aqueles centros que consten no rexistro de Escolas de Música e Danza.

2. As escolas poderán facer uso da súa clasificación na súa publicidade e na súa denominación.

3. A Consellería de Educación e Ordenación Universitaria velará para que os centros que non estean rexistrados teñan denominacións que non induzan a erro coas anteriores.

Duodécimo.

1. As escolas de música e danza poderán ser de titularidade pública ou privada.

2. Poderán ostentala titularidade de escolas privadas as persoas, físicas ou xurídicas, de nacionalidade española, doutro Estado membro da Comunidade Europea ou doutro Estado en virtude do que estableza a lexislación vixente ou se estipule en acordos internacionais. Non poderán ser titulares:

a) As persoas que presten servizos na Administración educativa estatal, autonómica ou local.

b) Os que teñan antecedentes penais por delitos dolosos.

c) As persoas físicas ou xurídicas privadas do exercicio deste dereito por sentenza xudicial firme.

d) As persoas xurídicas nas que as persoas anteriores desempeñen cargos retores ou sexan titulares do 20 por 100 ou máis do capital social.

Décimo terceiro.

A petición de inscrición no rexistro de Escolas dirixirase á Dirección Xeral de Ensinanzas Medias, a través da delegación provincial correspondente, cos seguintes documentos:

a) Solicitude na que conste a denominación específica da escola e a súa situación.

b) Documentación acreditativa da personalidade do promotor e declaración ou manifestación de que non se encontra incurso en ningún dos supostos previstos no apartado décimo segundo.

c) Documentación acreditativa de que o profesorado cumpre os requisitos de titulación e relación das materias do plan de formación que impartirá cada profesor.

d) Documentación que acredite os méritos académicos e pedagóxicos da persoa que desempeña o cargo de director do centro.

e) Un plan de formación detallado, relativo ás materias que se impartan, incluíndo tanto os aspectos pedagóxicos das ensinanzas como a súa organización.

f) Planos de instalacións da escola e referencia á dotación de equipamentos.

g) Número de alumnos que se pretende atender.

Disposicións adicionais**Primeira.**

1. A Consellería de Educación e Ordenación Universitaria poderá asinar convenios para a creación e desenvolvemento das escolas de música e danza de titularidade pública.

2. No marco dos citados convenios poderase prever a utilización de centros docentes dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria por escolas de música ou danza de titularidade municipal, sempre que non exista coincidencia de horarios e con suxeición ás necesidades derivadas da programación das actividades dos centros.

Segunda.

As escolas de música ou danza poderán expedir credenciais dos estudos cursados polos seus alumnos, sen que, en ningún caso, o seu texto ou formato poidan inducir a confusión cos certificados e títulos con validez académica.

Disposición transitoria

Non lle será de aplicación o disposto no apartado oitavo.1 da presente orde ó profesorado dos centros de música ou danza recoñecidos ou autorizados que se transformen en escolas de música e danza, en relación coas prazas que viñesen ocupando.

Disposición derradeira

A presente orde entrará en vigor o día seguinte ó da súa publicación no *Diario Oficial de Galicia*.

Santiago de Compostela, 11 de marzo de 1993.

Juan Piñeiro Permuy
Conselleiro de Educación e Ordenación
Universitaria

ANEXO

Orientacións metodolóxicas referidas, ós ámbitos de ensino das escolas de música.**1. Música e movemento.**

Este ámbito formativo, común para as escolas de música e de danza, está dirixido exclusivamente ós alumnos de idades comprendidas entre os catro e oito anos, co fin de atender, cun tratamento pedagóxico específico, o descubrimento e desenvolvemento das capacidades expresivas, musicais e motrices que permitan posteriormente a elección dun instrumento ou da danza e unha práctica gozosa e convincente de ámbalas dúas actividades artísticas.

O ensino integrado de música e movemento realízase en grupo e deberá organizarse en dous niveis de dous cursos de duración cada un deles:

—Iniciación, dirixido ós alumnos de catro a seis anos.

—Formación básica, dirixida ós alumnos de seis a oito anos.

Os grupos non deberán supera-los 12 alumnos no nivel de iniciación e os 15 no de formación básica.

É conveniente que os nenos menores de oito anos, antes de iniciaren o estudio dun instrumento ou ben simultaneamente a este, realicen o ou os cursos de música e movemento que correspondan á súa idade, co fin de propiciar situacións de aprendizaxe que favorezan a motivación necesaria, mediante o xogo e a relación cos demais, para o desenvolvemento das súas capacidades expresivas en relación coa música.

Os contidos básicos deste ámbito formativo terán en conta o ensino integrado dos seguintes apartados:

A voz, na súa dobre vertente de linguaxe e canto, como medio de expresión por excelencia nos alumnos destas idades. Nesta fase de sensibilización vocal, os alumnos deberán coñecer e cantar un amplo repertorio de cancións infantís adecuado ó ámbito da súa voz, recitar rítmicamente versos e trabalinguas, escenificar contos e historias, así como descubri-las múltiples posibilidades que ten a voz como instrumento.

O contacto coas fontes sonoras a través de materiais diversos, obxectos e instrumentos, tanto para descubrir, recoñecer e diferencia-las distintas cualidades do son e a súa relación coas materias que o producen, o tamaño deles e a forma de tocalos, como para desenvolver-las capacidades motrices necesarias para a súa utilización.

O recoñecemento e a representación en graffas non convencionais de parámetros referidos á duración, intensidade, altura, timbre, etc.

O desenvolvemento da percepción auditiva e do pensamento musical a través do recoñecemento de distancias interválicas grandes ou pequenas, de improvisacións melódicas libres, de ordenacións formais sinxelas

—imitación, pregunta-reposta ou variación—, de audi-cións asociadas a pequenas narracións ou debuxos, etc., con diversidade de materiais, tanto tonais como atonais, métricos ou de ritmo libre.

O movemento como medio de expresión e de sensibilización motriz, visual e auditiva, para coñece-lo propio corpo, desenvolve-la seguridade rítmica, o sentido espacio-temporal e o sentido da dinámica e favorece-las relacións con outros compañeiros e co grupo.

2. Práctica instrumental.

Dentro dos ámbitos formativos propios das escolas de música a clase de instrumento configura o núcleo pedagóxico central. A ensinanza instrumental non só permite elixir, en relación cos propios intereses, un medio expresivo a través do cal se desenvolverá unha parte fundamental da formación musical, senón que lle posibilitará ó afeccionado a participación en formacións de conxunto de índole diversa.

De acordo cos obxectivos xerais das escolas de música, a ensinanza dun instrumento, en primeiro lugar, deberá motivar e desenvolver-la afección pola música como fenómeno artístico e medio de comunicación persoal, e en segundo lugar deberá de ocuparse dos procesos que permitan o estímulo e desenvolvemento conxunto das destrezas técnicas e das capacidades expresivas necesarias para o cultivo da práctica interpretativa individual e en grupo.

Os contidos do ensino dun instrumento deberán ter en conta o amplo horizonte musical e a simultaneidade de xéneros, formas e estilos cos que conviven os nenos e mozos de hoxe. Por iso, a multiplicidade de funcións que a música desempeña na nosa sociedade debe verse plasmada nunha oferta educativa que non se limite ó que en termos académicos tradicionais se denominaba música culta, senón que inclúa desde a música tradicional ata as múltiples manifestacións que constitúen unha parte esencial da cultura da xuventude, jazz, pop, rock, etc.

A práctica instrumental poderá organizarse coma un ensino individual ou en grupos de dous ou catro alumnos, caso no que resulta imprescindible ter en conta a similitude de idades e de formación previa dos seus compoñentes. A duración das clases non deberá ser inferior a trinta minutos semanais para a clase individual e corenta e cinco minutos para a clase en grupo. En todo caso, resulta aconsellable que os centros ofrezan distintas posibilidades de matrícula —individual o en grupo— e incluso diferentes ofertas en tempo de clase, co fin de adecuarse á diversidade de necesidades dos que acoden á escola.

No proceso de ensino e aprendizaxe dun instrumento resulta esencial adapta-los obxectivos ás características individuais dos alumnos e selecciona-los materiais didácticos e o repertorio de acordo cos intereses dos mesmos, sen prefixar esixencias condicionadas por un programa preestablecido. A clase de instrumento debe

proporcionarlles ós alumnos coñecementos, desenvolver as súas capacidades creativas, fomentar hábitos de estudo e enriquece-los seus gustos musicais sen someterse ás normas fixas que deban cumprirse a unha idade e dentro dun período determinado. Este ensino poderá referirse a tódolos instrumentos que demanden os alumnos e que a escola poida ofrecer e estará aberta tanto a nenos, que en caso de seren menores de oito anos deberán ter asistido ou estar asistindo ás clases de música e movemento, como a mozos e adultos.

Con independencia de que o alumno poida afondar nos coñecementos teóricos, inscribíndose en materias que o centro ofrezca dentro do ámbito de «formación musical complementaria», a clase de instrumento deberá enfocarse coma un ensino que se ocupe da formación musical do alumno en sentido global e por iso deberá interrelacionar os contidos teóricos e prácticos a través das posibilidades que ofrece a aprendizaxe dun instrumento.

Neste ámbito de ensino resulta moi importante o labor de orientación naqueles alumnos con aptitudes e vocacións destacadas que, se é o caso, poderían prepararse para acceder a estudos de finalidade profesional.

3. Formación musical complementaria á práctica instrumental.

Este ámbito deberalles ofrecer ós alumnos interesados maiores de oito anos un ensino que lles permita afondar no coñecemento da linguaxe e teoría musical e no desenvolvemento da educación auditiva.

Os obxectivos destas áreas deberán atender fundamentalmente ó desenvolvemento das capacidades necesarias que permitan unha exacta valoración e comprensión do fenómeno artístico-musical nos seus múltiples aspectos teóricos, históricos, estéticos e sociais.

Os contidos deste ámbito formativo complementario poderán agruparse en materias diversas que, de acordo cos grupos derivados das especialidades instrumentais que existan na escola de música, e cos intereses dos mesmos, posibiliten o estudo, por unha parte, dos diferentes elementos que integran a linguaxe musical —rítmicos, melódicos, harmónicos e formais—, así como a necesaria formación auditiva que require a correcta comprensión e recoñecemento dos mesmos para enriquece-la competitividade e a capacidade de resposta do alumno ante o feito artístico.

Xunto con isto, e dentro da educación auditiva, deberá de propiciarse o desenvolvemento da cultura musical que permita a audición asidua de obras representativas de cada momento histórico e o descubrimento dun amplo espectro de estilos e formas de concibi-la creación musical coma bagaxe de coñecementos básicos na formación de todo afeccionado e dun público cultivado.

Correspóndelle a cada escola de música organizar a planificación da oferta destas ensinanzas cunha programación aberta e flexible que, ademais de posibilita-la profundización nos conceptos e significado da música,

poida atender á preparación específica daqueles alumnos que desexen acceder a estudos de carácter profesional.

4. Actividades de conxunto.

As actividades de conxunto na súa diversidade de formacións, tanto vocais como instrumentais, permítenlle ó alumnado da escola de música comprende-lo significado da súa formación musical ó posibilitarlle a participación dentro dun grupo. Neste sentido representan o fin último que persigue a ensinanza dun instrumento na educación musical para afeccionados.

Se ben os contidos específicos da ensinanza e a aprendizaxe dependerán, en cada caso, do tipo de agrupación no que o alumnado tome parte, en todas elas existen uns contidos comúns inherentes á práctica de conxunto:

A comprensión dos elementos básicos da interpretación musical a través do traballo de grupo.

A formación auditiva que permita escoitar outros instrumentos ou voces ó mesmo tempo que se executa a parte correspondente.

A aplicación dos coñecementos adquiridos na clase de instrumento a unha situación de conxunto.

A comprensión da música como un fenómeno de comunicación e integración social.

A valoración das normas que rexen a actividade de conxunto e da responsabilidade que se contrae nunha tarefa colectiva.

O enriquecemento da cultura musical a través dun repertorio específico que só se pode executar dentro dun grupo.

A través da ampla gama de agrupacións vocais e instrumentais a escola de música deberá ofrecer a tódolos sectores sociais unha ensinanza que responda o mellor posible ós seus desexos e necesidades musicais, e ó mesmo tempo a dita oferta deberá recoller e cultivar as tradicións locais e esperta-lo interese por novas perspectivas e manifestacións musicais. Con iso, as actividades de conxunto deberán contribuír a superar as diferencias que existen entre distintas concepcións musicais por medio da convivencia de grupos diversos que poidan representar desde as diferentes tendencias da música «moderna» —pop, rock, etc.— ata a música «cult» nas súas diversas épocas e estilos.

En suma, as actividades de conxunto xogan un papel importante na vida das escolas de música e realizan unha valiosa proxección cultural porque representan ás mesmas no seu ámbito municipal e rexional, promoven intercambios con outros centros e posibilitan o desenvolvemento da música a través da formación de bandas, orquestras, coros e agrupacións diversas de afeccionados.

Orientacións metodolóxicas referidas ós ámbitos de ensino das escolas de danza.

1. Música e movemento.

Este ámbito formativo, común para as escolas de música e de danza, está dirixido exclusivamente ós alumnos de idades comprendidas entre os catro e oito anos, co fin de atender, cun tratamento pedagóxico específico, o descubrimento e desenvolvemento das capacidades expresivas, musicais e motrices que permitan posteriormente a lección dun instrumento ou da danza e unha práctica gozosa e convincente de ámbalas dúas actividades artísticas.

O ensino integrado de música e movemento realízase en grupo e deberá organizarse en dous niveis de dous cursos de duración cada un deles:

—Iniciación: dirixido ós alumnos de catro a seis anos.

—Formación básica: dirixido ós alumnos de seis a oito anos.

Os grupos non deberán supera-los doce alumnos no nivel de iniciación e os quince no de formación básica.

É conveniente que os nenos menores de oito anos, antes de iniciaren o estudo da danza, realicen un curso de música e movemento no nivel correspondente de acordo coa súa idade, co fin de propiciar situacións de aprendizaxe que favorezan a motivación necesaria, mediante o xogo e a relación cos demais, para o desenvolvemento das súas capacidades expresivas en relación coa danza.

Os contidos básicos deste ámbito formativo terán en conta o ensino integrado dos seguintes apartados:

A voz, na súa dobre vertente de linguaxe e canto, como medio de expresión por excelencia nos alumnos destas idades. Nesta fase de sensibilización vocal, os alumnos deberán coñecer e cantar un amplo repertorio de cancións infantís adecuado ó ámbito da súa voz, recitar ritmicamente versos e trabalinguas, escenificar contos e historias, así como descubrir as múltiples posibilidades que ten a voz como instrumento.

O contacto coas fontes sonoras a través de materiais diversos, obxectos e instrumentos, tanto para descubrir, recoñecer e diferenciar as distintas cualidades do son e a súa relación cos materiais que o producen, o tamaño dos mesmos e a forma de tocalos, como para desenvolver as capacidades motrices necesarias para a súa utilización.

O recoñecemento e a representación en grafías non convencionais de parámetros referidos á duración, á intensidade, altura, timbre, etc.

O desenvolvemento da percepción auditiva e do pensamento musical a través do recoñecemento de distancias interválicas grandes ou pequenas, de improvisacións melódicas libres, de ordenacións formais sinxelas

—imitación, pregunta-resposta ou variación—, de audicións asociadas a pequenas narracións ou debuxos, etc., con diversidade de materiais, tanto tonais como atonais, métricos ou de ritmo libre.

O movemento como medio de expresión e de sensibilización motriz, visual e auditiva, para coñecer-lo propio corpo, desenvolvendo a seguridade rítmica, o sentido espacio-temporal e o sentido da dinámica e favorece-las relacións con outros compañeiros e co grupo.

2. Danza.

De acordo cos seus obxectivos xerais as escolas de danza deberán ocupar dos procesos educativos que desenvolvan as capacidades motrices, afectivas e cognitivas necesarias para que os nenos, mozos ou adultos comprendan a danza como medio de expresión artística e comunicación persoal e poidan coñecer e desfrutar das súas diferentes manifestacións.

Os contidos deste ámbito formativo terán en conta que o concepto danza abarca tanto o proceso de danzar como tamén o seu resultado final dentro dun estilo e forma coreográfica, polo que a acción pedagóxica non deberá limitarse ó ensino illado de determinados tipos de danza, senón que deberá ocuparse de desenvolver-lo potencial cinético que posúen tódalas persoas, a través da necesaria educación corporal e do movemento. Deste modo, e co fin de danzar cun sentido interpretativo propio, desenvolveranse a sensibilidade motriz, imprescindible para expresarse de forma creativa e acrecenta-la súa capacidade de comunicación e expresión artística.

O desenvolvemento destes aspectos deberá adecuarse ás características dos alumnos e ó seu ámbito socio-cultural, sen que o seu rendemento teña que someterse a normas fixas que deban cumprirse a unha idade e dentro dun período determinado.

A necesidade de conserva-la danza como legado cultural e de facela chegar a un elevado número de persoas require que as escolas de danza fagan propostas formativas cunha programación aberta e flexible, que ademais de atende-los intereses propios da demanda social, fomenta o cultivo e coñecemento das formas tradicionais da danza, así como das diversas manifestacións da danza española, clásica ou contemporánea.

Dentro dos contidos xerais deste ámbito formativo cada escola de danza poderá especializarse en determinadas formas ou estilos, de acordo cos seus intereses pedagóxicos e capacidade organizativa.

Neste ámbito de ensino resulta moi importante o labor de orientación naqueles alumnos con aptitudes e vocacións destacadas que, se é o caso, poderíanse preparar para acceder a estudos de finalidade profesional.

9.7. APÉNDICE VII. Guía Rápida da *Guía de las Escuelas Municipales de Música*
Guía Rápida da *Guía de las Escuelas Municipales de Música* elaborada no 2010
pola FEMP (Federación Española de Municipios y Provincias) e *Ministerio de Educación*, (páx. 79, 80 e 82).

¿Cómo se financia una escuela municipal de música?

A partir de las aportaciones de los usuarios, la Administración local titular del servicio y, en algunas Comunidades Autónomas, la Administración educativa.

La escuela municipal de música, ¿debe depender siempre de la Concejalía de Educación?

No necesariamente. La actividad de una escuela municipal de música debe moverse en los ámbitos de la educación, la cultura y la acción social y, por lo tanto, puede gestionarse desde diferentes concejalías y siempre entendida como una herramienta transversal al servicio de la ciudadanía.

¿Qué papel deben tener las familias en el funcionamiento de una escuela municipal de música?

La vivencia de la música va más allá del trabajo en la clase. La familia debe implicarse acompañando al alumno en el estudio y las actividades organizadas desde la escuela.

¿Se pueden aprovechar equipamientos ya existentes en el municipio para realizar el servicio de escuela de música?

Sí, la escuela puede gestionar actividades en otros edificios aportando proximidad al servicio. Una escuela de música no es solamente un edificio. De la misma manera, el equipamiento de la escuela de música puede ser utilizado para otras actividades del municipio, ya que la actividad docente se concentra en una franja horaria muy concreta.

¿Cómo contactar con las asociaciones de escuelas de música de España?

Diferentes asociaciones de escuelas de música de España están trabajando conjuntamente en la Unión de Escuelas de Música y Danza (<http://www.uemyd.es>).

¿Qué estilos de música tienen cabida en una escuela municipal de música?

Todos. Es importante que el centro pueda ofrecer suficiente diversidad de estilos musicales para atender a usuarios con intereses diversos.

En una escuela de música, ¿se imparten enseñanzas dirigidas a la profesionalización?

Una escuela de música se centra en la promoción de la afición musical pero, a la vez, debe orientar y facilitar la formación necesaria a aquellos alumnos que deseen realizar estudios dirigidos a la profesionalización en centros de enseñanzas regladas.

¿Qué diferencia hay entre una escuela de música y un conservatorio?

Un conservatorio es un centro de educación musical reglada y, por lo tanto, basada en un currículum determinado por la Administración educativa. Una escuela de música puede organizar su oferta de manera flexible y, a diferencia de un conservatorio, sus enseñanzas no conducen a la obtención de títulos con validez académica.

¿Qué papel juegan los conjuntos vocales e instrumentales en la organización de una escuela de música?

Deben ser el elemento central de la organización y el funcionamiento de una escuela de música, a partir del cual se decide la oferta de instrumentos, la plantilla de profesores, la oferta de plazas y aspectos de equipamientos, como el banco de instrumentos. Además, son el elemento más visible de la escuela así como la principal herramienta de motivación del alumnado a través de la práctica musical colectiva.

Las personas adultas, ¿pueden ser usuarios de una escuela municipal de música?

Sí. Una escuela de música debe dirigir su oferta a usuarios de todas las edades a través de programas especialmente adaptados a sus necesidades.

¿Qué es una escuela municipal de música?

Es un centro cuya actividad está dirigida a facilitar el acceso a la práctica musical a cualquier persona que lo desee.

¿Cuáles son sus principales funciones?

- Ayudar al desarrollo personal de sus usuarios a lo largo de la vida.
- Enriquecer la vida cultural del municipio.
- Favorecer la cohesión social en el entorno.

¿Cuál es el marco legal fundamental de las escuelas municipales de música?

La existencia de estos centros está contemplada en la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación, artículo 48.3, según la cual “estas escuelas serán reguladas por las Administraciones educativas”. Cada Comunidad Autónoma ha desarrollado su propia regulación al respecto (anexo I).

¿Cómo puede fomentarse la cohesión social desde una escuela de música?

Facilitando el acceso a la práctica musical a perfiles de usuarios diversos, poniendo una especial atención a los sectores más desfavorecidos de la población.

¿Qué diferencia hay entre la música que se enseña en la escuela de música y la que se enseña en los centros de educación obligatoria?

En los centros de educación obligatoria, la enseñanza de la música se dirige a unas edades determinadas, y está regida por un currículum definido por la Administración educativa. Las enseñanzas en una escuela de música no son obligatorias, pueden dirigirse a usuarios de cualquier edad y pueden estructurarse de manera flexible. Aunque hay excepciones al respecto, la práctica instrumental en conjuntos como orquestas, big bands, etc., define actividad de una escuela de música y difícilmente puede realizarse en primaria o secundaria obligatoria.

9.8. APÉNDICE VIII. Estatutos AA. CC. Musical Palas de Rei (1985)

ESTATUTOS DE LA ASOCIACION

"ASOCIACION CULTURAL MUSICAL DE PALAS DE REI"

original

GOBIERNO CIVIL DE LA PROVINCIA DE LUGO
VICESECRETARIA GENERAL

Negociado

Número

Con ésta fecha, el Excmo. Sr. Gobernador Civil ha dictado la siguiente resolución:

"Vista la solicitud presentada por D. Perfecto Varela García, para que sea inscrita en los correspondientes Registros Públicos, la Asociación denominada "ASOCIACION CULTURAL MUSICAL DE PALAS DE REI".

RESULTANDO: Que según el artículo 4º de los Estatutos los fines de la Asociación son los siguientes:

- a) Promover y desarrollar el cultivo y la enseñanza de la música.
- b) Difundir la cultura musical, promocionar y ayudar a agrupaciones musicales, organizar conciertos, actuaciones y expresiones musicales, organizar conciertos, actuaciones y expresiones musicales/ de cualquier tipo.
- c) Colaborar con entidades públicas o privadas, personas o agrupaciones para la realización de los fines expresados en los dos apartados anteriores, o participar con ellas en la elaboración de cualesquiera programas y actividades culturales puedan desarrollarse.

RESULTANDO: Que la Asociación carece de patrimonio fundacional y el límite de su presupuesto anual se fija en quinientas mil pesetas y su ámbito de actuación será el provincial.

VISTOS: El artículo 22 de la Constitución, la Ley de Asociaciones de 24 de Diciembre de 1.964, el Decreto de 20 de Mayo de 1.965, la Orden de 25 de Junio del mismo año, la Ley de Procedimiento Administrativo de 17 de Julio de 1.958 y la Orden de 16 de Septiembre de 1.977.

CONSIDERANDO: Que con arreglo a las disposiciones citadas, este Gobierno tiene competencia para resolver la procedencia de la inscripción solicitada.

CONSIDERANDO: Que los fines que persigue y los medios que utiliza son lícitos y se ajustan al ordenamiento jurídico.

CONSIDERANDO: Que la Asociación tiene carácter y estructura organizativa civil y sus fines y sus medios están señalados con claridad en los Estatutos, no incurriéndose en transgresión al ordenamiento constitucional.

Este Gobierno Civil, por delegación del Excmo. Sr. Ministro

... //

resuelve inscribir a la ASOCIACION CULTURAL MUSICAL DE PALAS DE REI" "

Lo que traslado a Vd. como representante de la documentación y para conocimiento de los demás promotores de la Asociación, adjuntándole un ejemplar visado de los Estatutos, asimismo le significo - que esa Asociación ha sido inscrita en el Registro Provincial, Sección Primera, con el nº 475 y en su día se le comunicará el que corresponda en el Registro Nacional. Igualmente se le advierte de la obligación que tiene de cumplir con lo dispuesto en el art. 11 del Decreto 1.440, relativa a la presentación en éste Gobierno del Libro Registro de Socios, Libros de Actas y Contabilidad, para la habilitación correspondiente. Una vez elegida la Junta Directiva, deberá comunicar a éste Centro, en el plazo de cinco días a partir de su elección, la composición de la misma.

Dios guarde a Vd.

Lugo, 6 de Septiembre de 1.985

EL JEFE DE SECCION,

Sr.D. Perfecto Varela García

"Asociación Cultural Musical de Palas de Rei"
Rosario (PALAS DE REY)

DE LA "ASOCIACION CULTURAL MUSICAL DE PALAS DE REI" (A.C.M.)

CAP. I

Denominación y fines

Art. 1 .- Esta Asociación se denominará "Asociación Cultural Musical de Palas de Rei".

Art. 2 .- Esta Asociación, que se constituye al amparo del Art. 22 de la Constitución Española, tendrá personalidad jurídica y plena capacidad de obrar, y se regirá por estos Estatutos y por los acuerdos válidamente adoptados, con sujeción a la Ley General de Asociaciones de 24 de diciembre de 1.964, Decretos de 28 de mayo de 1.965 y de 1 de abril de 1.977 y demás normas complementarias.

Art. 3 .- El patrimonio fundacional de esta Asociación es nulo y su presupuesto anual es inferior a quinientas mil pesetas.

Art. 4 .- Serán sus fines:

- a).- Promover y desarrollar el cultivo y la enseñanza de la música.
- b).- Difundir la cultura musical, promocionar y ayudar a agrupaciones musicales, organizar conciertos, actuaciones y expresiones musicales de cualquier tipo.
- c).- Colaborar con entidades públicas o privadas, personas o agrupaciones para la realización de los fines expresados en los dos apartados anteriores, o participar con ellas en la elaboración de cualesquiera programas y actividades culturales puedan desarrollarse.

CAP. II

Ambito territorial y domicilio

Art. 5 .- La actividad social prevista para el cumplimiento de los fines específicos de la Asociación no rebasará los / límites provinciales.

Art. 6 .- El domicilio de la Asociación se fija en el edificio número 36 de la Avd/de Compostela de esta Villa.

Cap. III

De los socios, sus derechos y deberes

Art. 7 .- La Asociación estará integrada por tres clases de socios:

- a).- Numerarios
- b).- Protectores
- c).- De honor

Son numerarios las personas físicas mayores de edad, que manifiesten expresamente su voluntad de pertenecer a la Asociación y sean admitidas por sus órganos de gobierno.

Son protectores aquellas personas naturales o jurídicas que con sus aportaciones voluntarias en metálico, especie o servicio, contribuyan al mantenimiento de la Asociación y hayan sido admitidos por la Junta Directiva.

Son socios de honor los que sean nombrados como tales, a propuesta de la Junta Directiva, por acuerdo de la Asamblea / General.

La solicitud de alta como socio será resuelta por la / Junta Directiva y contra su decisión cabrá alzada a la / Asamblea General en su primera reunión siguiente.

Art. 8 .- Podrá ser baja cualquier miembro que lo solicite por escrito, dirigido al Presidente.

Asimismo podrá ser baja aquel que por sus actos públicos o cualquier otro motivo grave, estimado por la Junta Directiva en acuerdo motivado, sea considerado no idóneo y del que se dará cuenta a la Asamblea General para su aprobación en la primera sesión que celebre.

El socio dado de baja podrá recurrir ante dicha Junta Directiva, y en alzada, ante la Asamblea General.

Art. 9 .- Todos los socios numerarios tendrán los mismos derechos y obligaciones.

Serán sus derechos:

a).- Asistir a las Asambleas con voz y voto, tanto ordinarias como extraordinarias y expresar sus opiniones en las mismas.

Los protectores y de honor no tendrán voto.

b).- Elegir y ser elegido miembro de los órganos de gobierno de la Asociación. Las personas jurídicas no podrán intervenir en el gobierno y administración de la Asociación y por lo tanto, no pueden elegir o ser elegidos miembros de los Organos de Gobierno.

c).- Expresar iniciativas, sugerencias o quejas respecto a la Asociación y sus actividades, solicitar información, asesoramiento y asistencia en la esfera de los fines de la misma y dentro de los servicios creados.

d).- Prestar su aprobación o reparos a la gestión económica de la Junta Directiva y examinar las cuentas anuales que estarán a su disposición con suficiente anterioridad a la celebración de la Asamblea.

e).- Disfrutar de cuantos beneficios se otorgan a los asociados.

Art. 10 .- Son deberes de los asociados:

a).- Observar y cumplir los presentes Estatutos.

b).- Cooperar a los fines y mayor prestigio de la Asociación.

c).- Contribuir económicamente al mantenimiento de la Asociación o al cumplimiento de sus fines mediante el pago de la cuota mínima anual que se estipule.

d).- Cumplir los acuerdos de los órganos rectores.

e).- Cuantas obligaciones se deriven de estos Estatutos y acuerdos válidamente adoptados.

CAP. IV

De los Órganos de Gobierno y forma de Administración

Art. 11 .- La Asociación será regida:

a).-Por la Asamblea General

b).-Por la Junta Directiva.

Art. 12 .- La Asamblea General será el Organos supremo de la Asociación, integrada por todos los socios, debiendo ser convocada en sesión ordinaria al menos una vez al ano, dentro del primer trimestre del mismo, en extraordinaria siempre que lo acuerde la Junta Directiva, por iniciativa propia, o a solicitud de la décima parte, al menos de los socios.

Art. 13 .- Para la convocatoria de Asamblea General la Junta Directiva utilizará los medios a su alcance, tales como el / envío de circulares, la fijación de anuncios, la prensa o los que crea de mayor eficacia.

Art. 14 .- Actuará de presidente el que lo sea de la Junta Directiva o quien estatutariamente lo sustituya. Igualmente se procederá con el Secretario.

Art. 15 .- Las Asambleas Generales de la Asociación, tanto ordinarias como extraordinarias quedarán válidamente constituidas, en primera convocatoria con la mitad más uno de los socios y en segunda convocatoria, que tendrá lugar media hora / después con cualesquiera que sea el número de los asistentes.

Art. 16 .- Todo asociado podrá intervenir en los asuntos sometidos a su consideración en la Asamblea y que figuren en el orden del día, para la aprobación bastara la mayoría de los / asistentes con la excepción de la modificación de Estatutos, disposición y enajenación de bienes, solicitud de declaración de utilidad pública de la Asociación y acuerdos para federarse se con otras en cuyos casos se requerirá el voto favorable de los dos tercios de los reunidos presentes o representados en Asamblea General Extraordinaria.

Art. 17 .- El Secretario levantará acta de cada reunión que será sometida a la aprobación de la Asamblea en la siguiente convocatoria.

Art. 18 .- Con 72 horas de antelación se comunicará al Gobierno Civil de la Provincia y al Delegado Provincial de Asociaciones la fecha, hora y lugar en que hayan de celebrarse las sesiones generales.

Art. 19 .- Son de competencia de la Asamblea General Extraordinaria los siguientes asuntos:

- Disolución de la Asociación.
- Modificación de los Estatutos.
- Disposición y enajenación de bienes.
- Solicitud de declaración de utilidad pública.
- Constitución de Federaciones e integración en ellas.

Todas estas competencias se realizarán mediante el voto / favorable de dos tercios de los socios presentes o representados.

TAMBIEN son funciones de la Asamblea General:

- Examinar y aprobar las cuentas y la memoria anual de la Junta Directiva.
- Elegir Junta Directiva.
- Aprobar el presupuesto de gastos e ingresos del siguiente ejercicio.
- Señalar las cuotas de los socios.
- Resolver cuantos asuntos se sometan a su consideración / por la Junta Directiva o a petición de la décima parte, al menos, de los asociados.

La Asamblea deberá ser convocada al menos una vez al año en sesión ordinaria, para aprobación de cuentas y presupuesto, y en sesión extraordinaria según lo establecido en estos Estatutos.

Art. 20 .- Como órgano de gestión permanente de la Asociación se considerará una Junta Directiva compuesta por un Presidente, un / Vicepresidente, un Secretario, un Tesorero y tres Vocales elegidos por dos años previa presentación de candidatura.

Art. 21 .- Todos los cargos serán de carácter obligatorio, honoríficos y gratuitos.

Art. 22 .- El Presidente, ostentará la representación legal de la Asociación, actuando en su nombre y ejecutando los acuerdos adoptados por la Asamblea General o la Junta Directiva.

Son funciones de la Junta Directiva:

- a).- Velar por los fines que persigue la Asociación.
- b).- Regir administrativa y económicamente la vida y actuación de la Asociación.
- c).- Fijar fecha y convocar las Asambleas Generales.
- d).- Suspender y dar baja a los asociados referenciados en el Art. 7.
- e).- Interpretar los Estatutos y velar por su cumplimiento.
- f).- Dictar cuantas normas de régimen interno sean / convenientes para la mas eficaz acometida de los fines de la Asociación.

Art. 23 .- Son Funciones del Secretario:

- a).- Extender Acta de las sesiones de la Junta Directiva y de la Asamblea General.
- b).- Custodia del libro de Asociados, documentos, Oficios etc.
- c).- Redacción anual de la memoria que presentará la / Junta Directiva para su conocimiento y a la Asamblea General para su aprobación.
- e).- Organización burocrática y administrativa en general con el visto bueno del Presidente, así como / cuantas atribuciones le sean conferidas.

En caso de ausencia , enfermedad o fuerza mayor será / sustituido por el vocal que designe la Junta Directiva.

Art. 24 .- La Junta Directiva celebrará una reunión trimestral con carácter ordinario, y de forma extraordinaria cuando sea convocada por el Presidente o a petición de un tercio de sus miembros.

Los acuerdos se aprobarán por mayoría de los asistentes decidiendo en caso de empate, el voto del Presidente.

Art. 25 .- Corresponde al Presidente:

- a).- Convocar, presidir y dirigir las sesiones de la / Junta Directiva.
- b).- Presidir la Junta General.
- c).- Visar las Actas de las sesiones de la Junta General y de la Directiva vigilando por el cumplimiento de los acuerdos adoptados.

- d).- Representar personalmente o por delegación en cualquier miembro de la Junta Directiva a la Asociación en los actos y ejercicios de acciones de toda clase.
- e).- Expedir todos los libramientos de ingresos y gastos.
- f).- Dirigir cuantas gestiones sean necesarias para la / mejor marcha o gobierno de la Asociación.

En caso de enfermedad, ausencia o fuerza mayor será sustituido por el Vicepresidente o por el Vocal designado por la Junta Directiva.

Art. 26 .- Son funciones del Tesorero:

- a).- La custodia de bienes, fondos y créditos de la Asociación, así como los documentos con estos relacionados.
- b).- Autorizar con su firma los recibos y documentos a que de lugar el movimiento de Caja.
- c).- Someter al visto bueno del Presidente su actuación los libramientos de ingresos y gastos.
- d).- Presentar a la Junta Directiva en cada una de las sesiones el estado de cuentas.
- e).- Contabilidad y régimen económico de la Asociación.
- f).- Confeccionar, en unión de la Junta Directiva, los presupuestos ordinarios y extraordinarios.

En caso de ausencia, enfermedad o fuerza mayor, será sustituido por el Vocal que designe la Junta Directiva.

Art. 27 .- Son funciones del Vicepresidente:

Sustituir al Presidente en los casos mencionados en el Art. 24 .

En caso de ausencia, enfermedad o fuerza mayor será sustituido por el Vocal que designe la Junta Directiva.

Art. 28 .- La Junta Directiva cuidará de observar fielmente / las obligaciones derivadas de la legislación vigente y, en particular, las de cursar las oportunas comunicaciones a la Autoridad gubernativa sobre celebración de Asambleas generales, composición de los órganos rectores elegidos, estados de ingresos y gastos, y cuantas sean de observancia.

También prevendrá las comunicaciones debidas a la Delegación de Asociaciones de la Provincia.

CAPITULO V

Art. 29 .- La Asociación tendrá patrimonio propio y estará integrado :

- 1 .- Por el importe de las cuotas de sus asociados y producto de las mismas.
- 2 .- Por los donativos que la Junta Directiva acuerde aceptar, previa autorización gubernativa, si la cuantía lo exige.
- 3 .- Por los bienes muebles o inmuebles que legalmente adquiera.

CAPITULO VI

De la disolución de la Asociación

Art. 30 .- La Asociación podrá disolverse:

- 1 .- Por voluntad de los 2/3 de los socios expresada en la Asamblea General.
- 2 .- Por las causas determinadas en el Art.39 del / Código Civil.
- 3 .- Por sentencia judicial o acuerdo gubernativo en los casos determinados por las normas legales / vigentes.

Art. 31 .- En caso de disolución, el patrimonio de la Asociación se liquidará por la Junta Directiva y el sobrante, si lo hubiere, será entregado a la Beneficencia del Ayuntamiento de Palas de Rei.

V I S A D O : Por resolución de éste Gobierno Civil de fecha 5 de Septiembre de 1.985, se acordó el sellado y visado de los Estatutos que han de regir las actividades de la ASOCIACION CULTURAL MUSICAL DE PALAS DE REI", e inscrita en el Registro Provincial de -- Asociaciones, Sección Primera, con el número 475.

Lugo, 5 de Septiembre de 1.985
EL GOBERNADOR CIVIL,

9.9. APÉNDICE IX. Primeiros integrantes da Banda de Palas de Rei

Algúns dos primeiros integrantes da Banda de Palas de Rei. Imaxe sacada de *Bandas de Música de Galicia* de Enrique Iglesias Alvarellos (1986), páxina 349.

Requinto:	Antonio de Cruxás/ Daniel de Calvo (tocó también bombardino).
Clarinete:	Julio de Benito/ Angel Labrador/ Jesús de Eirexe/ Jesús Cortiñas/ José Vilafofe/ Manuel de San Pedro.
Fliscorno:	Guillermo de Vilarinho/ Manuel de Crespo/ José de Eirexe.
Trompeta:	Edelmiro Varela/ Manuel de San Breixo/ Ramón do Catuxeiro.
Saxo alto:	Un hermano de Daniel Calvo/ Alfonso Serrador.
" tenor:	José - Ramón de Tarrío (también tocaba clarinete).
Trombón:	Louzao/ Eugenio de Velonchada (muerto en la guerra, igual que su hermano Andrés -clarinete)/ José Ouro.
Bombardino:	Domingo/Antonio (ambos hijos de Ramón de Tarrío).
Bajo:	Lanceiro/ José de Rafael/ José de Crespo/ Benigno de Vilarinho.
Bombo:	Marcial de San Pedro/ Anxel de Novo (y clarinete).
Platillos:	Manuel o Labrador (también tocó trompeta).
Caja:	Manuel de Simonde/ Ramón de Novo.
Tocaron también el bombo: José Ramos Iglesias (era zoqueiro), y Fagustino, Constante de Bilbao (caja), Ramón de Rumín (trombón), Ramiro Vázquez Gavieiro (caja) y Manuel Coucel (platillos).	

9.10. APÉNDICE X. Primeiros integrantes da Banda de Albá.

Algúns dos primeiros integrantes da Banda de Albá. Imaxe sacada de *Bandas de Música de Galicia* de Enrique Iglesias Alvarellos (1986), páxina 200.

Requinto:	Vilamor.
Clarinete:	Antonio Iglesias/ Antonio o Forxeiro/ Benigno/ Jesús Cortiñas (muerto en la guerra).
Fliscorno:	Vilarinho.
Trompeta:	Jaime Peña Castro: "non chegou a saír coa banda, pero ensaiou; máis tarde foi crego, e dempois casou".
Saxo alto:	Anxel de Vinciá.
" tenor:	(?).
Trombón:	Eirexe: tocó más de veinte años.
Bombardino:	O Gunfín/ Calvo de Palas.
Bajo:	Lanceiro de Gontá/ Edelmiro (también tocó bombardino).
Bombo-plat.:	Avieira.
Caja:	Gabriel da Lucencia.

9.11. APÉNDICE XI. Primeiros alumnos/as da Escola Musical Xuvenil de Palas de Rei.

Primeiros alumnos/as da Escola Musical Xuvenil de Palas de Rei. Imaxe sacada de *Bandas de Música de Galicia* de Enrique Iglesias Alvarellos (1986), páxinas 351 e 352

<i>Pilar Expósito Viña</i>	<i>Eva García Rodríguez</i>
<i>Belén García López</i>	<i>Miguel Otero García</i>
<i>Javier Vilariño García</i>	<i>José Luis Vázquez Rodríguez</i>
<i>Mónica Pérez Salgado</i>	<i>Susana Varela González</i>
<i>Diego Quintás Vázquez</i>	<i>Mónica Burnod</i>
<i>Marcos Villasante Vázquez</i>	<i>Javier Pena Castro</i>
<i>Mª Jesús Salgado Gómez</i>	<i>Mª Luisa Vázquez Vázquez</i>
<i>Sonia Vázquez Rodríguez</i>	<i>Luis Vilariño García</i>
<i>Yudit Porto González</i>	<i>Montserrat Rivas Castros</i>
<i>Silvia Vázquez Vázquez</i>	<i>Mª Luisa García Montero</i>
<i>Mª Dolores González Quintás</i>	<i>Jesús Santos Menoyo</i>
<i>Mª Elvira Vázquez Fernández</i>	<i>Cristina Pérez Salgado</i>
<i>Jesús Manuel Graña Gómez</i>	<i>Mª Luz Magdalena López</i>
<i>Mª Pilar López Cordeiro</i>	<i>Beatriz García Rebolo</i>
<i>Gonzalo Yrago Duro</i>	<i>Lucía García Penas</i>
<i>Noelia Besteiro Rodríguez</i>	<i>Gavíer López Saeijas</i>
<i>Nuria Salas Vázquez</i>	<i>Lidia Salas Vázquez</i>
<i>M^aria Escariz Quintás</i>	<i>Fernando Pensado Soriano</i>
<i>María del Pilar Bouso Leiras</i>	<i>Fernando Buján Castro</i>
<i>Fernando García Méndez</i>	<i>Susana García Pazos</i>
<i>Marta Otero Agra</i>	<i>José Luis Costa López</i>
<i>José Luis Doval Vázquez</i>	<i>Alejandra Fernández Vázquez</i>
<i>Montserrat Pérez Saavedra</i>	<i>Ramón García Morandeira</i>
<i>Jorge Parada Buján</i>	<i>José Luis Rouco Besteiro</i>
<i>José Angel Quintás</i>	<i>Mª José García Morandeira</i>
<i>Mª Jesús García Morandeira</i>	<i>Mª Jesús Mosquera García</i>
<i>Ana Mª Otero Agra</i>	<i>Mª Luisa Novo Santos</i>
<i>Mª Luisa Besteiro Vázquez</i>	<i>José Plácido Vázquez Varela</i>
<i>José Manuel Rodríguez Vázquez</i>	<i>Luis Alberto Vilar Rodríguez</i>
<i>José Manuel Vázquez Arias</i>	<i>Mª Edita Varela Mato</i>

9.12. APÉNDICE XII. Anecdótico da Banda de Palas de Rei e da de Albá

Anecdótico da Banda de Palas de Rei e a de Albá. Imaxes sacadas de *Bandas de Música de Galicia* de Enrique Iglesias Alvarellos (1986), páxinas 200, 348 e 349.

- Anécdotas de ámbalas dúas bandas (pp. 348-349):

En **A Poxeda**, en la fiesta de la Ascensión, coincidieron la de Albá y la de Palas. Parece ser que una era de la izquierda y otra de derechas, y la política llegó a influir en sus **peleas** (incluso, físicas). La de Albá tocaba en la parte más alta del campo; la de Palas, en el otro extremo. El público comenzó a picarse ante la actuación de cada una, debido a que una y otra tenía, naturalmente, sus fans. **Cando chegou a noite, polo camiño houbo paus e cantazos**. Los de Palas le **atizaron** a algunos de Albá, con la siguiente cantinela: **"A banda de Torrón, sin baixo e sin trombón"**. Mientras sonaba la copla, **David Varela** cogió el atril y le zumbó a **Anxel**, clarinete de la colega. Entonces, **Constante**, director de Palas, **agarrou unha pedra e bateulle con ela ó director de Albá**. Al final, pese a todo, ambos vecinos quedaron amigos, **"índa que, querer... nunca se quixeron"**...

- Anécdotas da Banda de Palas de Rei (pp. 348-349):

Actuaron en una fiesta de O Faro, **"onde dous diles metéronse nun horto, ás ameixas. Rompeu unha pola, e o Domingo de Tarrío caeu da ameixeira en baixo, e rompeu tres costelas. Ramón Varela tiña unha besta, e tróuxoo dacabalo, ben encinchado"**.

Con el fin de quitarle actuaciones a su vecina de **Albá**, fueron a una fiesta, cobrando **tres pesos prós vintedous músicos**. En alguna otra, actuaron gratis, con la misma finalidad.

- Anécdotas da Banda de Albá (p. 200):

La banda de **Albá** nunca buenas relaciones guardó con la de Palas, a la que tan sólo cuatro años sobrevivió. En una ocasión tocaron en Palas el Himno de Riego, y a punto estuvieron todos de ser detenidos, porque **"xa o poder caera nas maus de Franco"**.

Edelmiro, hijo del fundador, tocaba bombardino, y sufría mucho cuando en cualquier fiesta los repartían de casa en casa, **coma o porco de San Antonio**. Así fue que un día, todo cabreado, y ya cansado de la música, vendió el instrumento por **setenta y cinco pesetas**. Entonces tocaba la trompeta, que se la vendió a la banda de Castro de Lea. A partir de entonces, dedicó el resto de su vida a la labranza.

“Para desprazarse ás súas actuacións cando eran lonxe empregaban o coche de Pereiro, máis outras veces ían a pé ou incluso en bicicletas alugadas a Sidoiro” (Villamor, 2014).

9.13. APÉNDICE XIII. 5 Ws

“5 W’s” (Lasswell, 1948) plantexadas dunha forma máis desenvolta e detallada:

1) What? (Que?)

Que é unha Banda-Escola de Música?

Que necesidades educativas e culturais pretende cubrir este proxecto?

Que materias, instrumentos e actividades incluírá o proxecto?

Que niveis formativos ofrecerá a Banda-Escola?

Que tipo de repertorio se traballará tanto nas clases como na banda?

Que papel xoga a aprendizaxe colectiva no desenvolvemento musical do alumnado?

2) Where? (Onde?)

Onde poderá a cidadanía acceder á información sobre o proxecto?

Onde se poderán facer as inscricións e consultas administrativas?

Onde se gardará o material instrumental e didáctico?

Onde estará situada a Banda-Escola de Música?

Onde se celebrarán as clases e os ensaios?

Onde actuará a banda?

3) Who? (Quen?)

Quen pode inscribirse na Banda-Escola? Hai límites de idade ou nivel?

Quen serán os patrocinadores ou aliados?

Quen conformará o equipo docente? Con que perfil profesional e pedagóxico?

Quen coordinará as relacións entre a escola, a banda e as institucións?

Quen avaliará o desenvolvemento do proxecto e os seus resultados?

4) When? (Cando?)

Cando comezará o proxecto?

Cales son os obxectivos específicos e cando se pretenden acadar?

Canto tempo durará o curso e o período de traballo da banda?

Cando terán lugar as sesións formativas e os ensaios? (horarios)

Cando se farán as avaliacións ou presentacións públicas ao alumnado?

Cando se revisará ou actualizará o proxecto pedagóxico?

5) Why? (Por que?)

Por que en Palas de Rei?

Por que é importante este proxecto e que impacto terá na comunidade palense?

Por que a música é un elemento clave para a construción da identidade local?

Por que é importante democratizar o acceso á formación musical no rural?

Por que este modelo (Banda-Escola) resulta máis eficaz?

Por que pode converterse nun proxecto tractor doutras iniciativas culturais no municipio?

Por que debería recibir apoio ou financiamento?

6) How and For What Purpose? (Como e Para que?)

Como se levará a cabo o proxecto da Banda-Escola de Música?

Como será a metodoloxía didáctica empregada nas clases?

Como se estruturará o calendario académico e artístico?

Como se organizarán os ensaios da banda e a coordinación cos diferentes niveis formativos?

Como se implicará á comunidade local e ás familias no proxecto?

Como se financiará e se xestionará os recursos materiais?

Como se resolverán as posibles dificultades loxísticas ou organizativas?

Para que servirá a creación dunha Banda-Escola de Música en Palas de Rei?

Para que desenvolver un sentido de pertenza e identidade a través da música?

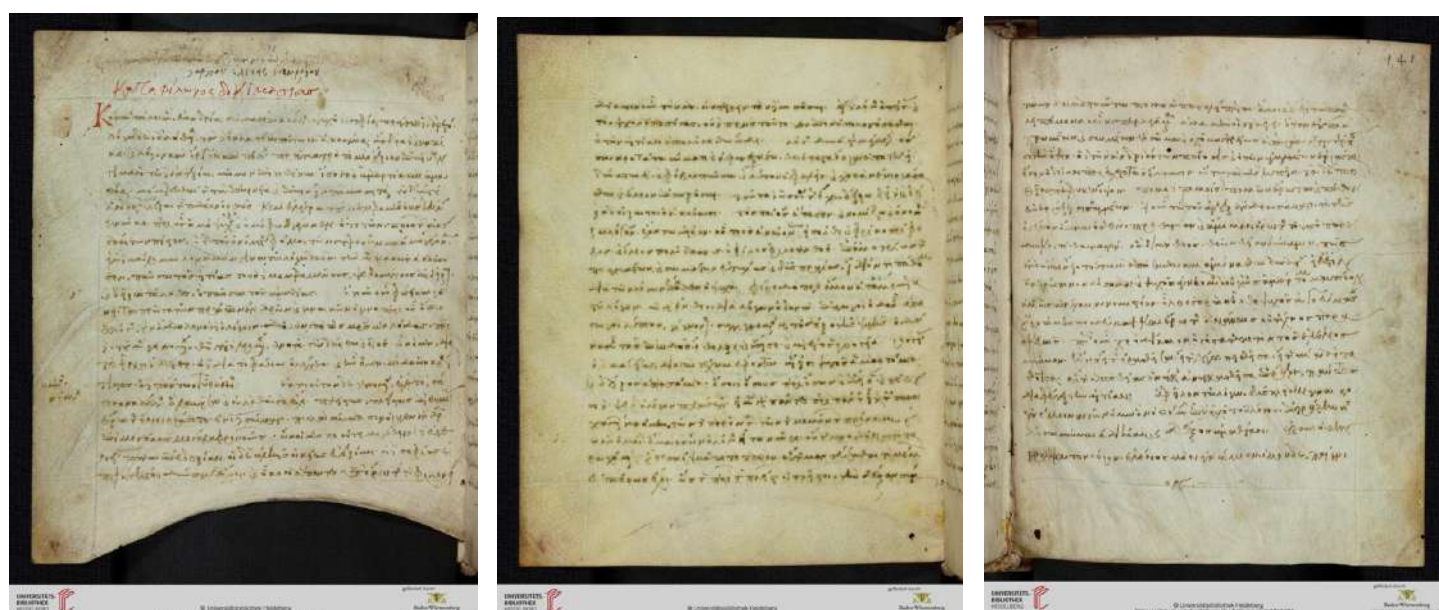
Para que fomentar a participación activa da cidadanía na vida cultural local?

Para que promover a continuidade e relevo xeracional na práctica musical en Palas de Rei?

9.14. APÉNDICE XIV. *Encomium Helenes*

Encomium Helenes (Eloxio de Helena) de Gorgias de Leontinos. Disponible en: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpgraec88> e consultado o: 17-03-2025.

O manuscrito MS Palatinus Graecus 88 foi realizado entre 1050 e 1250, onde o relato de *Encomium Helenes* atópase entre as páxinas 138v–141r. Está dixitalizado na Biblioteca da Universidade de Heidelberg (Alemaña). A continuación temos unhas imaxes do mesmo:

Encomium Helenes de Gorgias de Leontinos (páx. 138v, 139v, 141r)

9.15. APÉNDICE XV. Artículo 85 da Ley 7/1985 LBRBL

Artigo 85 da Ley 7/1985, de 2 de abril, reguladora de bases del Régimen Local (LBRBL):

Artículo 85.

1. Son servicios públicos locales los que prestan las entidades locales en el ámbito de sus competencias.

2. Los servicios públicos de competencia local habrán de gestionarse de la forma más sostenible y eficiente de entre las enumeradas a continuación:

A) Gestión directa:

a) Gestión por la propia Entidad Local.

b) Organismo autónomo local.

c) Entidad pública empresarial local.

d) Sociedad mercantil local, cuyo capital social sea de titularidad pública.

Solo podrá hacerse uso de las formas previstas en las letras c) y d) cuando quede acreditado mediante memoria justificativa elaborada al efecto que resultan más sostenibles y eficientes que las formas dispuestas en las letras a) y b), para lo que se deberán tener en cuenta los criterios de rentabilidad económica y recuperación de la inversión. Además, deberá constar en el expediente la memoria justificativa del asesoramiento recibido que se elevará al Pleno para su aprobación en donde se incluirán los informes sobre el coste del servicio, así como, el apoyo técnico recibido, que deberán ser publicitados. A estos efectos, se recabará informe del interventor local quien valorará la sostenibilidad financiera de las propuestas planteadas, de conformidad con lo previsto en el artículo 4 de la Ley Orgánica 2/2012, de 27 de abril, de Estabilidad Presupuestaria y Sostenibilidad Financiera.

B) Gestión indirecta, mediante las distintas formas previstas para el contrato de gestión de servicios públicos en el texto refundido de la Ley de Contratos del Sector Público, aprobado por Real Decreto Legislativo 3/2011, de 14 de noviembre.

La forma de gestión por la que se opte deberá tener en cuenta lo dispuesto en el artículo 9 del Estatuto Básico del Empleado Público, aprobado por Ley 7/2007, de 12 de abril, en lo que respecta al ejercicio de funciones que corresponden en exclusiva a funcionarios públicos.

Artículo 85 bis.

1. La gestión directa de los servicios de la competencia local mediante las formas de organismos autónomos locales y de entidades públicas empresariales locales se regirán, respectivamente, por lo dispuesto en los artículos 45 a 52 y 53 a 60 de la Ley 6/1997, de 14 de abril, de Organización y Funcionamiento de la Administración General del Estado, en cuanto les resultase de aplicación, con las siguientes especialidades:

a) Su creación, modificación, refundición y supresión corresponderá al Pleno de la entidad local, quien aprobará sus estatutos. Deberán quedar adscritas a una Concejalía, Área u órgano equivalente de la entidad local, si bien, en el caso de las entidades públicas empresariales, también podrán estarlo a un organismo autónomo local. Excepcionalmente, podrán existir entidades públicas empresariales cuyos estatutos les asignen la función de dirigir o coordinar a otros entes de la misma o distinta naturaleza.

b) El titular del máximo órgano de dirección de los mismos deberá ser un funcionario de carrera o laboral de las Administraciones públicas o un profesional del sector privado, titulados superiores en ambos casos, y con más de cinco años de ejercicio profesional en el segundo. En los municipios señalados en el título X, tendrá la consideración de órgano directivo.

c) En los organismos autónomos locales deberá existir un consejo rector, cuya composición se determinará en sus estatutos.

d) En las entidades públicas empresariales locales deberá existir un consejo de administración, cuya composición se determinará en sus Estatutos. El secretario del Consejo de Administración, que debe ser un funcionario público al que se exija para su ingreso titulación superior, ejercerá las funciones de fe pública y asesoramiento legal de los órganos unipersonales y colegiados de estas entidades.

e) La determinación y modificación de las condiciones retributivas, tanto del personal directivo como del resto del personal, deberán ajustarse en todo caso a las normas que al respecto apruebe el Pleno o la Junta de Gobierno, según corresponda.

f) Estarán sometidos a controles específicos sobre la evolución de los gastos de personal y de la gestión de sus recursos humanos por las correspondientes concejalías, áreas u órganos equivalentes de la entidad local.

g) Su inventario de bienes y derechos se remitirá anualmente a la concejalía, área u órgano equivalente de la entidad local.

h) Será necesaria la autorización de la concejalía, área u órgano equivalente de la entidad local a la que se encuentren adscritos, para celebrar contratos de cuantía superior a las cantidades previamente fijadas por aquélla.

i) Estarán sometidos a un control de eficacia por la concejalía, área u órgano equivalente de la entidad local a la que estén adscritos.

j) Cualquier otra referencia a órganos estatales efectuada en la Ley 6/1997, de 14 de abril, y demás normativa estatal aplicable, se entenderá realizada a los órganos competentes de la entidad local.

Las referencias efectuadas en el presente artículo a la Junta de Gobierno, se entenderán efectuadas al Pleno en los municipios en que no exista aquélla.

2. Los estatutos de los organismos autónomos locales y de las entidades públicas empresariales locales comprenderán los siguientes extremos:

a) La determinación de los máximos órganos de dirección del organismo, ya sean unipersonales o colegiados, así como su forma de designación, con respeto en todo caso a lo dispuesto en el apartado anterior, con indicación de aquellos actos y resoluciones que agoten la vía administrativa.

b) Las funciones y competencias del organismo, con indicación de las potestades administrativas generales que éste puede ejercitar.

c) En el caso de las entidades públicas empresariales, los estatutos también determinarán los órganos a los que se confiera el ejercicio de las potestades administrativas.

d) El patrimonio que se les asigne para el cumplimiento de sus fines y los recursos económicos que hayan de financiar el organismo.

e) El régimen relativo a recursos humanos, patrimonio y contratación.

f) El régimen presupuestario, económico-financiero, de contabilidad, de intervención, control financiero y control de eficacia, que serán, en todo caso, conformes con la legislación sobre las Haciendas Locales y con lo dispuesto en el capítulo III del título X de esta ley.

3. Los estatutos deberán ser aprobados y publicados con carácter previo a la entrada en funcionamiento efectivo del organismo público correspondiente.

Artículo 85 ter.

1. Las sociedades mercantiles locales se registrarán íntegramente, cualquiera que sea su forma jurídica, por el ordenamiento jurídico privado, salvo las materias en que les sea de aplicación la normativa presupuestaria, contable, de control financiero,

de control de eficacia y contratación, y sin perjuicio de lo señalado en el apartado siguiente de este artículo.

2. La sociedad deberá adoptar una de las formas previstas en el texto refundido de la Ley de Sociedades de Capital aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2010, de 2 de julio, y en la escritura de constitución constará el capital que deberá ser aportado por las Administraciones Públicas o por las entidades del sector público dependientes de las mismas a las que corresponda su titularidad.

3. Los estatutos determinarán la forma de designación y el funcionamiento de la Junta General y del Consejo de Administración, así como los máximos órganos de dirección de las mismas.

Este artículo fue modificado por la Ley 57/2003, del 16 de diciembre, de medidas para la modernización del gobierno local:

“Artículo 85.

1. Son servicios públicos locales los que prestan las entidades locales en el ámbito de sus competencias.

2. Los servicios públicos de la competencia local podrán gestionarse mediante alguna de las siguientes formas:

A) Gestión directa:

a) Gestión por la propia entidad local.

b) Organismo autónomo local.

c) Entidad pública empresarial local.

d) Sociedad mercantil local, cuyo capital social pertenezca íntegramente a la entidad local o a un ente público de la misma.

B) Gestión indirecta, mediante las distintas formas previstas para el contrato de gestión de servicios públicos en el artículo 156 del texto refundido de la Ley de Contratos de las Administraciones Públicas, aprobado por el Real Decreto legislativo 2/2000, de 16 de junio.

3. En ningún caso podrán prestarse por gestión indirecta ni mediante sociedad mercantil de capital social exclusivamente local los servicios públicos que impliquen ejercicio de autoridad.”

9.16. APÉNDICE XVI. Artículo 253 da *Ley 30/2007, de Contratos del Sector Público*
Artículo 253 da *Ley 30/2007, de 30 de octubre, de Contratos del Sector Público*, e
forma parte do *Capítulo III: Contrato de gestión de servicios públicos*:

Artículo 253. Modalidades de la contratación.

La contratación de la gestión de los servicios públicos podrá adoptar las siguientes modalidades:

- a) Concesión, por la que el empresario gestionará el servicio a su propio riesgo y ventura.*
- b) Gestión interesada, en cuya virtud la Administración y el empresario participarán en los resultados de la explotación del servicio en la proporción que se establezca en el contrato.*
- c) Concierto con persona natural o jurídica que venga realizando prestaciones análogas a las que constituyen el servicio público de que se trate.*
- d) Sociedad de economía mixta en la que la Administración participe, por sí o por medio de una entidad pública, en concurrencia con personas naturales o jurídicas.*

9.17. APÉNDICE XVII. Fases do proxecto

FASES	<u>1ª Fase:</u> <u>Inicio</u>	<u>2ª Fase:</u> <u>Desenvolvemento</u>	<u>3ª Fase:</u> <u>Consolidación</u>
Períodos orientativos	1º ao 7º curso	7º ao 14º curso	A partir do 14º curso
Alumnado	Ata os 40 / 50	Ata os 90 / 100	Máis de 100
Especialidades Instrumentais	-Vento-Madeira (5) -Vento-Metal (4) -Percusión -Música Tradicional (2)	Engadiranse as especialidades de Acordeón e Zanfona no departamento de Música Tradicional	Engadiranse as especialidades de Violoncello e Contrabaixo, Piano e Canto Complementarios
Persoal	9 Profesores	14 Profesores + Auxiliar Administrativo/a	17 Profesores + Auxiliar Administrativo/a
Compoñentes da Banda	Entre 20 e 25 Formación da Banda Infantil no 3º / 5º Curso.	Máis de 30	Máis de 45
Infraestruturas estruturais	Casa da Cultura de Palas de Rei.	Casa da Cultura de Palas de Rei e posibilidade de emprego do Colexio Público (previo acordo).	Casa da Cultura de Palas de Rei e posibilidade de emprego do Colexio Público (previo acordo) ou procura dun novo emprazamento propio.

9.18. APÉNDICE XVIII. Circular 12/2006

Circular 12/2006 pola que se establece as titulacións que deberá posuír o profesorado que imparta docencia nas escolas de música e de danza da Comunidade Autónoma de Galicia.

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
Dirección Xeral de Formación Profesional
e Ensinanzas Especiais

Edif. Adm. San Caetano s/n, bloque 2, 2º andar
15781 – Santiago de Compostela
Tlf.: 981544400 Fax: 981546551

CIRCULAR 12/2006 POLA QUE SE ESTABLECEN AS TITULACIÓNS QUE DEBERÁ POSUÍR O PROFESORADO QUE IMPARTA DOCENCIA NAS ESCOLAS DE MÚSICA E DE DANZA DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALICIA.

O artigo 8 da Orde do 11 de marzo (DOG do 22 de abril) pola que se regulan as condicións de creación e funcionamento das escolas de música e danza da Comunidade Autónoma de Galicia establece que o profesorado das escolas de música e danza deberá posuír a titulación correspondente ao grao medio de música e danza.

A indefinición do citado artigo 8 ao referirse á titulación xenérica de “grao medio” obriga a establecer de xeito pormenorizado todas aquelas titulacións dese nivel, con independencia do plan de estudos do que se trate.

1. O profesorado das escolas de música deberá posuír algunha das seguintes titulacións ou reunir tódolos requisitos necesarios para a súa expedición:

- a) Título superior de música establecido no artigo 54 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- b) Título profesional de música establecido no artigo 50 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- c) Título de profesor superior ou título de profesor do plan de estudos que regula o Decreto 2618/1966, do 10 de setembro, polo que se aproba o regulamento xeral dos conservatorios de música.
- d) Título de profesor ou título profesional do plan de estudos que regula o Decreto do 15 de xuño de 1942.

2. O profesorado das escolas de danza deberá posuír algunha das seguintes titulacións ou reunir tódolos requisitos necesarios para a súa expedición:

- a) Título superior de danza establecido no artigo 54 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- b) Título profesional de danza establecido no artigo 50 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- c) Estudos de danza anteriores á Lei orgánica 1/1990, do 3 de outubro, de ordenación xeral do sistema educativo, declarados equivalentes polo artigo 1 do Real decreto 600/1999, do 16 de abril.

d) Credencial pola que se declaren equivalentes ao grao medio os estudos de danza anteriores á Lei orgánica 1/1990, do 3 de outubro, de ordenación xeral do sistema educativo, de acordo co establecido polo artigo 2 do Real decreto 600/1999, do 16 de abril.

3. O ámbito de formación de música e movemento para nenos e nenas entre catro e oito anos poderá ser impartido por un mestre especialista en educación musical.

Santiago de Compostela a 14 de xullo de 2006

O Director Xeral de Formación Profesional e Ensinanzas especiais

Antonio Vázquez Vázquez

9.19. APÉNDICE XIX. Tarifas

TARIFAS		
	Veciños empadroados en Palas de Rei ou soci@s da asociación non empadroados	Tarifas Xerais (Non empadroados nin soci@s)
Matrícula	12€/anual	20€/anual
Clase de Instrumento (1h) + L.M.	60 €/mes	80€/mes
Clase de Instrumento (30 min) + L.M.	40€/mes	50€/mes
Coro Infantil *	5€/mes	5€/mes
Música e Movemento	25€/mes	30€/mes
Agrupacións (Banda, Banda de gaitas, <i>Big Band</i>)	2€/mes	2€/mes
*Obrigatorio para o alumnado de L.M. menor de 16 anos.		
- Facilidades económica aos empadroados en Palas de Rei e aos/ás socios/as da asociación, fomentando unha participación activa dentro do tecido comunitario. - Estudaranse posibles rebaixas ao ter varios fillos inscritos.		

9.20. APÉNDICE XX. Índice de ilustracións

Figura da Portada: Banda de música de Palas de Rei. ca. 1910-1936. Fonte: Facebook.<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1818819165008364&set=a.1585032275053722> _____ Portada

Figura 1: Tapiz da Conquista de Tánxer. Finais do s. XV. Fonte: Museo Parroquial de tapices de Pastrana. <https://sensigloro.weebly.com/literatura-y-muacutesica-en-la-antesala-del-siglo-de-oro.html> _____ 6

Figura 2: Desfile triunfal do emperador Maximiliano I. ca. 1512-1515. Albrecht Altdorfer.<https://www.meisterdrucke.es/impresion-artística/Hans-Burgkmair/66473/Diez-músicos-con-trompetas,-del-desfile-triunfal-del-emperador-Maximiliano-I,-c.1517.html> _____ 6

Figura 3: Sexteto de vento da Garda Holandesa na procesión fúnebre de Guillermo IV. 1752. Orange-Nassau de Jan Punt. <https://www.sinfoniavirtual.com/revista/021/harmoniemusik.php> _____ 7

Figura 4: Garde Royale, Garde Nationale ou Garde du Roi. 1859. <https://clarinet.org/international-spotlight-lorchestre-de-la-garde-republicaine-story-legend/> _____ 8

Figura 5: Musique de la Garde Républicaine. 1908. <https://www.fortunapost.com/75-paris/24156-paris-musique-de-la-garde-republicaine-chef-pares-1908.html/> _____ 8

Figura 6: Banda de los Guardias Alabarderos. ca.1874-1891 <https://www.elcorreo.com/haro/jarrero-frente-banda-20220504222336-nt.html> _ 8

Figura 7: Igrexa de Vilar de Donas. https://es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:Igrexa_de_San_Salvador_de_Donas._Palas_de_Rei._Lugo._Galiza.jpg _____ 15

Figura 8: Castelo de Pambre. <https://www.infobae.com/espana/viajes/2024/11/12/el-castillo-del-siglo-xiv-que-es-de-los-mayores-ejemplos-de-la-arquitectura-militar-gallega-y-forma-parte-del-camino-de-santiago/> _____ 16

Figura 9: Adultos no Entroido de santo Xusto. s.f. Arquivo privado de Sara Coello 17

Figura 10: Nenos no Entroido de santo Xusto. s.f. Bruno Villamor. O gaitero de Santo Xusto (p. 103) _____ 17

Figura 11: Ramiro Villamor (dereita) “o Gaitero de santo Xusto”. 1950. Bruno Villamor. O gaitero de Santo Xusto (pp. 50-51) _____ 18

<i>Figura 12: Carauta do CD “Sons da Ulloa” da Asociación Musical Agarimo. 1991.</i>	
Fonte: Facebook.	
https://www.facebook.com/photo/?fbid=1587562588134024&set=a.1585032275053722	18
<i>Figura 13: Grupo de baile de Palas de Rei. 1961. Palacio do Rei (revista). Novembro de 1998. Nº 8</i>	18
<i>Figura 14: Coral Polifónica de Palas de Rei. s.f. Fonte: Instagram.</i>	
https://www.instagram.com/coralpalasderei/	19
<i>Figura 15: Coro da velada. 1958. Palacio do Rei (revista). Xaneiro de 1993. Nº 3 (p. 9)</i>	20
<i>Figura 16: Cea en “El Vilariño”. s.f. Palacio do Rei (revista). Xaneiro de 1993. Nº 3 (pp. 8-9)</i>	20
<i>Figura 17: Banda de música de Palas de Rei. ca. 1910-1936. Fonte: Facebook.</i>	
https://www.facebook.com/photo/?fbid=1818819165008364&set=a.1585032275053722	21
<i>Figura 18: Banda de Albá. ca. 1910-1940. Bruno Villamor. O gaiteiro de Santo Xusto (p. 28)</i>	21
<i>Figura 19: Banda Xuvenil de Palas de Rei no seu primeiro conecerto. 6 de Setembro de 1987. Fonte: Facebook.</i>	
https://www.facebook.com/photo/?fbid=1592173611006255&set=a.1585032275053722	22
<i>Figura 20: Enrique Candal García. s.f. Enrique Iglesias Alvarellos. Bandas de Música de Galicia (p. 350)</i>	22
<i>Figura 21: Primeiros integrantes da Escola de Música Xuvenil. 1985. Enrique Iglesias Alvarellos. Bandas de Música de Galicia (p. 352)</i>	22
<i>Táboa 1: Relación dos directores da Banda Xuvenil de Palas de Rei. (Táboa de elaboración propia)</i>	23
<i>Figura 22: Pasarrúas da Banda Xuvenil en Vilar de Donas baixo a dirección de José Antonio Neira. 1997. Palacio do Rei (revista). Outubro de 1997. Nº 7 (p. 19)</i>	23
<i>Figura 23: Banda Xuvenil baixo a dirección de Ánxel Albarracín. ca. 1990. Palacio do Rei (revista). Outubro de 1997. Nº 7 (p. 18)</i>	23
<i>Figura 24: Casa da cultura de Palas de Rei. Palacio do Rei (revista). Febreiro de 1991. Nº 0 (Contraportada)</i>	24
<i>Figura 25: Banda Xuvenil e elementos materiais da banda. Palacio do Rei (revista). Outubro de 1997. Nº 7 (p. 20)</i>	24

<i>Figura 26: Pedido de Instruementos. 1986. Enrique Iglesias Alvarellos. Bandas de Música de Galicia (p. 352)</i>	25
<i>Táboa 2: Evolución demográfica do concello de Palas de Rei. (Táboa de elaboración propia a partir dos datos obtidos en “Habitantes Palas de Rei”, s.f.)</i>	31
<i>Gráfico 1: Estrutura poboacional por idade do concello de Palas de Rei (2024). (Gráfico de elaboración propia a partir dos datos obtidos en “Habitantes Palas de Rei”, s.f.)</i>	31
<i>Táboa 3: Organización da actividade de Música e Movemento. (Táboa de elaboración propia)</i>	32
<i>Táboa 4: Organización da materia de Linguaxe Musical. (Táboa de elaboración propia)</i>	33
<i>Gráfico 2: Especialidades instrumentais. (Gráfico de elaboración propia)</i>	34
<i>Gráfico 3: Organigrama da Escola. (Gráfico de elaboración propia)</i>	36
<i>Táboa 5: Análise DAFO. (Táboa de elaboración propia)</i>	43